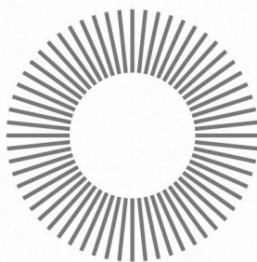

FICIL Ārvalstu investīciju vides indekss 2015.–2018. gadā

**INVESTĪCIJU KLIMATA ATTĪSTĪBA LATVIJĀ: ĀRVALSTU
INVESTORU VĒRTĒJUMS**

Arnis Sauka

**FOREIGN INVESTORS
COUNCIL IN LATVIA**

Par autoru

Profesors Arnis Sauka ir Stockholm School of Economics in Riga-Rīgas Ekonomikas augstskolas (SSE Riga) Ilgtspējīga biznesa centra direktors un NVO "BASE" - business pret ēnu ekonomiku, valdes loceklis. Arnis ir ieguvis doktora grādu Zīgenes Universitātē (Vācija) un ir pasniedzis vieslekcijas Jenčēpingas Starptautiskajā biznesa skolā (Zviedrija) un Londonas Universitātes koledžā (Apvienotā Karaliste). Viņa akadēmisko pētījumu rezultāti ir parādījušies tādos izdevumos kā *Journal of Business Ethics*, *International Small Business Journal*, *Journal of Comparative Economics*, kā arī grāmatās, kuras publicējuši *Springer*, *Routledge*, *Edward Elgar*, *IGI Global*, *Blackwell* un *Peter Lang*. Arnis ir iesaistīts lietišķajos pētījumos, tostarp pētījumos, kurus pasūtījuši OECD, Eurofound un dažādas bankas, nozares apvienības un NVO. Viņš ir Ēnu ekonomikas indeksa Baltijas valstīs līdzautors.

E-pasts: arnis.sauka@sseriga.edu

The Centre for Sustainable Business
at SSE Riga

Pateicība

Mēs esam pateicīgi Latvijas Ārvalstu investoru padomes Latvijā (FICIL) Ilgtspējīgas ekonomiskās attīstības darba grupai par izstrādātajām vadlīnijām 2015. gadā, FICIL valdei par vadlīniju atjaunošanu, aktualizēšanu un interviju vadīšanu. Liels paldies FICIL biedriem – uzņēmumu vadītājiem – par aktīvu dalību pētījuma intervijās. Jo īpaši, paldies Martai Jaksonai (FICIL izpilddirektore), Lindai Helmanei (projektu direktore) un Sigitai Ševcevai par atbalstu gadījumu izpētē un interviju organizēšanā.

© Autors, SSE Riga, FICIL, 2019. gada janvāris.

No angļu valodas tulkojis: Nordtext

Priekšvārds

Pēdējo desmit gadu laikā Eiropas ekonomikas izaugsme ir bijusi visstraujākā. Tomēr Latvijā 2018. gada laikā ārvalstu tiešo investīciju pieplūdums ir bijis neparedzami svārstīgs. 2018. gada pirmajā pusē investīciju plūsma bija divreiz zemāka nekā iepriekšējā gadā tajā pašā laikā. To var interpretēt kā reakciju uz finanšu nozares reputācijas krīzi, bet tas, iespējams, arī ir saistīts ar nenoteiktību un nestabilitāti vairāku gadu garumā. Protams, pasākumi, kas veikti, lai piesaistītu jaunas investīcijas, ir uzteicami, taču vispirmām kārtām ir jārisina problēmas, kuras ierobežo izaugsmi.

Kopumā 2018. gads Latvijai ir bijis nozīmīgs. FICIL Ārvalstu investīciju vides indekss 2018 ir sastādīts laika posmā no pirmsvēlēšanu debatēm līdz pat Latvijas Republikas proklamēšanas dienas 100. gadadienai. Katrs vēlēšanu periods rada jauna sākuma sajūtu, un šogad šī sajūta pastiprinās, valstij ieejot nākamajā simtgadē.

Kaut arī FICIL augstu vērtē valdības centienus uzlabot uzņēmējdarbības vidi, ārvalstu investori ir norādījuši uz jomām, kurām akūti nepieciešama uzmanība un visaptveroša rīcība, lai veicinātu Latvijas ekonomisko izaugsmi. Ceturto gadu pēc kārtas FICIL pētījuma dalībnieki starp svarīgākajām problēmām ir norādījuši darbaspēka pieejamību, augstākās izglītības reformu un spēju cīnīties pret ekonomiskajiem un finanšu noziegumiem. Valdības atbilde uz MONEYVAL ziņojumu parādīs gribu risināt ekonomiskos un finanšu noziegumus, un, ja šī atbilde būs sekmīga, 2018. gadā radušos kaitējumu reputācijai būs iespējams daļēji novērst.

2018. gada Augstās padomes 22. sanāsmē tika pārrunāts svarīgs sadarbības aspekts - uzticības veidošana. Tiesiskuma ievērošana, valsts līdzekļu pareiza izmantošana, tiesību aktu izpilde un iedzīvotāju iesaiste ir nozīmīgi faktori, kas veicina uzticēšanos. Pieaugot caurskatāmībai, dominēs saprātīga pārraudzība un laba pārvaldība.

Šogad FICIL svin savu 20. gadadienu. Mēs esam apņēmušies turpināt strādāt kopā ar valdību un atbildīgajām institūcijām, lai uzlabotu investīciju klimatu un uzņēmējdarbības vidi Latvijā. Šis ir īstais laiks strādāt kopā, lai veicinātu Latvijas nākotni, jo rītdienu veido šodienas lēmumi.

Jūlija Sundberga
FICIL valdes priekšsēdētāja

Kopsavilkums

FICIL Ārvalstu investīciju vides indeksu 2015. gadā izveidoja Ārvalstu investoru padome Latvijā (FICIL) sadarbībā ar Stockholm School of Economics in Riga - Rīgas Ekonomikas augstskolu (SSE Riga) nolūkā veicināt pierādījumos balstītus politikas lēmumus, kas sekmētu labvēlīgu investīciju klimatu Latvijā. Šis ir ceturtais FICIL Ārvalstu investīciju vides indeksa ziņojums; iepriekšējie trīs ziņojumi sastādīti attiecīgi 2015., 2016. un 2017. gadā. Pašreizējā ziņojuma galvenais mērķis ir censties rast atbildes uz sekojošiem jautājumiem: (i) vai ārvalstu investori redz progresu politikas iniciatīvās kas vērstas uz 2015., 2016. un 2017. gada ziņojumos identificēto problēmu risināšanu?, (ii) kā investori vērtē valdības centienus un pašreizējās politikas iniciatīvas, kuru mērķis ir uzlabot investīciju klimatu Latvijā?, un (iii) kādi ir bijuši “vislabākie” un “vissliktākie” lēmumi vai politikas iniciatīvas, ko Latvijas valdība ir ieviesusi pēdējos piecos gados un kas ir, attiecīgi, pozitīvi vai negatīvi ietekmējuši Latvijas uzņēmējdarbības vidi?

Līdzīgi kā 2015., 2016. un 2017. gados, arī šī ziņojuma empīriskie dati balstās uz intervijām- mini situācijas analīzēm ar galvenajiem ārvalstu investoriem Latvijā. No 2018. gada septembra līdz novembra sākumam mēs intervējām tos pašus 38 uzņēmumu vadītājus (no 42), kuri piedalījās 2017. gada pētījumā. Turklāt 2018. gadā pētījumam pievienojās 2 jauni uzņēmumi. Kopumā 2018. gadā aptaujātie uzņēmumi (ieskaitot to meitasuzņēmumus) veido 9% no Latvijas kopējiem nodokļu ieņēmumiem, 18% no kopējās peļņas un nodarbina 4% no kopējā darbaspēka uzņēmumos, kuru apgrozījums pārsniedz 145000 EUR un kam ir 50% ārvalstu kapitāla (informācija no vietnes Firmas.lv, 2017. gada dati).

2018. gada pētījuma rezultāti liecina, ka saskaņā ar ārvalstu investoru viedokli Latvijas investīciju vides pievilcība ir saglabājusies nemainīga salīdzinājumā ar situāciju pirms gada. Proti, skalā no 1 līdz 5, kur “1” nozīmē, ka nav vispār nekādu uzlabojumu, “3” - daži pozitīvi uzlabojumi un “5” - investīciju klimats ir ievērojami uzlabojies, investīciju klimata attīstība Latvijā pēdējā gada laikā (gan 2017., gan 2018. gada pētījumā) tika novērtēta ar “2,5”, kas ir par 0,5 augstāks rādītājs nekā 2016. gadā. Investoru vērtējums par politikas veidotāju centieniem uzlabot investīciju klimatu Latvijā pagājušajā gadā arī ir novērtēts tādā pašā līmenī kā 2017. gada pētījumā. Proti, gan 2017., gan 2018. gada pētījumos respondenti novērtēja politikas veidotāju darbu ar gandrīz “vidēji” (2,9) skalā 1-5, kur “1” un “2” ir slikti un “5” ir izcili. Salīdzinājumam 2016. gada novērtējums bija 2,3. Kopumā secināms, ka joprojām pastāv ievērojams potenciāls gan palielināt politikas veidotāju centienus, gan uzlabot kopējo ārvalstu investīciju klimatu Latvijā. Investori arī komentēja katru no šīm jomām, norādot gan pozitīvās, gan negatīvās tendences, kas ietekmējušas viņu vērtējumu.

Līdzīgi kā 2016. un 2017. gada pētījumos ārvalstu investori arī 2018. gada pētījumā tika lūgti sniegt vērtējumu, vai ir panākts progress attiecībā uz svarīgākajām problēmām, kuras tika identificētas 2015. gadā. FICIL Ārvalstu investīciju vides indeksa 2018. gada pētījuma rezultāti liecina, ka salīdzinājumā ar 2017. gada pētījuma rezultātiem, situācija šķiet nedaudz uzlabojusies

attiecībā uz demogrāfiju un veselības aprūpes sistēmu. Proti, ievērojami vairāk investoru uzsvēra, ka progress šajās jomās ir sasniegts vismaz “daļēji”, kas iepriekšējās FICIL Ārvalstu investīciju vides indeksu aptaujās bija novērojams reti. Tomēr, salīdzinot ar 2017.gadu, *darbaspēka pieejamība* 2018. gadā ir vēl lielāka problēma: 2018. gadā 35 (no 40) intervētajiem ārvalstu investoriem, salīdzinot ar 30 (no 42) 2017. gadā, norādīja, ka šajā jomā nav progresā. Lielākā daļa intervēto ārvalstu investoru nav apmierināti arī ar uzlabojumiem *nenoteiktības* jomā. Ārvalstu investoru viedoklis par *tiesu sistēmu* un *uzņēmējdarbības likumdošanas kvalitāti* joprojām ir neapmierinošs, tomēr 2018. gada progress novērtēts nedaudz labāk nekā 2017. gadā.

Nodokļu sistēmas progressa novērtējums 2018. gadā ir nedaudz uzlabojies salīdzinājumā ar 2017. gada pētījumu, jo vairāk respondentu 2018. gadā atzīst, ka vismaz daļēji ir sasniegts progress. Nedaudz vairāk ārvalstu investoru 2018. gadā redz arī progresu attiecībā uz situāciju *uzņēmēju neētiskas vai nelikumīgas rīcības un negodīgas konkurences* jomā, salīdzinot ar 2017. gadu, lai gan aptuveni puse respondentu (19 no 40) joprojām uzskata, ka šajā jomā nav panākts progress. Visbeidzot, 14 (2017. gadā) un 15 respondenti (2018. gadā) atbildēja, ka viņi redz progresu *valdības atbalstā un komunikācijā ar politikas veidotājiem*, 10 (2017. gadā) un 12 (2018. gadā) atbildēja, ka progress ir sasniegts “daļēji”, bet 16 (2017. gadā) un 15 (2018. gadā) norādīja, ka pēdējo 12 mēnešu laikā šajā jomā nav panākts progress.

Rezumējot, no visiem problēmjautājumiem, kas tika uzsvērti iepriekšējos FICIL Ārvalstu investīciju vides indeksa ziņojumos, izceļami trīs vissvarīgākie. Tie ir i) darbaspēka pieejamība un kvalitāte Latvijā, ii) korupcija sabiedriskajā sektorā un ēnu ekonomika, un iii) sabiedriskā sektora efektivitāte attiecībā uz uzņēmējdarbības vides uzlabošanu Latvijā. 2018. gada pētījumā mēs vēlējamies padziļināti izskatīt visus trīs jautājumus, lūdzot 40 ārvalstu investorus Latvijā, kuri piedalījās pētījumā, piedāvāt risinājumus šo problemātisko jomu uzlabošanai. Mēs ceram, ka šie ierosinājumi būs noderīgi Latvijas politikas veidotājiem, lai panāktu būtisku progresu visās trīs ārvalstu investoriem svarīgākajās problemātiskajās zonās.

Papildus tam 2018. gada pētījumā lūdzām 40 galvenos ārvalstu investorus atbildēt uz šādiem jautājumiem: “Vai jūs varētu norādīt “labākos” un “sliktākos” lēmumus vai politikas iniciatīvas (ne vairāk kā 3), ko Latvijas valdība ir ieviesusi pēdējo piecu gadu laikā un kas, attiecīgi, pozitīvi vai negatīvi ietekmējuši Latvijas uzņēmējdarbības vidi?” Rezultāti liecina, ka saskaņā ar ārvalstu investoru viedokli “vislabākie pozitīvie” lēmumi vai politikas iniciatīvas ir saistīti ar nodokļiem un nodokļu reformu; iniciatīvām situācijas risināšanai attiecībā uz elektroenerģijas obligāto iepirkuma komponenti (OIK); lēmumiem, kas saistīti ar Latvijas dalību starptautiskajās organizācijās un pievienošanās eiro zonai; ar ēnu ekonomiku saistītām darbībām, tostarp uzsāktām darbībām nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas, korupcijas jomā; progresu maksātspējas administrācijas jomās; politikas iniciatīvām izglītības sistēmas uzlabošanai; digitalizāciju; iesaistīšanos lielos infrastruktūras projektos, piemēram, Rail Baltica; lēmumu palielināt minimālo algu, kā arī vairākiem pieņemtajiem lēmumiem attiecībā uz situācijas uzlabošanu būvniecības nozarē un aizsardzības budžeta palielināšanu līdz 2% no IKP.

“Vissliktākais lēmums” vai politikas iniciatīva, ko ārvalstu investori visbiežāk uzsvēra, ir saistīts ar lēmumu pieņemšanu, kas novedusi pie pašreizējās situāciju finanšu nozarē. Lēmumi attiecībā uz nodokļiem un nodokļu reformu, elektroenerģijas obligātā iepirkuma komponenti (OIK) un ar ēnu ekonomiku saistītos pasākumiem, tostarp nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un korupcijas novēršanu- kas minēti starp “vislabākajiem”, tikpat lielā mērā tika uzsvērti arī kā “vissliktākie valdības pieņemtiem lēmumiem vai politikas iniciatīvām”. Citi negatīvākie lēmumi vai politikas iniciatīvas, atbilstoši ārvalstu investoru vērtējumam, ietver valdības spēju noteikt prioritātes un komunicēt; darbības, kas saistītas ar darbaspēka un demogrāfijas jautājumiem: migrācija, imigrācija, uzturēšanās atļaujas, kā arī ar vidi saistītais regulējums, tostarp atkritumu apsaimniekošana. Investori nav apmierināti arī ar dažādām darbībām un politikas iniciatīvām, kas saistītas ar būvniecības nozari, reģionālās reformas trūkumu, taksometru nozares regulējumu, kā arī lēmumiem, kuru mērķis ir uzlabot investīciju klimatu un veselības aprūpes sistēmu; lēmumiem par kases aparātiem.

Tāpat kā iepriekšējos FICIL Ārvalstu investīciju vides indeksa pētījumos, arī 2018. gada aptaujā ārvalstu investoriem Latvijā tika jautāts, vai un kādos apstākļos viņi plāno palielināt investīcijas Latvijā. Kopumā 22 no intervētajiem 40 investoriem atbildēja, ka plāno palielināt investīcijas Latvijā (2017. gada pētījumā 24 no intervētajiem 42 investoriem atbildēja apstiprinoši), 14 atbildēja noraidoši (2017. gada pētījumā 10), savukārt 4 atbildēja, ka “tas ir atkarīgs no apstākļiem” (2017. gada pētījumā 7), vai arī, ka nav vēl izlēmuši. Salīdzinājumam: saskaņā ar FICIL Ārvalstu investīciju vides indeksa 2016. gada pētījuma datiem, kad tika intervēti 32 ārvalstu investori, 16 investori teica: “jā”, 10 teica “nē” un 6 “nebija izlēmuši”. Attiecībā uz turpmākajiem investīciju plāniem 2018. gada pētījumā pausti gan ļoti pozitīvi, gan ļoti negatīvi vērtējumi, tomēr pozitīvo gadījumu ir vairāk nekā negatīvo.

Visbeidzot, mēs aicinājām visus 40 ārvalstu investorus, kas piedalījās FICIL Ārvalstu investīciju vides indeksa veidošanā 2018. gadā, nodot ziņu Latvijas premjerministram: vienu rindkopu par to, kas būtu jādara, lai uzlabotu uzņēmējdarbības vidi Latvijā. Šajos vēstījumos apkopotas vairākas galvenās problēmas, ar ko ārvalstu investori joprojām saskaras Latvijā, kā arī piedāvāti risinājumi to novēršanai. Līdzīgi kā FICIL Ārvalstu investīciju vides indeksa 2018. gada pētījuma rezultātos, arī savās ziņās Latvijas premjerministram, ārvalstu investori uzsver nepieciešamību turpināt politikas veidotāju centienus uzlabot investīciju klimatu Latvijā. Mēs ceram, ka līdzīgi kā trīs iepriekšējie ziņojumi arī šis ziņojums noderēs Latvijas politikas veidotājiem kā avots kvalitatīvu politikas lēmumu pieņemšanai, tādējādi uzlabojot Latvijas uzņēmējdarbības vides vispārējo konkurētspēju. Tāpat mēs ceram, ka tas turpinās sekmēt konstruktīvu komunikāciju starp ārvalstu investoriem un Latvijas valdību.

Saturs

1. Ievads un metodika	8
2. FICIL Ārvalstu investīciju vides indekss 2015.–2018. gadā	10
3. Investīciju klimata pievilcība Latvijā	14
4. Latvijas politikas veidotāju darba novērtējums: kas iepriekšējā gada laikā izdarīts, lai uzlabotu investīciju klimatu Latvijā?	16
5. Labākās un sliktākās iniciatīvas, ko politikas veidotāji ir īstenojuši 5 gadu laikā: ārvalstu investoru viedoklis	18
6. Galvenās problēmas, ar ko ārvalstu investori saskaras Latvijā: progress vai regress?	27
<i>Demogrāfija</i>	29
<i>Darbspēka pieejamība</i>	29
<i>Izglītības un zinātnes kvalitāte</i>	30
<i>Uzņēmējdarbības likumdošanas kvalitāte</i>	31
<i>Nodokļu sistēmas kvalitāte</i>	31
<i>Valdības sniegtais atbalsts un komunikācija ar politikas veidotājiem</i>	32
<i>Uzņēmēju neētiska vai nelikumīga rīcība, negodīga konkurence</i>	32
<i>Nenoteiktība</i>	33
<i>Latvijas tiesu sistēma</i>	33
<i>Latvijas veselības aprūpes sistēma</i>	34
7. Padziļināts skatījums par 2015.–2017. gada pētījumos identificētajiem trim galvenajiem izaicinājumiem: problēmas un risinājumi	35
7.1. Darbspēka pieejamība un kvalitāte, tostarp izglītības un zinātnes kvalitāte produktivitātes kāpināšanai	35
7.2. Korupcija sabiedriskajā sektorā un ēnu ekonomika	38
7.3. Sabiedriskā sektora efektivitāte attiecībā uz uzņēmējdarbības vides uzlabošanu Latvijā	41
8. Ārvalstu investoru nākotnes investīciju plāni Latvijā un Latvijā veikto investīciju proporcija	43
9. Premjerministra kungs: Jums ir pienākusi vēstule	46
1. pielikums: Vadlīnijas intervijām, 2018. gads	51
2. pielikums: Uzņēmumi, kuri piedalījās 2018. gada intervijās	55
3. pielikums: Vislabākie un vissliktākie lēmumi/politikas iniciatīvas, kādas Latvijas valdība īstenojusi pēdējo 5 gadu laikā: galveno ārvalstu investoru Latvijā novērtējums. 2018.	62
4. pielikums: Atbilde uz jautājumu “Izņemot Latviju, vai jūsu uzņēmums ir investējis arī pārējās divās Baltijas valstīs vai Polijā? Ja atbilde ir apstiprinoša, vai jūsu uzņēmuma investīciju Latvijā īpatsvars pieaug vai samazinās, salīdzinot ar jūsu uzņēmuma veiktajām investīcijām Igaunijā vai Lietuvā?”	71

1. Ievads un metodika

Šis ir ceturtais FICIL Ārvalstu investīciju vides indeksa ziņojums; iepriekšējie trīs ziņojumi sastādīti attiecīgi 2015., 2016. un 2017. gadā. FICIL Ārvalstu investīciju vides indeksu 2015. gadā izveidoja Ārvalstu investoru padome Latvijā (FICIL) sadarbībā ar Rīgas Ekonomikas augstskolu (SSE Riga). Galvenais indeksa mērķis ir veicināt pierādījumos balstītus politikas lēmumus, kas sekmētu labvēlīgu investīciju klimatu Latvijā. Mēs to cenšamies sasniegt, apkopojot svarīgāko ārvalstu investoru Latvijā - to uzņēmumu pārstāvjus, kuri ir pieņēmuši lēmumu ieguldīt valstī un tajā ir strādājuši ilgāku laiku, identificētās galvenās problēmas un ieteikumus.

Pašreizējā ziņojuma galvenais mērķis ir noskaidrot, vai, pēc ārzemju investoru Latvijā ieskatiem, ir gūti panākumi investīciju klimata attīstībā Latvijā. Jo īpaši:

- (i) Vai ārvalstu investori redz progresu politikas iniciatīvās kas vērstas uz 2015., 2016. un 2017. gada ziņojumos identificēto problēmu risināšanu?
- (ii) Kā investori vērtē valdības centienus un pašreizējās politikas iniciatīvas, kuru mērķis ir uzlabot investīciju klimatu Latvijā?
- (iii) Kādi ir bijuši “vislabākie” un “vissliktākie” lēmumi vai politikas iniciatīvas, ko Latvijas valdība ir ieviesusi pēdējos piecos gados un kas ir, attiecīgi, pozitīvi vai negatīvi ietekmējuši Latvijas uzņēmējdarbības vidi?

Tāpat kā 2015., 2016. un 2017. gadā šis ziņojums balstās uz lielāko ārvalstu investoru Latvijā aptaujām- situācijas analīzēm.. No 2018. gada septembra līdz novembra sākumam mēs intervējām tos pašus 38 uzņēmumu (no 42) vadītājus, kuri piedalījās 2017. gada pētījumā. Turklāt 2018. gadā pievienojās 2 jauni uzņēmumi. Kopumā šie uzņēmumi (ieskaitot to meitasuzņēmumus) veido 9% no Latvijas kopējiem nodokļu ieņēmumiem, 18% no kopējās peļņas un nodarbina 4% no kopējā uzņēmumu darbaspēka, kuru apgrozījums pārsniedz 145000 EUR un kam ir 50% ārvalstu kapitāla (informācija no vietnes Firmas.lv, 2017. gada dati). 2. pielikumā ir sniegta informācija par uzņēmumiem, kuri iesaistīti pētījumā. Lielākā daļa uzņēmumu izvēlējās saglabāt anonimitāti, tādēļ šī ziņojuma rezultātu sadaļā nav iekļauti uzņēmumu nosaukumi.

Pētījuma metodiku, t.sk. interviju vadlīnijas izstrādāja Dr. Arnis Sauka (SSE Riga), sadarbojoties ar FICIL valdes locekļiem. Intervijas veica FICIL valdes locekļi FICIL un SSE Riga “uzraudzībā”. Interviju vadlīnijas izklāstītas 1. pielikumā, un tās veido šādas galvenās daļas:

- *Progresu novērtējums attiecībā uz nozīmīgākajām problēmām, kuras ārvalstu investori Latvijā ir konstatējuši 2017. gadā (2016. un 2015. gadā), ieskaitot šādas jomas:*

- demogrāfija
 - darbaspēka pieejamība
 - izglītības un zinātnes kvalitāte Latvijā
 - uzņēmējdarbības likumdošanas kvalitāte
 - nodokļu sistēmas kvalitāte
 - valdības sniegtais atbalsts un komunikācija ar politikas veidotājiem
 - uzņēmēju neētiska vai nelikumīga rīcība, negodīga konkurence
 - nenoteiktība
 - Latvijas tiesu sistēma
 - Latvijas veselības aprūpes sistēma
- *Latvijas politikas veidotāju darba novērtējums attiecībā uz investīciju klimatu Latvijā 2018. gada laikā*
 - *Novērtējums, vai saskaņā ar ārvalstu investoru viedokli investīciju pievilcība pēdējo 12 mēnešu laikā ir uzlabojusies.*
 - *Latvijas ekonomikas konkurētspējas galveno virzītājspēku novērtējums - FICIL Ārvalstu investīciju vides indekss 2018.*

Tāpat kā iepriekšējos gados mēs arī lūdzām ārvalstu investorus atbildēt, vai un kādos apstākļos viņi plāno palielināt savas investīcijas Latvijā. Turklāt mēs vaicājām ārvalstu investoriem, vai viņu uzņēmums, izņemot Latviju, ir arī investējis abās pārējās Baltijas valstīs vai Polijā? Ja atbilde ir apstiprinoša, vai investīciju īpatsvars, ko konkrētais uzņēmums iegulda Latvijā, pieaug vai samazinās salīdzinājumā ar investīcijām Igaunijā vai Lietuvā. 2018. gada aptaujā mēs arī lūdzām ārvalstu investorus norādīt, kādi ir bijuši “vislabākie” un “vissliktākie” lēmumi un politikas iniciatīvas, ko Latvijas valdība ir ieviesusi pēdējo piecu gadu laikā un kas pozitīvi vai negatīvi ietekmējuši Latvijas uzņēmējdarbības vidi.

Iepriekšējos FICIL Ārvalstu investīciju vides indeksa pētījumos tika identificēta virkne problēmjautājumu, ar ko Latvijā saskaras ārvalstu investori. Par nopietnākajām problēmām FICIL ir pastāvīgi informējusi Latvijas valdību ar mērķi iekļaut šo izaicinājumu risināšanu politikas veidotāju darba kārtībā. Starp šādām problēmām kā būtiskākās minamas: i) darbaspēka pieejamība un kvalitāte Latvijā, tostarp izglītības (dažāda līmeņa) un zinātnes kvalitāte produktivitātes kāpināšanai, ii) korupcija sabiedriskajā sektorā un ēnu ekonomika, un iii) sabiedriskā sektora efektivitāte attiecībā uz uzņēmējdarbības vides uzlabošanu Latvijā. Ņemot vērā šo jautājumu nopietnību, 2018. gada pētījumā mēs lūdzām ārvalstu investorus sniegt detalizētu atzinumu par visiem trim galvenajiem problēmu jautājumiem. Intervijās veikto padziļināto diskusiju mērķis bija izstrādāt ieteikumus politikas veidotājiem, kas varētu sniegt zināmu atbalstu situācijas uzlabošanā attiecībā uz demogrāfiju un darba kvalitāti, korupciju un ēnu ekonomiku, kā arī birokrātijas samazināšanu un efektivitātes palielināšanu sabiedriskajā sektorā Latvijā.

Visbeidzot, 2018. gada pētījumā mēs aicinājām visus 40 ārvalstu investorus Latvijā uzrakstīt īsu vēstījumu premjerministram: vienu rindkopu par to, kas būtu jādara, lai uzlabotu uzņēmējdarbības vidi Latvijā. Mēs apsolvām nodot šo vēstījumu kopā ar ziņojumu.

Ziņojums ir atbilstoši strukturēts un, kur iespējams, investoriem tika lūgts sniegt detalizētākus piemērus. Mēs ceram, ka līdzīgi kā trīs iepriekšējie ziņojumi, arī šis ziņojums sniegs politikas veidotājiem labāku ieskatu problēmās, ar kurām Latvijā saskaras lielākie ārvalstu investori un palīdzēs kvalitatīvāku lēmumu pieņemšanai, tādējādi uzlabojot Latvijas uzņēmējdarbības vides vispārējo konkurētspēju. Tāpat mēs ceram, ka tas turpinās sekmēt konstruktīvu komunikāciju starp ārvalstu investoriem un Latvijas valdību.

2. FICIL Ārvalstu investīciju vides indekss 2015.–2018. gadā

Šajā sadaļā izklāstīts FICIL Ārvalstu investīciju vides indekss 2015.-2018. gadam: Latvijas ekonomikas konkurētspējas novērtējums vai konkrētāk - valstī darbojošos ārvalstu investoru Latvijas investīciju klimata novērtējums. FICIL Ārvalstu investīciju vides indeksu pirmo reizi aprēķinājām 2015. gadā. 2018. gadā tā pamatā ir 40 uzņēmēju/vadītāju, kuri pārstāv uzņēmumus, kas ir nozīmīgākie ārvalstu investori Latvijā, ekspertu atzinumus. Kopumā šie uzņēmumi (ieskaitot to meitasuzņēmumus) veido 9% no Latvijas kopējiem nodokļu ieņēmumiem, 18% no kopējās peļņas un nodarbina 4% no kopējā uzņēmumu darbaspēka, kuru apgrozījums pārsniedz 145000 EUR un kam ir 50% ārvalstu kapitāla (informācija no vietnes Firmas.lv, 2017. gada dati).

Tomēr FICIL Ārvalstu investīciju vides indeksā ietvertie skaitļi jāinterpretē piesardzīgi, ņemot vērā to, ka i) pētījumā piedalījās lielākoties lielie ārvalstu investori, tādējādi indeksa rezultāti labāk atspoguļotu lielāko uzņēmumu viedokli; ii) izlasē galvenokārt ietilpst FICIL biedri. Tādēļ FICIL iesaka izmantot FICIL Ārvalstu investīciju vides indeksa datus kā papildinformāciju datiem, kas sniegti citās šā ziņojuma sadaļās, t.i., kā galveno kopsavilkumu, kura mērķis ir atspoguļot Latvijas konkurētspējas virzītāj spēku vispārējo novērtējumu no nozīmīgāko ārvalstu investoru Latvijā viedokļa.

Galvenie faktori, kas potenciāli ietekmē Latvijas konkurētspēju, tika iegūti, analizējot akadēmisko literatūru, kā arī izkristalizējušies padziļinātās diskusijās FICIL ilgtspējīgas ekonomiskās attīstības darba grupas ietvaros 2015. gadā. Tā rezultātā FICIL Ārvalstu investīciju vides indeksu - ārvalstu investoru Latvijas konkurētspējas virzītāj spēku novērtējumu, veido šādi rādītāji:

Darbaspēka pieejamība
Darbaspēka efektivitāte
Pieprasījums pēc produktiem un pakalpojumiem
Attieksme pret ārvalstu investoriem
Uzņēmējdarbības likumdošanas kvalitāte
Izglītības un zinātnes kvalitāte
Veselības aprūpes un sociālās aizsardzības kvalitāte
Materiālā infrastruktūra
Investīciju stimuli
Nemateriālā infrastruktūra
Demogrāfija

Ārvalstu investori tika lūgti novērtēt arī **dzīves līmeni Latvijā**.

2015. gada pētījumā 28 atlasītie ārvalstu investori Latvijā novērtēja katru no šiem rādītājiem - potenciālajiem Latvijas ekonomikas konkurētspējas virzītājspēkiem. Tie paši 28 respondenti, kā arī 4 jauni uzņēmumi, piedalījās to pašu rādītāju novērtēšanā 2016. gadā, bet 2017. gadā izlasei pievienojās vēl 10 uzņēmumi. Savukārt 2018. gadā mēs intervējām tos pašus 38 uzņēmumus (no 42), kuri piedalījās 2017. gada pētījumā. Turklāt 2018. gadā pētījumam pievienojās vēl 2 jauni uzņēmumi.

Mēs lūdzām respondentus vērtēt katru rādītāju skalā no 1–5, kur “1” nozīmē, ka rādītājs nav konkurētspējīgs, savukārt “5” nozīmē, ka rādītājs ir ļoti konkurētspējīgs. Dažiem rādītājiem ir viens postenis, citiem ir vairāki – lūdzu skatīt 1. tabulu. FICIL Ārvalstu investīciju vides indekss tika aprēķināts kā katra rādītāja vidējais aritmētiskais. 26 no 28 intervētajiem investoriem sniedza novērtējumu lielākai daļai rādītāju 2015. gadā; visi 32, 42 un 40 respondenti aktīvi piedalījās rādītāju novērtēšanā attiecīgi 2016., 2017. un 2018. gada pētījumā. Rezultāti ir redzami 1. attēlā.

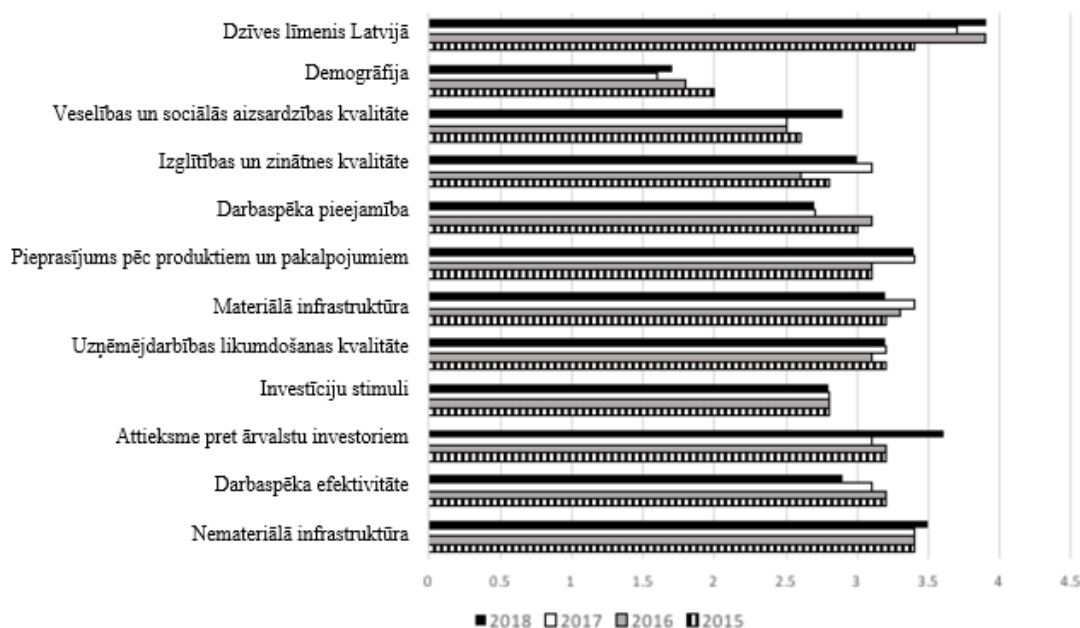
Kā parādīts 1. attēlā, visos četros gados (2015., 2016., 2017. un 2018. gada pētījumi) ārvalstu investori Latvijā potenciālos ekonomikas virzītājspēkus galvenokārt novērtē virs vidējā līmeņa. Proti, līdzīgi kā iepriekšējos gados arī 2018. gadā investori ir salīdzinoši apmierināti ar “nemateriālo infrastruktūru” (*no angļu valodas - “soft infrastructure”*), ko mēra kā “uzņēmējdarbības kultūru Latvijā” (3,5 no 5 punktiem 2018. gadā, salīdzinot ar 3,4 punktiem 2015.-2017. gadā) (sk. 1. attēlu un 1. tabulu) un “pieprasījumu pēc produktiem un pakalpojumiem” (3,4 no 5 punktiem 2018. gadā, kā arī 2017. gadā). Tomēr 2018. gadā “attieksme pret ārvalstu investoriem” ir novērtēta jau ar 3,6 no 5 punktiem (salīdzinājumā ar 3,1 atzīmi 2017. gadā un 3,2 attiecīgi 2015. un 2016. gadā), kas ir līdz šim labākais ārvalstu investoru sniegtais novērtējums kopš FICIL Ārvalstu investīciju vides indeksa ieviešanas.

Taču investori ir mazāk apmierināti ar “demogrāfijas” rādītāju, kura novērtējums laikposmā no 2015.–2017. gadam ir pakāpeniski krities (2,0 no 5 punktiem 2015. gadā, 1,8 punkti 2016. gadā līdz pat 1,6 punktiem 2017. gadā), taču nedaudz uzlabojies 2018. gadā (1,7 punkti no 5).

1. attēls: FICIL Ārvalstu investīciju vides indekss 2015.–2018. gadā

Novērtējuma skala no 1–5, kur “1” nozīmē, ka rādītājs nav konkurētspējīgs, savukārt “5” nozīmē, ka rādītājs ir ļoti konkurētspējīgs.

2015. gadā: n = 28; 2016. gadā: n = 32; 2017. gadā: n = 42; 2018. gadā: n = 40

Avots: FICIL Ārvalstu investīciju vides indekss 2015.–2018. gadā

Investoru novērtējums attiecībā uz “veselības un sociālās sistēmas” kvalitāti 2018. gadā salīdzinājumā ar 2015.–2017. gadu ir uzlabojies (no 2,6 punktiem 2015. gadā 2,5 punktiem 2016. un 2017. gadā līdz 2,9 punktiem 2018. gadā). Taču kritums ir novērojams “darbaspēka efektivitātes” rādītājā (no 3,1 punkta 2017. gadā līdz 2,9 punktiem 2018. gadā), savukārt “darbaspēka pieejamība” ir palikusi 2017. gada līmenī (2,7 punkti no 5). Tomēr svarīgi piebilst, ka ir pazeminājies rādītājs “mazkvalificētā darbaspēka pieejamība” (no 2,5 punktiem 2017. gadā līdz 2,3 punktiem 2018. gadā). Savukārt “uzņēmējdarbības likumdošanas kvalitāti” un “investīciju stimulus” ārvalstu investori 2018. gadā ir novērtējuši tādā pašā līmenī kā 2017. gadā (attiecīgi 3,2 un 2,8 punkti).

“Materiālās infrastruktūras” (*no angļu valodas- “hard infrastructure”*) rādītājs ir samazinājies no 3,4 punktiem 2017. gadā līdz 3,2 punktiem 2018. gadā, un to ietekmē zemāks novērtējums rādītājam “enerģētiskie resursi” (3,0 punkti 2018. gadā salīdzinājumā ar 3,4 punktiem 2017. gadā), kā arī rādītājam “zemas ražošanas izmaksas” (2,9 punkti 2018. gadā salīdzinājumā ar 3,2 punktiem 2017. gadā). Tāpat nedaudz ir pazeminājies arī “izglītības un zinātnes kvalitātes” novērtējums (no 3,1 punkta 2017. gadā līdz 3,0 punktiem 2018. gadā) pēc tam, kad

tas bija palielinājies no 2,6 punktiem 2016. gadā līdz 3,1 punktam 2017. gadā. Visbeidzot, dzīves līmenis Latvijā 2018. gadā ir novērtēts ar 3,9 punktiem no 5,0, kas ir par 0,2 punktiem vairāk nekā 2017. gadā un tādā pašā līmenī kā 2016. gadā. (Sk. 1. attēlu un 1. tabulu).

1. tabula: FICIL Ārvalstu investīciju vides indeksa elementi 2015.–2018. gadā.

Novērtējuma skala no 1–5, kur “1” nozīmē, ka rādītājs nav konkurētspējīgs, savukārt “5” nozīmē, ka rādītājs ir ļoti konkurētspējīgs.

2015. gadā: n = 28; 2016. gadā: n = 32; 2017. gadā: n = 42; 2018: n = 40

	2015.	2016.	2017.	2018.
Nemateriālā infrastruktūra	3,4	3,4	3,4	3,5
uzņēmējdarbības kultūra Latvijā	3,4	3,4	3,4	3,5
Darbspēka efektivitāte	3,2	3,2	3,1	2,9
darbspēka efektivitāte	3,2	3,2	3,1	2,9
Attieksme pret ārvalstu investoriem	3,2	3,2	3,1	3,6
Investīciju stimuli	2,8	2,8	2,8	2,8
Uzņēmējdarbības likumdošanas kvalitāte	3,2	3,1	3,2	3,2
monētārā politika	4,0	4,1	3,9	3,7
nodokļu sistēma	3,1	2,8	2,8	3,1
tiesiskā sistēma	2,6	2,6	2,8	2,9
Materiālā infrastruktūra	3,2	3,3	3,4	3,2
aizsardzība	3,4	3,6	3,6	3,6
zemas ražošanas izmaksas	3,3	3,2	3,2	2,9
infrastruktūra (ceļi, elektroapgāde u.c.)	3,1	3,1	3,3	3,2
enerģētiskie resursi	2,8	3,3	3,4	3,0
Pieprasījums pēc produktiem un pakalpojumiem	3,1	3,1	3,4	3,4
iekšzemes pieprasījums	2,8	2,6	2,9	2,8
ārējais pieprasījums (eksports)	3,3	3,3	3,7	3,8
nozares tradīcijas	3,4	3,5	3,5	3,6
Darbspēka pieejamība	3,0	3,1	2,7	2,7
vadības līmeņa darbspēka pieejamība	3,4	3,5	2,9	3,0
mazkvalificētā darbspēka pieejamība	2,7	2,8	2,5	2,3
Izglītības un zinātnes kvalitāte	2,8	2,6	3,1	3,0
izglītība un zinātne / inovācijas	2,8	2,6	3,1	3,0
Veselības aprūpes un sociālās aizsardzības kvalitāte	2,6	2,5	2,5	2,9
veselības aprūpes sistēma	2,5	2,4	2,4	2,7
sociālā aizsardzība	2,8	2,5	2,6	3,0
Demogrāfija	2,0	1,8	1,6	1,7
demogrāfija (iedzīvotāju skaita palielināšanās)	2,0	1,8	1,6	1,7
Dzīves līmenis Latvijā	3,4	3,9	3,7	3,9

Avots: FICIL Ārvalstu investīciju vides indekss 2015.–2018. gadā

3. Investīciju klimata pievilcība Latvijā

Viens no FICIL Ārvalstu investīciju vides indeksa galvenajiem mērķiem ir izmērīt investīciju klimata izmaiņas Latvijā. Lai to izdarītu, līdzīgi kā 2016. un 2017. gadā, arī 2018. gada pētījumā investori tika aicināti izteikt savu viedokli par to, vai investīciju pievilcība Latvijā ir uzlabojusies pēdējo 12 mēnešu laikā. Investoriem bija iespēja novērtēt investīciju pievilcību Latvijā pēc 5 punktu skalas, kur "1" nozīmē, ka investīciju pievilcība nav uzlabojusies, "2" nozīmē, ka ir bijuši tikai nelieli uzlabojumi, "3" nozīmē, ka ir novēroti daži pozitīvi uzlabojumi, "4" nozīmē, ka investīciju pievilcība patiešām ir uzlabojusies, savukārt "5" nozīmē, ka investīciju pievilcība ir būtiski uzlabojusies.

2. tabula: Investīciju klimata izmaiņas Latvijā pēdējo 12 mēnešu laikā: 2016., 2017. un 2018. gada pētījumi.
Skala no 1–5, kur "1" nozīmē: investīciju vides pievilcība nav uzlabojusies; "5" nozīmē: investīciju pievilcība ir būtiski uzlabojusies.

2016. gadā: n = 32; 2017. gadā: n = 42; 2018. gadā: n = 40

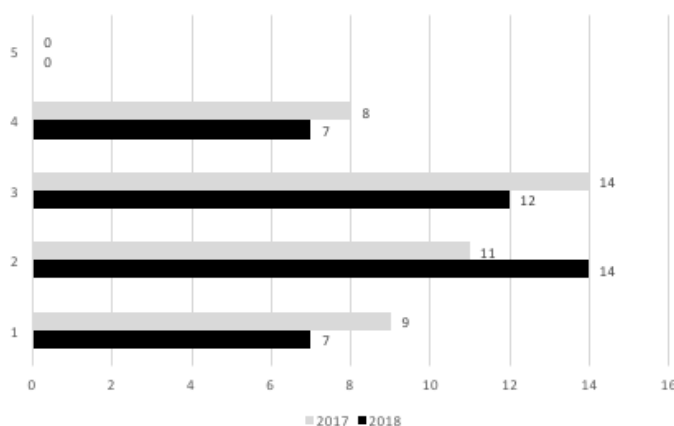
<i>gads</i>	<i>novērtējums</i>
2018.	2,5
2017.	2,5
2016.	2,0

Avots: FICIL Ārvalstu investīciju vides indekss 2015.–2018. gadā

2. attēls: Vai investīciju vides pievilcība Latvijā pēdējo 12 mēnešu laikā ir uzlabojusies? Atbilžu sadalījums 2017. un 2018. gadā.

Skala no 1–5, kur "1" nozīmē: investīciju pievilcība nav uzlabojusies; "5" nozīmē: investīciju pievilcība ir būtiski uzlabojusies.

2017. gadā: n = 42; 2018. gadā: n = 40

Avots: FICIL Ārvalstu investīciju vides indekss 2015.–2018. gadā

Uz šo jautājumu atbildēja visi 40 respondenti, vairumā gadījumu novērtējot investīciju vides pievilcības izmaiņas ar “2” – ir bijuši tikai nelieli uzlabojumi, vai ar “3” – daži pozitīvi uzlabojumi (sk. 2. attēlu). Tomēr neviens respondents nesniedza vērtējumu “5”, proti, ka investīciju vides pievilcība ir ievērojami uzlabojusies (sk. 2. attēlu). ***Investīciju klimata izmaiņas Latvijā iepriekšējā gada laikā vidēji tika novērtētas ar 2,5 punktiem, kas ir tādā pašā līmenī kā novērtējums pirms gada un par 0,5 punktiem augstāk nekā atbildes uz to pašu jautājumu 2016. gadā*** (sk. 2. tabulu).

Mēs arī lūdzām investorus pamatot savu novērtējumu un saņēmām šādus negatīvos viedokļus, kuros nereti uzsvērtas arī tās būtiskākās problēmas, uz kurām ārvalstu investori norādīja arī 2015., 2016. un 2017. gadā veiktajos FICIL Ārvalstu investīciju vides indeksa pētījumos:

“Nekādu izmaiņu, lai neteiktu, ka ir kļuvis vēl sliktāk. Drīzāk nekādu izmaiņu. Joprojām trūkst darbaspēka, finanšu nozares reputācija ir pasliktinājusies, izglītības reforma īsti nedarbojas, mums faktiski nav pieejami labi izglītoti darbinieki. Vienīgā pozitīvā iezīme ir transporta nozare, jo lidosta, šķiet, kļūst arvien labāka un labāka.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“Investīciju klimats Latvijā šobrīd ir vairāk atkarīgs no finanšu sektora reputācijas, nevis no politikas veidotājiem. Latvijas vārdu globālā mērogā investoru acīs ir apraiņājis nerezidentu banku skandāls.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“Dažkārt esošā likumdošana kavē ekonomisko attīstību un eksportu. Mūsu uzņēmums labprāt piedalītos vietējos pilotprojektos. Mēs piedalītos projektos, kas saistīti ar vietējo resursu racionālāku izmantošanu. Digitalizācija Latvijā attīstās, taču ļoti lēni. Daudzi procesi būvniecības nozarē tagad tiek veikti, izmantojot arvien vairāk digitalizēto risinājumu.” (Ražošanas uzņēmums)

“Vienīgais pozitīvais aspekts šobrīd ir pozitīvākas ekonomiskās tendences, taču neesmu pārliecināts, vai tas saistās ar valdības aktīvāku darbu.” (Konsultāciju un IT uzņēmums)

“Latvijas risku profils – finanšu sistēmā mēs esam augsta riska valsts. To ir veicinājusi situācija banku sektorā. Tās ir veikušas pasākumus, lai situāciju uzlabotu, taču mūs joprojām uzskata par problēmu naudas atmazgāšanas jomā. Izmaiņām uzņēmuma ienākuma nodoklī vajadzētu situāciju uzlabot.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

... taču saņēmām arī pozitīvākus viedokļus:

“Atsevišķās jomās ir nepieciešams laiks un pacietība, lai redzētu ieguvumus. Pasākumi ir īstenoti pareizajā

“Atsevišķās jomās ir novērojami nelieli uzlabojumi, tomēr no ārvalstu investoru viedokļa nedrošā politiskā situācija Latvijā gan banku un finanšu sektoru attīstības kontekstā, gan arī 2018. gada vēlēšanu kontekstā joprojām izraisa bažas.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“Nedomāju, ka ārvalstu investori ir ļoti gaidīti. Šeit ir tāda sajūta, ka teorētiski ārvalstu investīcijas ir nepieciešamas, taču faktiski neviens nevēlas ārvalstu investīcijas Latvijā.” (Pakalpojumu uzņēmums)

“Runājot par administratīvo uzdevumu izpildi, varētu teikt, ka ir nedaudz izmainījusies vispārējā efektivitāte, ir veikti daži uzlabojumi digitalizācijas jomā, kā arī ir mazliet vieglāk administrēt dažas lietas tiešsaistē. Taču no demogrāfijas, darbaspēka pieejamības un banku nozares viedokļa, situācija ir kļuvusi sliktāka.” (Ražošanas uzņēmums)

“Situāciju ir būtiski ietekmējusi banku reputācijas krīze saistībā ar nelikumīgi iegūtu naudas līdzekļu legalizācijas novēršanas procedūru ieviešanu un saistībā ar Latvijas Bankas krīzi.” (Ražošanas uzņēmums)

“Algu palielinājums ir reāla problēma. Arī patērētāju emigrācija ir ļoti sāpīgs jautājums. Ne jau visi uzņēmumi var eksportēt.” (Ražošanas uzņēmums)

“Kaut kas jau notiek, kaut kas ir arī izdarīts. Šeit realizētie Eiropas Savienības projekti ievieš pozitīvas

virzienā.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

“Banku sektorā tirgus attīstās. Jūlijs bija pirmais mēnesis, kad tirgus sāka pieaugt, savukārt mazumtirgotājiem situācija, šķiet, kopumā kļūst labāka. Pirmajā ceturksnī vispārējā rentabilitāte bija laba.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

“Novērtējums ir 3, galvenokārt pateicoties iekšzemes patēriņam. Nekādu citu pozitīvu izmaiņu nav.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“Pievilcības faktors ir kvalificēts darbaspēks. Mums ir laba uzņēmējdarbības ētika un talantīgi darbinieki.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

izmaiņas. IKEA atvēra veikalu, mums ir Rail Baltica projekts. Mēs savā darbības jomā (būvniecībā) esam piedzīvojuši pozitīvas izmaiņas likumdošanā – tagad mēs varam būvēt 7-stāvu mājas no koka. Šķiet, ka mēs attīstāmies, neskatoties uz mainīgajiem apstākļiem ...” (Ražošanas uzņēmums)

“Ir noteiktas iespējas. Sasprindzinājums banku nozarē ir mazinājies, līdz ar to tagad var lētāk iegādāties aktīvus. No šī viedokļa tā ir iespēja. Līdz ar to investīciju vidē nav novērojami uzlabojumi, taču ir iespējas. Šobrīd tirgū ir diezgan daudz zema riska aktīvu, kuri ir uzskatāmi par investīciju iespēju.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

4. Latvijas politikas veidotāju darba novērtējums: kas ir izdarīts, lai uzlabotu investīciju klimatu Latvijā iepriekšējā gada laikā?

Līdzīgi kā 2017. gada pētījumā, lūdzām 40 lielākos ārvalstu investorus Latvijā, kuri piedalījās 2018. gada FICIL Ārvalstu investīciju vides indeksa pētījumā, novērtēt Latvijas politikas veidotāju darbu- to, kas ir izdarīts, lai uzlabotu investīciju klimatu Latvijā iepriekšējā gada laikā. Politikas veidotāju ieguldījums tika novērtēts pēc skalas no 1 līdz 5 (kur “1” ir slikti, “3” – viduvēji un “5” – izcili). Atbildes uz šo jautājumu ir tieši salīdzināmas ar līdzīgu jautājumu, kas tika uzdots 2016. gada pētījumā: “Cik lielā mērā ir izpildīts valdības solījums uzlabot investīciju klimatu Latvijā, kas tika dots 2015. gada FICIL Augstās padomes sanāksmē?”, tā kā šie abi jautājumi ietver novērtējumu attiecībā uz politikas veidotāju centieniem uzlabot investīciju klimatu iepriekšējā gada laikā. 2016., 2017. un 2018. gada pētījumu rezultāti ir apkopoti 3. tabulā.

Uz šo jautājumu atbildēja visi 40 respondenti, un atbilžu sadalījums ir atspoguļots 3. attēlā. Kopumā, 3. attēlā ir redzams, ka līdzīgi kā 2017. gada (un arī 2016. gada) pētījumā vairums (t.i. viena trešā daļa) respondentu 2018. gada pētījumā novērtēja valdības centienus attiecībā uz investīciju klimata uzlabošanu Latvijā ar atzīmi “3” – vidēji. Taču gan 2017. gada, gan arī 2018. gada pētījumos aptuveni viena ceturtda daļa no tiem, kuri atbildēja uz jautājumu, uzskatīja, ka valdība nav pielikusi pietiekami daudz pūļu, lai uzlabotu investīciju klimatu Latvijā, līdz ar to novērtējot to ar “2”. Aptuveni tāds pats skaits respondentu atbildēja ar “4”. Investori tikai dažos gadījumos novērtēja Latvijas politikas veidotāju darbu ar atzīmi “1”, taču neviens respondents neatbildēja, ka valdības darbība šajā jomā ir bijusi izcila (sk. 3. attēlu). ***Vidēji ārvalstu investori novērtēja politikas veidotāju centienus uzlabot investīciju klimatu iepriekšējā gada laikā ar 2,9 punktiem no 5 gan 2018. gadā, gan arī 2017. gadā.*** (3. tabula).

3. tabula: Ārvalstu investoru novērtējums par politikas veidotāju centieniem uzlabot investīciju klimatu iepriekšējā gada laikā: 2016. un 2017. gada pētījumi

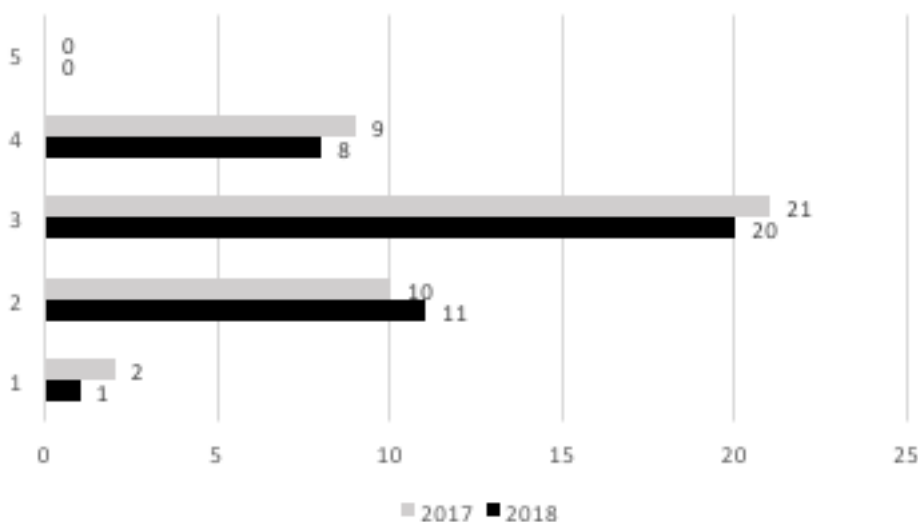
Skala no 1 līdz 5, kur "1" – slikti, "3" – viduvēji un "5" – izcili
2016. gadā: n = 30; 2017. gadā: n = 42; 2018. gadā: n = 40

gads	novērtējums
2018.	2,9
2017.	2,9
2016.	2,3

Avots: FICIL Ārvalstu investīciju vides indekss 2015.–2018. gadā

3. attēls: Ārvalstu investoru novērtējums par politikas veidotāju centieniem uzlabot investīciju klimatu iepriekšējā gada laikā. Atbilžu sadalījums 2017. un 2018. gadā.

Skala no 1 līdz 5, kur "1" – slikti, "3" – viduvēji un "5" – izcili
2017. gadā: n = 42; 2018. gadā: n = 40

Avots: FICIL Ārvalstu investīciju vides indekss 2015.–2018. gadā

Arī šajā gadījumā respondentiem tika lūgts pamatot savu novērtējumu un tika saņemti gan pozitīvi, gan negatīvi viedokļi:

“Es nevaru dot vairāk kā 2. Viņi it kā cenšas kaut ko darīt, taču bez redzamiem rezultātiem.” (Konsultāciju un IT uzņēmums)

“Mēs nejūtam, ka viņi kaut ko darītu. Digitalizācija atvieglotu mūsu dzīvi, taču tā joprojām nav ieviesta! Viss neskaitāmo dokumentu daudzums, sākot no būvatļaujas līdz pat dokumentācijai, kas saistīta ar restaurāciju vai imigrāciju, ir vienkārši nepieņemams

“Viņiem nebija laika to uzlabot; viņi bija aizņemti ar pirmsvēlēšanu spēļu plānošanu.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

“Uz īstermiņa rezultātu vērsta un pasīva darbība.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

“Ārkārtīgi vāja vai pilnīgi nekāda sadarbība ar ES likumdevējiem. Viena lieta ir piesaistīt Latvijai jaunus investorus, bet pavisam kas cits ir pārliecināties, vai

21. gadsimtā.” (Konsultāciju un IT uzņēmums)

“Nevarētu teikt, ka ir kļuvis ievērojami sliktāk, taču, manuprāt, nav arī nekādu uzlabojumu. Valdība ir palaidusi garām daudz iespēju ieņemt stingru nostāju dažādās jomās, kas būtu uzlabojis mūsu situāciju. Pat tad, kad radās sarežģījumi banku sektorā, valdība varēja ieņemt stingrāku nostāju, izrādīt lielāku atbalstu nozarei, uzņemties atbildību.” (Ražošanas uzņēmums)

“... Populistiskās diskusijas par obligāto iepirkuma komponenti (OIK), kas jau daudzu gadu garumā ir bijusi iekļauta valdības darba kārtībā, kopā ar krīzi banku sektorā (Latvijas Bankas korupcijas lieta, AB.LV bankas maksātnespēja) raidīja investoriem ļoti sliktus signālus.” (Ražošanas uzņēmums)

“(Nav labi) nodokļu likumdošanas izmaiņu dēļ. Nesēn pie mums viesojās Ķīnas investoru grupa, kuri vēlētos investēt infrastruktūras projektos. Ministrijas pārstāvji aizgāja no sanāksmes pirms kafijas pauzes, neapspriežot konkrētas iespējas nākotnes investīcijām. Tas rada man iespaidu, ka viņi nestrādā ne pie kā konkrēta.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

esošo investoru skatījumā šeit ir normāls investīciju klimats.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

“Dažas lietas Latvijā ir diezgan labas – piemēram, jums ir laba piekļuve politikas veidotājiem un valdībai, lai pārrunātu ar uzņēmējdarbību saistītas problēmas.” (Ražošanas uzņēmums)

“Pagājušais gads bija labāks nekā vidēji visi pārējie gadi Latvijā. Vispārējais uzskats ir, ka ir novēroti nelieli uzlabojumi, ir pieņemti daži lēmumi ar tālejošām sekām.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

“Manuprāt valdība atzina nepieciešamību pēc strukturālām reformām, taču reāli nav neko darījis, lai pienācīgi plānotu un izpildītu tās.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“Lēna, bet pozitīva virzība. Galvenā problēma – dažās nozarēs godīgi strādājoši uzņēmumi nespēj darboties, piemēram, būvniecības nozarē.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

“Izskatās, ka Eiropas Savienības finansējums ir izmantots mērķtiecīgi, lai gan likumdošanai ir jābūt skaidrai, saprotamai un tieši piemērojamai. Jāmazinās korupcijai, un tikai tad mēs varam runāt par jaunu investoru ienākšanu Latvijā.” (Ražošanas uzņēmums)

5. “Vislabākās” un “vissliktākās” iniciatīvas, ko politikas veidotāji ir īstenojuši piecu gadu laikā: ārvalstu investoru viedoklis

2018. gada pētījumā mēs lūdzām 40 galvenos ārvalstu investorus Latvijā atbildēt uz šādu jautājumu: “Vai jūs varētu nosaukt labākos un sliktākos lēmumus vai politikas iniciatīvas (ne vairāk kā 3), ko Latvijas valdība ir ieviesusi pēdējo piecu gadu laikā un kas ir pozitīvi vai negatīvi ietekmējušas Latvijas uzņēmējdarbības vidi?”. Šī jautājuma mērķis ir acīm redzams – sniegt nedaudz ilgāka termiņa skatījumu/ vērtējumu attiecībā uz politikas iniciatīvām Latvijā, kas no ārvalstu investoru viedokļa ir pozitīvi vai negatīvi ietekmējušas investīciju klimatu valstī.

Iegūtie rezultāti ir apkopoti 4. tabulā, savukārt visas interviju laikā iegūtās atbildes, tostarp citāti no intervijām, ir doti 3. pielikumā.

4. tabula: “Vislabākie” un “vissliktākie” lēmumi un politikas iniciatīvas, ko Latvijas valdība ir ieviesusi pēdējo piecu gadu laikā un kas ir pozitīvi vai negatīvi ietekmējušas Latvijas uzņēmējdarbības vidi. Ārvalstu investoru viedoklis 2018. gadā
2018. gadā: n = 40

Vislabākie lēmumi vai politikas iniciatīvas	Vissliktākie lēmumi vai politikas iniciatīvas
Nodokļi, nodokļu reforma	Saistībā ar finanšu nozari
Elektroenerģijas obligātā iepirkuma komponente (OIK)	Nodokļi, nodokļu reforma
Dalība starptautiskās organizācijās, pievienošanās eirozonai	Valdības prioritātes, saziņa
Ar ēnu ekonomiku saistītas darbības, tostarp naudas atmazgāšanas, korupcijas u.c. novēršana.	Elektroenerģijas obligātā iepirkuma komponente (OIK)
Maksātspējas administrēšana	Ar ēnu ekonomiku saistītas darbības, tostarp naudas atmazgāšanas, korupcijas u.c. novēršana.
Izglītība	Saistībā ar darbaspēku un demogrāfiju: migrācija, imigrācija, uzturēšanās atļaujas u.c.
Koncentrēšanās uz digitalizāciju	Vides regulējums, tostarp atkritumu apsaimniekošana
Infrastrukturā projekti: Rail Baltica u.c.	Saistībā ar būvniecības nozari
Minimālās algas palielināšana	Reģionālo reformu neesamība
Saistībā ar būvniecības nozari	Taksometri: Konkurences padome
Aizsardzība: budžeta palielināšana līdz 2 % no IKP	Saistībā ar investīcijām
Citi	Saistībā ar veselības aprūpes sistēmu
	Saistībā ar kases aparātiem
	Citi

Avots: FICIL Ārvalstu investīciju vides indekss 2015.–2018. gadā

AR FINANŠU NOZARI SAISTĪTAS PROBLĒMAS: VIENAS NO VISSLIKTĀKAJĀM POLITIKAS INICIATĪVĀM, KAS PIENĒMTAS LATVIJĀ IEPRIEKŠĒJO PIECU GADU LAIKĀ

Iespējams, nav nekāds pārsteigums, ka ārvalstu investori, kuri piedalījās 2018. gada pētījumā, uzsvēra, ka *vissliktākie politiskie lēmumi vai darbības*, ko Latvijas politikas veidotāji ir ieviesuši pēdējo piecu gadu laikā, ir saistīti ar pašreizējo situāciju finanšu nozarē. Šajā gadījumā citāti runā paši par sevi...:

“Šķiet, ka valdība nespēja ātri un efektīvi reaģēt uz krīzi finanšu nozarē; daudz ko varēja darīt citādi, lai glābtu reputāciju. Valdība nespēja komunicēt, paskaidrot to, kāda ir prakse un politika attiecībā uz nerezidentu sektoru.” Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums.

“Lēmums nerisināt augstākās izglītības iestāžu pārvaldības un finansēšanas tēmu.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“Nerezidentu finanses – ideja attīrīt finanšu nozari

“Vāja banku uzraudzība un pārvaldība, kas izraisīja neseno banku skandālu.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

“Runājot par finanšu nozari – valdības reakcija bija ļoti slikta. Viņi vienkārši izslēdza visus. Tā vietā, lai apturētu tos dažus uzņēmumus, kuri pārkāpa likumu, viņi izslēdza visus.” (Pakalpojumu uzņēmums)

“Veids, kā problēmas banku nozarē tika risinātas no valdības puses, bija ļoti slikts.” (Ražošanas uzņēmums)

pati par sevi bija laba, taču veids, kādā tā tika realizēta, bija ļoti slikts. Tas ir sabojājis Latvijas reputāciju uz daudziem gadiem. Šķiet, ka valsts nodod savas funkcijas privātajam sektoram.” (Pakalpojumu uzņēmums)

“Finanšu nozare nekad pati par sevi neuzlabojas, krīze vienmēr saliek visu pa plauktiņiem.” (Nekustamo īpašumu uzņēmums)

“AB.LV turbulence pārvērtās par skandālu. Tas ir kļuvis par starptautiska mēroga aktualitāti un stāstu par polarizētiem cilvēkiem. Mēs daudz gadu garumā zinājām par visiem riskiem, kas saistās ar AB.LV, taču neņēmām to vērā un izlikāmies, ka nav nekādu problēmu. Rezultātā mēs iekļuvām skandālā paši savas bezdarbības dēļ!” (Nekustamo īpašumu uzņēmums)

“Situācijas risināšana saistībā ar banku krīzi – komunikācijas trūkums no valdības puses.” (Vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības uzņēmums)

“Nelegāli iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas procedūru ieviešanas temps Latvijā ir ārkārtīgi lēns (banku sistēma šobrīd ir ļoti nestabila).” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“Nelegāli iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršana – mums taču bija normatīvais regulējums finanšu iestāžu uzraudzībai, mums bija uzraudzības iestādes. Kā tas nākas, ka Fincen ziņojums un Moneyval ziņojums par Latviju ir tik slikts un kaitē mūsu reputācijai?” (Konsultāciju un IT uzņēmums)

“Nelegāli iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas procedūru ieviešana, AB.LV lietas risināšana.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

“Vāja Latvijas reputācijas veidošana starptautiskajā arēnā attiecībā uz finanšu nozares pārskatāmību un integritāti. Latvija joprojām tiek uztverta par naudas atmazgāšanas centru, tā saistās ar Centrālās bankas korupcijas skandālu, valdības investīciju plāniem saistībā ar PAREX bankrotu.” (Ražošanas uzņēmums)

NODOKĻI UN NODOKĻU REFORMA: GAN ĻOTI POZITĪVI, GAN ĻOTI NEGATĪVI VIEDOKĻI

Labā ziņa – nodokļus un nodokļu reformu ārvalstu investori diezgan bieži nosauca kā **vienu no būtiskākajām pozitīvajām politikas iniciatīvām**, ko īstenojuši politikas veidotāji. To atspoguļo šādi citāti:

“Nodokļu reforma (ir viena no būtiskākajām pozitīvajām politikas iniciatīvām).” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums; Konsultāciju un IT uzņēmums; Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums; Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums; Pakalpojumu uzņēmums; Nekustamo īpašumu uzņēmums)

“Nodokļu reforma šķiet pozitīvs faktors – neliela nodokļu progresivitāte, no zemākām algām jāmaksā mazāki nodokļi.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

“0 % nodoklis reinvestētajai peļņai jeb uzņēmumu ienākuma nodokļa reforma. Neskatoties uz normatīvā regulējuma trūkumiem, nodokļu reforma kopumā ir pozitīva. Jāņem vērā, ka pilnībā spriest par reformas ietekmi uz Latvijas uzņēmējdarbības vidi varēs tikai tad, kad būs pagājis ilgāks laiks kopš tās ieviešanas brīža.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“Izmaiņas nodokļu sistēmā attiecībā uz peļņas reinvestēšanu.” (Pakalpojumu uzņēmums)

“Ienākuma nodokļa reforma virzās pozitīvā virzienā.”

“Izmaiņas uzņēmumu ienākuma nodokļa sistēmā ir pozitīvs aspekts.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“Nodokļu reforma, kuras mērķis ir padarīt Latviju pievilcīgāku investoriem. Tā ir laba iniciatīva, taču jānogaida, lai redzētu, vai tā patiešām darbojas.” (Vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības uzņēmums)

“Nodokļu sistēma – nevienlīdzības mazināšana un progresīvā nodokļa ieviešana ir ļoti labs risinājums. Attiecībā uz uzņēmumu ienākuma nodokli – pārargri spriest, taču izmaiņas, cerams, radīs kādus pozitīvus rezultātus.” (Pakalpojumu uzņēmums)

“Akcīzes nodoklis (viena no būtiskākajām pozitīvajām politikas iniciatīvām).” (Ražošanas uzņēmums)

“Samazināts PVN (viena no būtiskākajām pozitīvajām politikas iniciatīvām).” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

“Uzņēmumu ienākuma nodokļa likme 0 % ir labs risinājums.” (Nekustamo īpašumu uzņēmums; Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

(Ražošanas uzņēmums)

Taču gandrīz tikpat daudz ārvalstu investoru **arī izteica neapmierinātību ar nodokļiem un nodokļu reformu**, uzsverot, ka patiesībā tie ir bijuši vieni no sliktākajiem lēmumiem/politikas iniciatīvām, ko īstenojuši Latvijas politikas veidotāji:

- “Nodokļu reforma (viena no būtiskākajām kļūdām).” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)
- “Uzņēmumu ienākuma nodokļa reforma (nodokļa palielināšana dividendēm).” (Pakalpojumu uzņēmums)
- “Sociālā nodokļa izmaiņas, kas tika ieviestas pirms diviem vai trijiem gadiem. Cilvēkiem ir jāmaksā nodoklis, taču tas netiek ieskaitīts viņu pensiju plānā.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)
- “Akcīzes nodokļa likmes nepārtraukta paaugstināšana.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)
- “Nodokļu normatīvais regulējums un reforma – veids, kā tas tika izdarīts – ātri, steidzīgi, nekonsultējoties utt.” (Konsultāciju un IT uzņēmums)
- “Uzņēmumu ienākuma nodokļa reforma bija kļūda.” (Ražošanas uzņēmums)
- “Nodokļu reforma – gala rezultāts nav pieņemams.” (Konsultāciju un IT uzņēmums)
- Akcīzes nodokļa izmaiņas, neizlēmība attiecībā uz veselības aprūpes sistēmu.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)
- “Nodokļu reforma ir neveiksmīga. Ārkārtīgi sarežģīta sistēma, jo īpaši mazajiem uzņēmumiem. Nespēja izlemt, kā piemērot nodokļus dalīšanās ekonomikā.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)
- “Katras brīvostas pašvaldība var lemt par nodokļu atmaksu – tas nav godīgi. Vai es atkal investētu Ventspilī? Nē.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)
- “Degvielas akcīzes nodokļa paaugstināšana.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)
- “Pamatā nodokļu piemērošana dzērieniem.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

ELEKTROENERĢIJAS OBLIGĀTĀ IEPIRKUMA KOMPONENTE: ĻOTI NEGATĪVS VIEDOKLIS, TAČU POZITĪVI NOVĒRTĒTI VALDĪBAS CENTIENI RISINĀT ŠO PROBLĒMU

Līdzīgi kā nodokļu reformas gadījumā, arī “Elektroenerģijas obligātā iepirkuma komponentes (OIK) jautājums ir norādīts kā **lielākā problēma** – viens no politikas veidotāju vissliktākajiem lēmumiem iepriekšējo piecu gadu griezumā:

- “OIK jautājumā valda pilnīgs haoss.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums; Konsultāciju un IT uzņēmums)
- “Paziņot par OIK atcelšanu bija muļķīgi un bezatbildīgi.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)
- “OIK nav nekas labs.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums; Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)
- “OIK izgāšanās bija viens no vissliktākajiem valdības pieņemtajiem lēmumiem.” (Ražošanas uzņēmums)
- “Obligātā iepirkuma komponente (OIK) – retrospektīva spēles noteikumu maiņa – negodīga attiecībā gan uz ārvalstu, gan vietējiem investoriem.” (Vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības uzņēmums)
- “OIK jautājums. Nedomāju, ka tam nepieciešami sīkāki komentāri. Tas ir radījis milzīgus zaudējumus mūsu ekonomikai un ražošanas nozarei kopumā.” (Ražošanas uzņēmums)

Tomēr daudzi respondenti uzsver, ka politikas veidotāji būtu jāuzslavē par centieniem risināt šo problēmu, norādot to kā vienu no **vislabākajām politikas iniciatīvām**:

*“Saprot un sāk mainīt pieeju attiecībā uz OIK.”
(Konsultāciju un IT uzņēmums)*

*“Viņi vismaz cenšas sakārtot ar OIK saistīto haosu.”
(Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu
uzņēmums)*

*“Vēl viens labs lēmums bija iestrēgušā OIK jautājuma
atrisināšana.” (Ražošanas uzņēmums)*

*“Elektroenerģijas obligātā iepirkuma komponente
(OIK) un subsidētās elektroenerģijas nodoklis. Sliktas
kontroles rezultātā ārvalstu uzņēmēji, kuri ir
investējuši atjaunojamo energoresursu nozarē, ir
nostādīti neizdevīgā situācijā.” (Profesionālu revīzijas
un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)*

ĒNU EKONOMIKAS UN KORUPCIJAS APKAROŠANA: GAN ĻOTI POZITĪVI, GAN ĻOTI NEGATĪVI VIEDOKĻI

Līdzīgi kā jautājumā par nodokļiem un reformām, arī ēnu ekonomikas apkarošana ir novērtēta gan kā viena no labākajām, gan arī sliktākajām darbībām, ko īstenojuši politikas veidotāji Latvijā pēdējos piecos gados. Kopumā vairāki **lielākie investori ir atzinīgi novērtējuši progresu, kas panākts Latvijas ēnu ekonomikas un korupcijas samazināšanas jomā:**

*“Pārvaldības procesa izmaiņas Noziedzīgi iegūtu
līdzekļu legalizācijas novēršanas dienestā.” (Finanšu
un banku pakalpojumu uzņēmums)*

*“Dažādās nozarēs tiek slēgti vispārējie līgumi,
tādējādi cenšoties uzlabot situāciju ar ēnu
ekonomiku.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju
pakalpojumu uzņēmums)*

*“Pelēkās ekonomikas pakāpeniska samazināšanās.”
(Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)*

*“Banku nozares attīrīšana un naudas atmazgāšanas
apkarošana.” (Finanšu un banku pakalpojumu
uzņēmums)*

*“Dažas iniciatīvas ēnu ekonomikas apkarošanai.
Varbūt efektivitāte nav īpaša, bet jāatzīst, ka valdība
to dara.” (Nekustamo īpašumu uzņēmums)*

*“Mēģinājumi apkarot ēnu ekonomiku ir pozitīvi
ietekmējuši mūsu nozari. Cilvēki vairāk uzmanās,
kādas automašīnas pērk, neiesaistās šaubīgos
darījumos.” (Vairumtirdzniecības un
mazumtirdzniecības uzņēmums)*

*“Vairāk centieni un resursu ēnu ekonomikas
apkarošanai.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu
uzņēmums)*

*“Lēmums nomainīt Noziedzīgi iegūtu līdzekļu
legalizācijas novēršanas dienesta vadītāju.”
(Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu
uzņēmums)*

Tomēr daži joprojām norāda, ka **ēnu ekonomika un korupcija ir lielākās problēmas Latvijā**, un uzskata, ka valdība tikpat kā neko nedara, lai risinātu šīs problēmas:

*“Nespēja apkarot pelēko ekonomiku būvniecībā.
Nespēja likt Rīgas domei un tās uzņēmumiem
uzņemties atbildību par koruptīvajām darbībām un
briesmīgo pārvaldību. Trūkst ekonomisko noziegumu
izmeklēšanas.” (Finanšu un banku pakalpojumu
uzņēmums)*

*“Korupcija joprojām pastāv, es neredzu nekādu progresu. Domāju, ka daudzās jomās nav pārskatāmības, jo
īpaši attiecībā uz ES finansējumu.” (Konsultāciju un IT uzņēmums)*

*“Nespēja risināt nerezidentu problēmas un naudas
atmazgāšanas un citus finanšu noziegumus. Šķiet, ka
sabiedrība ir neizglītota šajos jautājumos. Latvijai
trūkst skaidra redzējuma un stratēģiskās domāšanas
attiecībā uz šīm problēmām.” (Finanšu un banku
pakalpojumu uzņēmums)*

VALDĪBAS PRIORITĀTES– ĻOTI SLIKTĀ LĪMENĪ!

Ievērojams skaits ārvalstu investoru ir **ļoti neapmierināti** ar to, kā strādā Latvijas valdība, konkrētāk, kā tā nosaka vai nenosaka prioritātes attiecībā uz svarīgām darbībām, komunikāciju utt. To atspoguļo šie citāti:

“Valdības inertums, koncentrēšanās pamatā uz iekšējiem procesiem, izdzīvošanas instinkts. Tā nerisināja lielas problēmas, piemēram, izglītības, veselības problēmas.” (Pakalpojumu uzņēmums)

“Ministru prezidenta bezdarbība komunikācijā ar investoriem. Tīri meli un tukši solījumi.” (Pakalpojumu uzņēmums)

“Daudzas lietas nav izdarītas, nav aktīvas valdības rīcības, lai uzlabotu uzņēmējdarbības vidi.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

“Nevajadzīgas iniciatīvas, kas tiek nepareizi īstenotas. Valdība ņem pozitīvu ideju un padara to par absurdu. Labas idejas tiek nepareizi interpretētas.” (Vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības uzņēmums)

“Valdība rīkojas neskaidri, viņi neizskaidro savus lēmumus un iemeslus konkrētām rīcībām. Kas attiecas uz vidi – ja viņiem tiešām rūp vide, kāpēc viņi nespēj ieviest attiecīgus pasākumus?” (Vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības uzņēmums)

“Nav ilgtermiņa stratēģijas un lēmumu pieņemšanas spējas. Nevēlēšanās pieņemt svarīgus lēmumus, kas kaut ko mainītu.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

AR DARBASPĒKU UN DEMOGRĀFIJU SAISTĪTIE LĒMUMI, PROTI, MIGRĀCIJA, IMIGRĀCIJA, UZTURĒŠANĀS ATĻAUJAS – VIENAS NO SLIKTĀKAJĀM POLITIKAS VEIDOTĀJU ĪSTENOTAJĀM INICIATĪVĀM

“Lēmums neskart migrācijas jautājumu pirms vēlēšanām.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“Darbaspēka pieejamība un lēmums neatvērt robežas trešo valstu pilsoņiem, jo īpaši mazkvalificētajam darbspēkam (ir kļūda).” (Ražošanas uzņēmums)

“Viņi padarīja uzturēšanās atļauju iegūšanas un atjaunošanas procesu ļoti sarežģītu (tas daļēji ir ekonomikas virzītājspēks, iespējams piesaista arī investīcijas).” (Nekustamo īpašumu uzņēmums)

“Iniciatīva demogrāfijas, imigrācijas un remigrācijas uzlabošanai – varētu būt paveikts vairāk. Patiesībā darīts nav nekas.” (Nekustamo īpašumu uzņēmums)

VIDES AIZSARDZĪBAS NORMATĪVAIS REGULĒJUMS, TOSTARP ATKRITUMU APSAIMNIEKOŠANA – NEGATĪVS VĒRTĒJUMS!

“Atkritumu apsaimniekošana ir liela problēma Latvijā, smagi politizēta un ļoti retrospektīvi vērstā. Joprojām nav lēmuma par plastmasas pudeļu depozīta sistēmu; tas nav pieņemami 21. gadsimtā! Mēs zinām, ka jebkāda veida sistēma mums maksās naudu, bet mēs to gribam, domājām, ka tā ir obligāta mūsdienu pasaulē!” (Ražošanas uzņēmums)

*“Vides aizsardzības noteikumi pašvaldības līmenī ir mainīti vairākas reizes, tas ir ļoti dīvaini. Piemēram, Ventspilī ir vieni noteikumi, Rīgā un Liepājā pavisam citi. Kāpēc tie ir tik atšķirīgi tik mazā valstī? Mēs esam Eiropā!”
(Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)*

“Neprofesionāla, slikti vadīta un nepārredzama sistēma atjaunojamās enerģijas ražošanas atbalstam. Ir noteikti valsts vides aizsardzības mērķi un saistības, faktiski neizvērtējot ekonomiskās iespējas. (Ražošanas uzņēmums)

REĢIONĀLO REFORMU NEESAMĪBA – NEGATĪVS VĒRTĒJUMS!

“Lēmums neveikt reģionālo reformu (ir kļūda).” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“Nav reģionālās reformas – tā ir lielākā problēma.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

“Nav veikta reģionālā reforma, visas cīņas starp pašvaldībām – tas ir absurds.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

MAKSĀTNESPĒJAS PROCESS – GALVENOKĀRT POZITĪVS VĒRTĒJUMS!

Iepriekšējos FICIL Ārvalstu investīciju vides indeksa ziņojumos vairākkārt un ļoti asi tika uzsvērtas problēmas, kas Latvijai jārisina attiecībā uz maksātspējas procesa normatīvo regulējumu. Taču, spriežot pēc 2018. gada FICIL Ārvalstu investīciju vides indeksa pētījuma, daudzi ārvalstu investori **atzinīgi novērtē progresu**, kas panākts šajā jomā, bieži vien nosaucot to kā vienu no labākajām politikas iniciatīvām, ko Latvijas politikas veidotāji ir ieviesuši pēdējos piecos gados:

“Apsūdzības pret negodīgiem maksātspējas procesa administratoriem.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“Cīņa pret maksātspējas procesa ļaunprātīgu izmantošanu un darbs ar naudas atmazgāšanas novēršanas politiku ieviešanu.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“Maksātspējas regulējuma reforma. Iepriekšējās nopietnās problēmas maksātspējas procesos ir mazinājis sistemātisks darbs regulējuma uzlabošanā.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums; nekustamo īpašumu uzņēmums)

“Izmaiņas maksātspējas administrēšanā, pateicoties kopīgajam Deloitte un FICIL pētījumam un FICIL pastāvīgajam darbam, kontrolējot esošo situāciju.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

“Maksātspējas administrēšana – valdība daļēji ir likvidējusi dažas shēmas, taču joprojām notiek darbs pie šī jautājuma, un ceru, ka tas tiks turpināts.” (Pakalpojumu uzņēmums)

“Maksātspējas procesa sakārtošana, pateicoties spiedienam no FICIL.” (Vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības uzņēmums)

Taču mēs saņēmām arī **dažus negatīvus viedokļus**:

“Nokavēta un novēlota rīcība maksātspējas administrēšanas procesu pārraudzībā.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

“Maksātspēja – darbs vēl nav pabeigts.” (Pakalpojumu uzņēmums)

DALĪBA STARPTAUTISKĀS ORGANIZĀCIJĀS – ĻOTI POZITĪVS VĒRTĒJUMS!

Patiešām, daudzi ārvalstu investori ierindoja pievienošanos ES, OECD, NATO un eirozonai Latvijas politikas veidotāju piecu **pozitīvāko politikas iniciatīvu** vidū, lai gan dažas no šīm aktivitātēm patiesībā notika vēl agrāk nekā pirms pieciem gadiem... :

“Dalība ES, NATO, OECD (ir vieni no pozitīvākajiem politiskajiem lēmumiem).” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

“Latvijas pievienošanās OECD (ir viens no pozitīvākajiem politiskajiem lēmumiem).” (Pakalpojumu uzņēmums; vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības uzņēmums; ražošanas uzņēmums)

“Stabilitāte, ko radīja Latvijas piederība ES, NATO – investoriem tas nodrošina lielāku paredzamību attiecībā uz Latvijas pozīciju globālā perspektīvā.” (Konsultāciju un IT uzņēmums)

“Latvija pievienojās eirozonai, tas paaugstināja stabilitāti. Tagad ārvalstu investoriem vairs nav jāsatraucas par dažādu valūtu devalvāciju.” (Pakalpojumu uzņēmums; finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

IESAISTĪŠANĀS LIELOS INFRASTRUKTŪRAS PROJEKTOS: VIENS NO POZITĪVĀKAJIEM LĒMUMIEM, KAS PIENĒMTS PĒDĒJOS PIECOS GADOS

“Spēja uzsākt divus lielus projektus: Rail Baltica un dzelzceļa elektrifikācija. Līdz šim Latvijai nav veicies ar tādu lielu projektu attīstīšanu. Agrāk bija tā, ka tad, kad valdība saņēma lielus līdzekļus projektiem, šī nauda tika sadalīta starp politiskajām partijām.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“Lēmumi par transporta nozares uzlabošanu Latvijā (piem., Rail Baltica).” (Pakalpojumu uzņēmums; nekustamo īpašumu uzņēmums)

“Aktīva ES fondu izmantošana infrastruktūras projektiem.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

AR IZGLĪTĪBAS SISTĒMU SAISTĪTI LĒMUMI: PĀRSVARĀ POZITĪVS VĒRTĒJUMS

Saskaņā ar 2018. gada FICIL Ārvalstu investīciju vides indeksa pētījumu, vairāki ārvalstu investori **ļoti pozitīvi** vērtē ar izglītības sistēmu saistītos lēmumus:

“Skolotāju algu un skolu tīkla pārskatīšana.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“Izglītības reforma tiek ieviesta jau pāris gadu garumā.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

“Lēmums par skolu tīkla optimizēšanu. Visu cieņu par to, ka tas tiek darīts, turklāt pirmsvēlēšanu gadā! Mīnuss ir tas, ka nekas nenotiek augstākās izglītības jomā, nav reformu.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

“Uz kompetencēm balstīta izglītība.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

“Izglītības reforma un ierosmes tehniskās un inženiertehniskās izglītības spēcīgāšanai un uzlabošanai Latvijā, dodot pozitīvus signālus ražotājiem par valsts nākotnes prioritātēm.” (Ražošanas uzņēmums)

... tomēr daži, t.i., 2 no 40 aptaujātajiem ārvalstu investoriem Latvijā apgalvo, ka ar izglītību saistītie lēmumi patiesībā ir bijuši vieni no **vissliktākajiem**:

*“Nespēja īstenot izglītības reformu, īpaši augstākajā izglītībā, jo būs ļoti nopietnas sekas; krievu skolu problēma.”
(Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)*

*“Lēmums par latviešu valodu skolās – neesmu drošs, ka tas bija pareizais risinājums. Tas tikai pasliktina stāvokli - ļauj dažiem destruktīviem cilvēkiem veidot Latvijas tēlu kā valstij ar iekšējiem konfliktiem u.c. Tas ir lieki.”
(Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)*

DIGITALIZĀCIJA: VIRZIENS IR PAREIZS, TAČU JOPROJĀM DAUDZ DARĀMĀ

Patiešām, ievērojams skaits 2018. gadā aptaujāto investoru uzsvēra digitalizācijas jautājumu kā vienu no **labākajām politikas veidotāju īstenotajām iniciatīvām** pēdējos piecos gados:

“Iniciatīva, lai beidzot koncentrētos uz valsts digitalizāciju.” (Konsultāciju un IT uzņēmums)

“E-paraksts, e-atvija vismaz ir ieviesta un nav atpakaļceļa.” (Nekustamo īpašumu uzņēmums)

“Digitalizācija un e-pakalpojumi (EDS ir lielisks piemērs).” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

“E-veselība (nav ideāla, bet fakts, ka ieviesta un tiek lietota, jau ir liels solis uz priekšu).” (Ražošanas uzņēmums)

Tomēr viens ārvalstu investors “atgādina”, ka šajā sakarā **vēl joprojām ir daudz darāmā**:

“Joprojām trūkst digitalizācijas; šķiet, katra ministrija rada savus digitālos rīkus, bet tie pat nestrādā. Mums vajag digitālos rīkus vienotā sistēmā.” (Vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības uzņēmums)

MINIMĀLĀS ALGAS PALIELINĀŠANA: VIENS NO POZITĪVĀKAJIEM LĒMUMIEM

Vairāki ārvalstu investori arī norādīja, ka lēmums palielināt minimālo algu ir **viena no pozitīvākajām politikas iniciatīvām**, ko Latvijas politikas veidotāji ir īstenojuši pēdējos piecos gados. To atspoguļo šādi citāti:

“Minimālās algas palielināšana.” (Pakalpojumu uzņēmumi)

*“Fakts, ka minimālā alga pieaug, ir labs. Tas liek dažiem vietējiem spēlētājiem iziet no ēnu ekonomikas. Ja ēnu ekonomika mazinās, iegūstat vairāk nodokļu un darbinieki saņem vairāk, tātad, iespējams, viņi arī tērēs vairāk.”
(Ražošanas uzņēmums)*

Labāko un sliktāko risinājumu vidū ir minēti arī daudzi citi lēmumi vai politikas iniciatīvas. Sīkāku informāciju par tiem sk. 3. pielikumā.

6. Galvenās problēmas, ar ko ārvalstu investori saskaras Latvijā: progress vai regress?

2015. un 2016. gada pētījumos tika identificētas vairākas galvenās problēmas, ar ko ārvalstu investori sastopas Latvijā, attīstot savu uzņēmējdarbību. Tās ietver: demogrāfiju, darbaspēka pieejamību, izglītības un zinātnes līmeni, uzņēmējdarbības likumdošanas kvalitāti, nodokļu sistēmas kvalitāti, atbalstu no valdības un komunikāciju ar politikas veidotājiem, uzņēmēju neētisku vai nelikumīgu rīcību, negodīgu konkurenci, nenoteiktību, tiesu sistēmu un veselības aprūpes sistēmu Latvijā. 2018. gada pētījumā mēs vaicājām 40 lielākajiem ārvalstu investoriem Latvijā, vai, viņuprāt, iepriekšējo 12 mēnešu laikā šajās problemātiskajās jomās ir notikušas kādas pozitīvas izmaiņas. 2018. gada pētījuma rezultāti ir apkopoti 4. attēlā, savukārt salīdzināšanas nolūkos 2017. gada rezultāti ir redzami 5. attēlā.

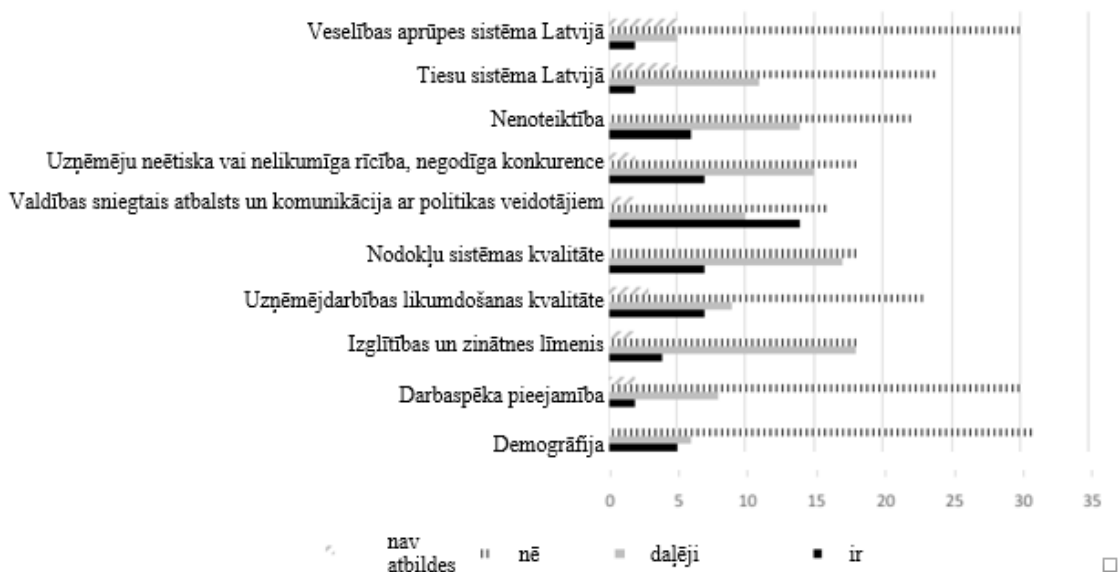
4. attēls: Ārvalstu investoru novērtējums par izmaiņām pēdējo 12 mēnešu laikā attiecībā uz problemātiskajām jomām, kas bija norādītas 2015. un 2016. gada pētījumos: 2018. gada pētījuma rezultāti
Respondenti tika lūgti novērtēt katru faktoru, vai tas ir uzlabojies, atbildot “jā”, “daļēji” vai “nē”. $n=40$.

Avots: FICIL Ārvalstu investīciju vides indekss 2015.–2018. gadā

5. attēls: Ārvalstu investoru novērtējums par izmaiņām pēdējo 12 mēnešu laikā attiecībā uz problemātiskajām jomām, kas bija norādītas 2015. un 2016. gada pētījumos: 2017. gada pētījuma rezultāti

Respondenti tika lūgti novērtēt katru faktoru, vai tas ir uzlabojies, atbildot “jā”, “daļēji” vai “nē”. $n=42$.

Avots: FICIL Ārvalstu investīciju vides indekss 2015.–2017. gadā

Kā redzams 5. attēlā, vairums 2017. gada pētījuma ietvaros aptaujāto investoru nesaskatīja nekādu progresu attiecībā uz situāciju *darbaspēka pieejamības* jomā. Gluži pretēji, salīdzinot ar 2017. gadu, šķiet, ka *darbaspēka pieejamība* 2018. gadā ir vēl lielāka problēma: attiecīgi 35 (no 40) intervētajiem ārvalstu investoriem, salīdzinot ar 30 (no 42) 2017. gadā, norādīja, ka šajā jomā nav progresa. Tomēr 2018. gadā situācija ir nedaudz uzlabojusies attiecībā uz *demogrāfiju un veselības aprūpes sistēmu*, jo ievērojami vairāk investoru ir atbildējuši, ka šajās jomās (salīdzinot ar 2017. gadu) ir vismaz “daļēji” uzlabojumi.

Lielākā daļa intervēto ārvalstu investoru nav apmierināti ar situāciju attiecībā uz *nenoteiktību* (22 respondenti nesaskata nekādus uzlabojumus nedz 2017., nedz arī 2018. gadā). Ārvalstu investoru viedoklis par *tiesu sistēmu un uzņēmējdarbības likumdošanas kvalitāti* joprojām ir neapmierinošs, tomēr progress 2018. gadā ir novērtēts nedaudz labāk nekā 2017. gadā (proti, attiecīgi 2017. gadā 24 un 23 respondenti, bet 2018. gadā 19 un 18 respondenti atbildēja, ka “progresa nav”). Arī *nodokļu sistēmas* progresa novērtējums 2018. gadā ir nedaudz uzlabojies salīdzinājumā ar 2017. gada pētījumu, jo vairāk respondentu 2018. gadā atzīst, ka vismaz daļēji ir sasniegts progress. Nedaudz vairāk ārvalstu investoru 2018. gadā saskata arī progresu attiecībā uz situāciju *uzņēmēju neētiskas vai nelikumīgas rīcības un negodīgas konkurences* jomā, salīdzinot ar 2017. gadu, lai gan aptuveni puse respondentu (19 no 40) joprojām uzskata, ka 2018. gadā nav panākts progress šajā jomā (sk. 4. un 5. attēlu).

Visbeidzot, 14 (2017. gadā) un 15 respondenti (2018. gadā) atbildēja, ka viņi redz progresu *valdības atbalstā un komunikācijā ar politikas veidotājiem*, 10 (2017. gadā) un 12 (2018. gadā)

atbildēja, ka progress ir sasniegts “daļēji”, bet 16 (2017. gadā) un 15 (2018. gadā) norādīja, ka pēdējo 12 mēnešu laikā šajā jomā nav panākts progress.

Plašāku informāciju par Latvijā darbojošos ārvalstu investoru attieksmi pret izmaiņām problemātiskajās jomās (pēdējo 12 mēnešu laikā) gan pozitīvā, gan negatīvā skatījumā parāda šie citāti:

Demogrāfija

“Statistika liecina, ka nav nekādu pozitīvu tendenču, kas parādītu uzlabojumus.” (Konsultāciju un IT uzņēmums)

“Daļējas izmaiņas, neliels progress.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

“Ļoti nelielas izmaiņas pozitīvā virzienā. Imigrantu un emigrantu skaits, šķiet, izlīdzinās. Subjektīvi spriežot, man liekas, ka jaundzimušo skaits palielinās.” (Ražošanas uzņēmums)

“Reāla problēma mūsu uzņēmumam. Patiesībā šī ir mūsu pašreizējā lielākā problēma Latvijā. Piedāvājums palielinās, taču iedzīvotāju skaits samazinās.” (Nekustamo īpašumu uzņēmums)

“Šobrīd politikas veidotāju ambīcijas uzlabot Latvijas demogrāfisko situāciju šķiet vairāk kā sauklis nekā ilgtermiņa mērķis ar īstenojamu rīcības plānu.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

“Iedzīvotāju skaits turpina kristies, kas nozīmē mazāk kvalificēta darbaspēka. Attiecīgi demogrāfija joprojām ir svarīgs faktors ārvalstu investoriem.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“Par to liecina skaitļi, nekādu pozitīvu izmaiņu nav.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“Iedzīvotāju skaits turpina kristies, taču lēnākā tempā.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

“Joprojām problēma, iedzīvotāju skaits samazinās.” (Konsultāciju un IT uzņēmums)

“Statistiski dzimstība ir zemāka nekā iepriekš, bet mirstība ir augstāka nekā citās Baltijas valstīs. Latviešu atgriešanās no ārzemēm – Ekonomikas ministrija solīja īstenot šo iniciatīvu, taču nekas daudz par to nelielina.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

Darbaspēka pieejamība

“Lai gan ir bijuši vairāki centieni veikt uzlabojumus, kvalificēta darbaspēka trūkums joprojām ir viena no lielākajām problēmām ārvalstu investoriem. To varētu arī piesaistīt no citām valstīm, taču tam ir vairāki šķēršļi, tostarp mainīgie uzturēšanās atļauju nosacījumi, ierobežotas darba iespējas ārvalstu studentiem, kā arī integrācijas pasākumu trūkums.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“Finanšu sektorā nodarbinātība pieaug, uzņēmumi spēj noalgot darbiniekus, taču arī algas pieaug. Nesen tika likvidēta banka, līdz ar to ir arī bankas darbinieku pārpalikums. Darbaspēka trūkums ir labas ekonomikas vienīgais iespējamais iznākums, taču kopumā situācija nav īpaši uzlabojusies.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

“Tā kā mēs esam iesaistīti būvniecības procesā,

“Es teiktu, ka situācija ir pasliktinājusies: Rīgā tikpat kā nav bezdarba, ir kļuvis daudz grūtāk un dārgāk atrast darbiniekus. Mēs esam uzsākuši darbaspēka importēšanu: gada laikā mums ir pievienojušies trīs kolēģi no Ukrainas. Atklāšu, ka viņi strādā vadības līmenī, kas daļēji ir vietējā darbaspēka trūkuma dēļ un daļēji konkrētās specializācijas dēļ, ko Baltijas darba tirgū ir grūti atrast.” (Konsultāciju un IT uzņēmums)

“Mums ir daudz vakanču visā Latvijā, tas parāda ekonomisko izaugsmi, taču vienlaikus arī to, ka nav pietiekami daudz darbaspēka. Šī situācija ir pasliktinājusies.” (Ražošanas uzņēmums)

“Mūsu uzņēmums jūt, ka mums kritiski trūkst cilvēkresursu. Mēs strādājam ar IT speciālistiem – mēs vai nu pārmaksājam (pārvilnot šos darbiniekus no konkurentu uzņēmumiem), vai arī importējam

darbaspēka pieejamība ir ārkārtīgi problemātiska, jo nozare šobrīd ir uzplaukuma stadijā. Būvniecības nozarē pašreiz notiek liela aktivitāte un mēs neieklājamies dažos termiņos darbaspēka trūkuma dēļ. Patiesībā man ir tāda kā dējā vu sajūta, ka situācija ir līdzīga kā 2008. gadā, tikai mazākā apmērā.” (Nekustamo īpašumu uzņēmums)

“Saistībā ar demogrāfiju. Gaidījām lielāku imigrācijas līmeni, taču politisku iemeslu dēļ tas nenotiek. Ekonomikas ministrijas iniciatīva “Latvija strādā” bija sekmīga, mums izdevās panākt, ka Latvijas valstspiederīgie atgriežas Latvijā.” (Konsultāciju un IT uzņēmums)

“Tā ir mūsu lielākā problēma. Saistībā ar to, ka bezdarba līmenis Rīgā ir tikai 2 %, mēs zaudējam darbiniekos ieguldīto laiku, un viņi to izmanto, lai manipulētu ar algām. Starptautisko biznesa pakalpojumu centru nozare – ļoti ierobežota, līdz ar to mēs cīnāmies par vieniem un tiem pašiem kandidātiem.” (Konsultāciju un IT uzņēmums)

“Daudz grūtāk atrast darbiniekus nekā pagājušajā gadā. Mūsu uzņēmumam nav nekāds labums no imigrācijas. Algas pieaug ātrāk nekā inflācija un straujāk nekā mēs spējam pieskaņot savu pakalpojumu pārdošanas cenas.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

Izglītības un zinātnes līmenis Latvijā

“Mēs paši veicam apmācību, pat tiem speciālistiem, kuri ir pabeiguši mācību iestādes ar attiecīgu diplomu (piemēram, žurnālisti). Kvalitatīvu speciālistu trūkums, kuri varētu strādāt ar sarežģītām tehnoloģijām un tehnoloģiskajiem risinājumiem (piem., mobilo TV staciju u.c.).” (Konsultāciju un IT uzņēmums)

“Nekādas izmaiņas. Šķiet, ka kaut kas notiek, taču pozitīvu izmaiņu nav. Manuprāt, Latvijas izglītības sistēmā ir fundamentālas problēmas. Arī darba devēji uzsver, ka viņi nevar atrast darbam sagatavotus darbiniekus, viņi pēc izglītības iegūšanas nav gatavi pievienoties darba tirgum. Līdz ar to ir nepieciešams vairāk iesaistīties nozaru reālajā darbā, iegūt profesionālas zināšanas.” (Ražošanas uzņēmums)

“Daži nelieli uzlabojumi, piemēram, IT un finanšu izglītības programma, ko ievieša RTU un BA Finanšu katedra.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

“Nekāda progresa, ārkārtīgi svarīgi.” (Nekustamo īpašumu uzņēmums)

“Neesam novērojuši nekādas būtiskas izmaiņas.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

viņus, galvenokārt no Krievijas un Ukrainas. Līdz ar to process ir ļoti ilgs. Imigrācijas tiesiskajā regulējumā ir nelieli uzlabojumi, taču dokumentu iesniegšana imigrācijas sakarā ir ārkārtīgi sarežģīta. Šajā procesā ir tik daudz nekonsekventu lēmumu. Viss ir atkarīgs no ierēdņa, kurš apkalpo pie lodziņa. PMLP lēmumi ir nekonsekventi. Mēs turpināsim importēt darbiniekus, mēs paliksim kā IT centrs.” (Konsultāciju un IT uzņēmums)

“Birokrātija ir ārkārtīgi sarežģīta attiecībā uz imigrāciju. Šajā jomā trūkst digitalizētu risinājumu. Process varētu būt daudz vienkāršāks.” (Konsultāciju un IT uzņēmums)

“Kvalificēts darbaspēks ir problēma, dažas nozares savstarpēji sacenšas par labākajiem darbiniekiem, jo viņu trūkst darba tirgū.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“Situācija faktiski labāka nepaliek, zinātne ir bēdīgā stāvoklī, nekādu reālu uzlabojumu. ES programma “Apvārsnis” ir lieliska – tā dod Latvijas zinātniekiem vairāk iespēju gūt panākumus zinātnes jomā. Naudu var iegūt inovāciju projektu konkursos. Latvija tērē ļoti maz līdzekļu zinātnei, un arī zinātnes loma Latvijā ir ļoti nenozīmīga.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

“Izglītībā un zinātnē nav nekādu uzlabojumu. Turpretim uzņēmumu ienākuma nodokļa reforma ir būtiski samazinājusi izglītībai un zinātnei ziedoto līdzekļu apjomu. Svarīgi arī apsvērt jautājumu par nepieciešamību apvienot augstākās izglītības programmas un uzlabot satura kvalitāti, lai nodrošinātu speciālistu sagatavošanu atbilstoši darba tirgus prasībām.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“Mēs nejūtam, ka, piemēram, IT darbinieku kvalitāte būtu nepietiekama.” (Konsultāciju un IT uzņēmums)

“Ir labi, jaunie kandidāti, ko pieņemam darbā, ir kompetenti, zināšanas par finansēm un grāmatvedību ir labas. Angļu valodas līmenis ir labs. Mēs ieguldām apmācībā, papildu ieguvumos. Latvijas augstskolas nespēj sagatavot darbiniekus starptautisko biznesa

“Ideja par vidējās izglītības reformu ir laba, taču, kā tā realizēsies, ir cits jautājums.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

pakalpojumu centru nozarei. Zinātnes līmenis ir labs, taču vēl joprojām jāveic uzlabojumi attiecībā uz to, kas nepieciešams starptautisko biznesa pakalpojumu centru nozarei.” (Konsultāciju un IT uzņēmums)

Uzņēmējdarbības likumdošanas kvalitāte

“Ātro kredītu ierobežošana ir laba lieta atbildīgiem naudas aizdevējiem. Šāda veida aizdevumi radīja būtisku sociālo kaitējumu, samazināja potenciālo aizņēmēju skaitu, kuri varētu pretendēt uz nopietnākiem aizdevumiem, piemēram, hipotekāro kredītu. Varbūt arī procentu likme ir pārāk zema.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

“Jaunie likumi joprojām tiek uztverti negatīvi, jo tie nav pārredzami un likumu grozījumi tiek pieņemti steigā. Šī tendence jo īpaši tika novērota 12. Saeimas sasaukuma beigās pirms 13. Saeimas vēlēšanām.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“Daļēji pateicoties ES normatīvam regulējumam, mēs nejutām, ka Latvija izceltos kā negatīvs piemērs mūsu starptautiskajā darbībā. Taču vēl ir daudz iespēju veikt uzlabojumus.” Konsultāciju un IT uzņēmums)

“Nekādu izmaiņu; ne tik daudz problēmu ar pieņemtajiem likumiem kā ar to ieviešanu.” (Ražošanas uzņēmums)

“Nekādu izmaiņu.” (Konsultāciju un IT uzņēmums)

“Tikpat kā nekādu izmaiņu. Mums nav bijis pārāk daudz sarežģījumu, kas tieši ietekmētu mūsu uzņēmējdarbību. Mūsaprāt, uzņēmējdarbības vide ir apmierinoša.” (Nekustamo īpašumu uzņēmums)

“Saskatu dažus centienus no VID un Finanšu ministrijas puses, taču joprojām ir daudz darāmā.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“Viss ir kā iepriekš, vienīgā pozitīvā lieta ir e-paraksts; var redzēt, ka viņi cenšas to uzlabot.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

Nodokļu sistēmas kvalitāte

“Nodokļu reforma bija laba ideja, taču trūka tās realizācijas plāna. Tā netika pareizi ieviesta.” (Ražošanas uzņēmums)

“Pāragri sākt runāt par iespējamo ietekmi.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“Lai gan valdība cenšas uzlabot nodokļu sistēmu, tā pati par sevi ir sarežģīta, un noteiktus nodokļu jautājumus ir grūti interpretēt, vai, precīzāk izsakoties, ja to var viegli interpretēt, tad būs grūti novērtēt nodokļu sistēmas kvalitāti kā labu.” (Konsultāciju un IT uzņēmums)

“Pārāk daudz laika tam veltīts; nodokļi būtībā nebija lielākā problēma.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

“Tajā pašā laikā ambiciozās izmaiņas nodokļu politikā, kas stājās spēkā 2018. gada 1. janvārī, nav radījušas nekādu pozitīvu ietekmi. Nodokļu politikas biežās un radikālās izmaiņas nerada uzticēšanos un vēlmi ieguldīt ilgtermiņā.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“Nodokļu reforma – tā ir kļuvusi sarežģītāka. No investoru viedokļa jūtam stimulu investīcijām, taču nodokļu reforma nav kvalitatīva.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“Būtu nedaudz jāmazinās pelēkajai ekonomikai.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

“Tik daudz neskaidrību, termiņi bija tādi, ka uzņēmumiem bija neiespējami pienācīgi sagatavoties. Turklāt atbildīgās iestādes nespēja savlaicīgi sniegt paskaidrojumus.” (Konsultāciju un IT uzņēmums)

“Joprojām sarežģīta, daudz izmaiņu. Pārmaiņas ir labas lielam uzņēmumam. Mēs esam pilnībā caurspīdīgs uzņēmums.” (Konsultāciju un IT

“Cerams, jaunā nodokļu sistēma piesaistīs vairāk investīciju. Iespēja reinvestēt peļņu, manuprāt, motivē uzņēmumus. Es arī atbalstu progresīvo nodokļu

uzņēmums)

“Vēl paskatīsimies, kā tas strādās reālajā dzīvē, taču ideja ir veicināt investīcijas, kas ir pozitīvi.”
(Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

sistēmu, tas ir pareizais virziens.” (Nekustamo īpašumu uzņēmums)

“Pateicoties nodokļu reformai, ir ieviesti daži uzlabojumi.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

Valdības sniegtais atbalsts un komunikācija ar politikas veidotājiem

“Izstrādājot jaunus tiesību aktus, investoru iesaistīšana šajā procesā ir ļoti niecīga. Maksātspējas likumi, nodokļu likumi – ir izveidotas darba grupas, taču šie ieteikumi netiek īpaši ņemti vērā.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“Komunikācija uzlabojas, taču vēl joprojām ir daudz darāmā. Svarīga komunikācijas daļa ir arī atgriezeniskā saite un nepārtraukta procesa uzraudzība un realizēšana – tieši uz to, mūsdiā, vajadzētu koncentrēties turpmākajos gados.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

“Prognozējamības un uzticamības trūkums. Pirmsvēlēšanu laiks arī diezko nepalīdz.”
(Konsultāciju un IT uzņēmums)

“Pozitīvas izmaiņas; šķiet, ka viņi ieklausās un attiecīgi rīkojas. Mūsu idejas un ieteikumi ir ņemti vērā, izvērtējot pašreizējo politiku.”
(Vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības uzņēmums)

“Šķiet, ka viss ir kārtībā. Liekas, ka attieksme pret investoriem ir pozitīva. Komunikācija ar valdību notiek ar asociācijas starpniecību.”
(Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

“Valdība un politikas veidotāji ir atvērti aktīvai komunikācijai un konstruktīvam dialogam. Rūpnieciskajiem investoriem visvairāk ir palīdzējis lēmums par OIK diferenciacijas ieviešanu ar 2018. gada 1. janvāri.” (Ražošanas uzņēmums)

“FICIL Augstās padomes sanāksme 2018. gadā noritēja augstā līmenī. Produktīvas, interesantas diskusijas, ļoti laba sanāksmes vispārējā struktūra. Visādā citādā ziņā man ir sajūta, ka komunikācija ar valdību ir orientēta uz lielāku balsu skaita iegūšanu vēlēšanās, nevis uz reālu problēmu risināšanu.”
(Ražošanas uzņēmums)

Uzņēmēju neētiska vai nelikumīga rīcība, negodīga konkurence

“Negodīga konkurence joprojām ir ļoti izteikta agregātu un gatavo maisījumu ražošanas uzņēmumos. Tomēr var redzēt, ka vairākas institūcijas ir iesaistījušās, lai patiešām strādātu pie situācijas uzlabošanas. Mēs piedalāmies ēnu ekonomikas apkarošanas daudznozaru darba grupā un dalāmies ar nozares zināšanām, lai uzlabotu vairākus kontroles aspektus.” (Ražošanas uzņēmums)

“Latvijas Republikas Konkurences padome – kāda ir tās problēma? Šķiet, ka viņi mēģina radīt problēmas un meklēt pārkāpumus tur, kur tie neeksistē.”
(Ražošanas uzņēmums)

“Situācija kopumā uzlabojas, jo īpaši, ja paskatāties ilgākā perspektīvā. Ir veikti nelieli pasākumi, taču Latvijā salīdzinājumā ar daudzām citām valstīm ir redzams progress.

Mēs esam ieviesuši visaptverošas pamatnostādnes mūsu uzņēmuma grupā, pieaug izpratne par ētisku

“Negatīvās tendences kopumā samazinās, šī nozare kļūs godīgāka.” (Ražošanas uzņēmums)

“Nelegāli iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas normatīvais regulējums, daudzi politiskie centieni pacelt latīņu starp likumīgu un nelikumīgu rīcību uzņēmumu darbībā. Tas tika paveikts ļoti drastiskā veidā un ļoti īsā laika periodā. Tas tika darīts starptautisku organizāciju ietekmes rezultātā.”
(Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“Dažas bankas nerīkojas pilnīgi godīgi attiecībā pret saviem klientiem. Un tad tas tiek pārņemts visā nozarē. Banku sektorā ir milzīgs spiediens.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

“Dienas Bizness ir lielisks piemērs uzņēmējdarbības videi Latvijā. Patiesībā AB.LV lieta un viss ar to saistītais parāda, ka uzņēmējdarbības vide ir daudz sliktāka nekā varētu sagaidīt vai iedomāties.”

rīcību un tās nozīmi.” (Nekustamo īpašumu uzņēmums)

*“Mēs neesam sastapušies ar negodīgas konkurences gadījumiem. Esam dzirdējuši, ka jauniem tirgus spēlētājiem ir bijušas regulatīva rakstura problēmas saistībā ar negodīgu konkurenci.”
(Vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības uzņēmums)*

(Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

“Mēs cīnāmies tikai par darbiniekiem, un šajā jomā nesaskatām negodīgu konkurenci. Dažkārt uzņēmumi neiebilst pret negodīgu rīcību, jo nevēlas tērēt laiku un naudu tiesājoties.” (Konsultāciju un IT uzņēmums)

Nenoteiktība

*“Šķiet, ka ir palielinājusies birokrātija pašvaldību līmenī. Piemēram, ja kādreiz Rīgas pilsētas Būvvaldē, galvenokārt, strādāja būvinspektori un būvinženieri, tad tagad tur lielākoties ir tikai juristu struktūras...”
(Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)*

*“Joprojām ļoti izteikta ģeopolitisko aspektu, uzņēmējdarbības vides un jaunās valdības dēļ.”
(Ražošanas uzņēmums)*

*“Nodokļu sistēmas stabilitāte ir ārkārtīgi svarīga.”
(Ražošanas uzņēmums)*

*“Vēlēšanas ir radījušas zināmu nenoteiktību; mēs varam redzēt, ka dažu reformu īstenošana ir atlikta vai pat nav uzsākta saistībā ar vēlēšanām. Notikumi finanšu nozarē 2018. gada pirmajā pusē arī ietekmēja uzņēmējdarbību. Dažiem attīstītājiem ir radušās problēmas, jo viņi ir zaudējuši finansējumu. Finanšu infrastruktūra kopumā ir ārkārtīgi svarīga. Tagad mums ir daudz mazāk finanšu iestāžu, kurās vērsties, un tas rada bažas. Mums ir nepieciešamas atbilstošas, stabilas un lielas bankas. Šobrīd ir sajūta, ka nepietiek ar to, kas mums ir – lielāka konkurence būtu labāk.”
(Nekustamo īpašumu uzņēmums)*

“Iespējams, ka daudzas reformas tiks apturētas jaunās valdības dēļ. Nav pārliecības par darbības nepārtrauktību.” (Konsultāciju un IT uzņēmums)

*“Nenoteiktība palielinās saistībā ar visām neveiksmīgajām izmaiņām, ko ieviesusi valdība.”
(Ražošanas uzņēmums)*

“Mēs varēsim runāt par nenoteiktības samazināšanos, tiklīdz beigsim katru gadu diskutēt par būtiskām izmaiņām un uzņemsim stabilu darbības kursu (šādas sarunas reti kad pārtop lēmumos un vēl retāk darbībās, taču šīs diskusijas tikai veicina nenoteiktību).” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

“Ārkārtīgi nenoteikta uzņēmējdarbības vide. Sarežģītās situācijās, kurās ir spiediens no ārpusē, Latvija kļūst viegli ietekmējama. Izmaiņas valsts iekšienē ir iespējamās, taču šobrīd nav skaidrs, kāda izskatīsies mūsu valdība.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

*“Investoriem tā ir samazinājusies; šķiet, ka arī kapitālieguldījumi Latvijā palielinās.”
(Vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības uzņēmums)*

“Nenoteiktība saistās ar nodokļu sistēmas nākotni un gaidāmajām vēlēšanām.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

Latvijas tiesu sistēma

“Es raugos no dažu projektu viedokļa, kriminālietu un civillietu gadījumos process ir ļoti lēns un ārkārtīgi neparedzams.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“Pirms kāda laika Latvijā bija vairāk nekā 200 šķīrējtiesu, kas, manuprāt, ir krietni par daudz. Tas ir labi, ka to skaits ir samazināts.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

“Man šogad nācās piedalīties tiesā un redzēt visu no “iekšpuses” – ekonomiskās zināšanas un kompetence ir tiesu lielākā problēma!” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

“Darbības, kas veiktas attiecībā uz tiesu lēmumu kvalitātes uzlabošanu saistībā ar maksātnešpēju un atsevišķu tiesnešu rīcības novērtējums maksātnešpējas gadījumos.” (Ražošanas uzņēmums)

*“Nekādu acīmredzamu uzlabojumu.”
(Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)*

“Ņemot vērā, kas šogad notika banku nozarē, es atkārtoti ASV augstas amatpersonas teikto – ar nepacietību gaidu, kad tiks krimināli sodītas noteiktas personas, turklāt diezgan drīz! Tas ir vienīgais veids, kā atjaunot Latvijas reputāciju.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

*“Esmu dzirdējis par to, ka tiek plānotas reformas, taču neesmu manījis nekādas reālas darbības. Šķiet, ka viss virzās pareizajā virzienā. Nav milzīgu uzlabojumu, taču mazas, bet pozitīvas izmaiņas.”
(Vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības uzņēmums)*

“Izmaiņu uz slikto pusi nav.” (Ražošanas uzņēmums)

“Mums nav bijusi pilnīgi nekāda darīšana ar tiesām. Taču mēs tērējam daudz līdzekļu juridiskajām konsultācijām – mēs tikpat kā neveicam nevienu darījumu bez juristu palīdzības. Mums ir bijuši daži starpgadījumi. Vienkāršu lietu izskatīšana notiek ar lielu laika nobīdi.” (Nekustamo īpašumu uzņēmums)

*“Joprojām pārāk ilgstoša, pārāk sarežģīta, un piekļuve tiesām ir problemātiska. Mazi uzņēmumi veic daudz darbību, lai tikai izvairītos no tiesas procesiem. Tiesa ir pats pēdējais posms, neviens nevēlas tur nokļūt, jo mēs zinām, ka process var ilgt gadiem! Dažkārt uzņēmumi neiebilst pret negodīgu rīcību, jo nevēlas tērēt laiku un naudu tiesājosies.”
(Konsultāciju un IT uzņēmums)*

Latvijas veselības aprūpes sistēma

“Veselības aprūpes sistēma Latvijā vienkārši nedarbojas. Privātajam sektoram vai nu ir jāklūst lielākam un labākam, vai arī tam ir jāpalīdz sakārtot publiskais sektors. Mums Latvijā ir labi speciālisti, taču slikta veselības aprūpes sistēmas pārvaldība un nepietiekami finanšu līdzekļi.” (Ražošanas uzņēmums)

*“Mēs iegādājamies saviem darbiniekiem veselības apdrošināšanas polises, jo veselības aprūpes pamatsistēma Latvijā ir diezgan sliktā līmenī. Taču Igaunijā mums nav jāiegādājas šādas polises, jo sistēma ir vairāk nekā apmierinoša.”
(Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)*

*“Veselības aprūpes sistēma nav pieejama plašākai sabiedrībai, un vēl mazāk, ja to piesaista nomaksāto nodokļu apmēram. Šajos apstākļos privātā veselības apdrošināšana tiek uzskatīta kā nepieciešamība, nevis papildu labums, ko nodrošina darba devējs.”
(Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)*

*“Viennozīmīgi nav nekādu uzlabojumu. Mūsu lielākā problēma ir slimības atvaļinājumi. Mums jau ir izveidojusies slikta reputācija saistībā ar neatliekamo palīdzību – jauni cilvēki bieži vien nevēlas strādāt, līdz ar to viņi cenšas dabūt slimības atvaļinājumu, izsaucot neatliekamo palīdzību. 90 % gadījumos bez iemesla”.
(Konsultāciju un IT uzņēmums)*

“Kvalitātes līmenis ir labs, taču pati sistēma varētu būt konkurētspējīgāka.” (Ražošanas uzņēmums)

“Veselības aprūpes reforma – budžeta palielināšana veselības aprūpes sistēmai, algu palielināšana medicīniskajam personālam, uzlabojumi valsts kompensējamo pakalpojumu sistēmā, veselības aprūpes procesa digitalizācija. Lai arī e-veselības sistēma ir diezgan sarežģīta lietošanā un tās īstenošanas process ir bijis ilgstošs un neefektīvs, kopumā digitalizācijas ieviešana veselības aprūpē ir pozitīvs solis.” (Ražošanas uzņēmums)

“Mazas, bet pozitīvas izmaiņas.” (Ražošanas uzņēmums)

“Šis ir viens no lielākajiem Latvijas izaicinājumiem – demogrāfija un kā attiecīgi pārstrukturēt veselības sistēmu. Es zinu labdarības iestādes, kuras nodrošina veselības aprūpes pakalpojumus pacientiem lauku apvidos, kur vairs nav pieejami šie pakalpojumi, taču pieprasījums pēc tiem joprojām pastāv. Svarīgi atrast pareizo līdzsvaru reģionālo pakalpojumu jautājumos – pakalpojumu pieejamība un izmaksas.” (Nekustamo īpašumu uzņēmums)

“Nekādu izmaiņu, daudz runu bez reālas darbības. Mums ir laba veselības aprūpes sistēma, taču tikai tādā gadījumā, ja jums ir daudz naudas, jo, izmantojot valsts apmaksātos pakalpojumus, jums būs nepieciešama laba veselība, lai izdzīvotu valsts apmaksātajā sistēmā.” (Vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības uzņēmums)

7. Padziļināta diskusija par 2015.-2017. gada pētījumos identificētajiem trim galvenajiem izaicinājumiem: problēmas un risinājumi

FICIL ir pielicis ievērojamas pūles, lai pievērstu Latvijas politikas veidotāju uzmanību vairākiem nopietniem problēmjautājumiem- izaicinājumiem, ar kuriem Latvijā saskaras ārvalstu investori. Šie problēmjautājumi ir aprakstīti iepriekšējos FICIL Ārvalstu investīciju vides indeksa ziņojumos, un tos ir analizējušas dažādas FICIL darba grupas; tie ir apspriesti ar politikas veidotājiem gan FICIL Augstās padomes sanāksmēs, gan arī citos forumos. Ņemot vērā šo problēmu nopietnību attiecībā uz ārvalstu investīciju vidi Latvijā, FICIL ir centusies panākt, lai politikas veidotāji šajos jautājumos iedziļināties, tajā pašā laikā darot visu iespējamo, lai sniegtu konstruktīvus priekšlikumus to risināšanā.

No visiem apspriestajiem problēmjautājumiem ir izceļami trīs vissvarīgākie. Tie ir i) darbaspēka pieejamība un kvalitāte Latvijā, ii) korupcija sabiedriskajā sektorā un ēnu ekonomika, un iii) sabiedriskā sektora efektivitāte attiecībā uz uzņēmējdarbības vides uzlabošanu Latvijā. 2018. gada pētījumā mēs vēlējamies padziļināti apskatīt šos visus trīs jautājumus, lūdzot 40 ārvalstu investoriem Latvijā, kuri piedalījās pētījumā, sniegt komentārus un, vēl jo svarīgāk, piedāvāt risinājumus. Rezultāti ir apkopoti sekojošajās apakšnodaļās.

7.1. Darbaspēka pieejamība un kvalitāte, tostarp izglītības un zinātnes kvalitāte, kas vērsta uz produktivitātes pieaugumu

Pozitīvi ir tas, ka vairāki aptaujātie ārvalstu investori Latvijā patiesībā apgalvoja, ka situācija attiecībā uz darbaspēka kvalitāti, proti, izglītību un zinātnei, ir uzlabojusies. To atspoguļo vairāki citāti:

“Mums nav daudz problēmu izglītības jomā. Es neatbalstu masveida imigrāciju, jo mums Latvijā ir savi cilvēki, kas patiesībā var izdarīt vajadzīgo darbu. Dažas iemaņas ir jāuzlabo, taču visādā citādā ziņā mums šeit ir darbaspēks. Dažkārt imigrācijas politika ir vienkārši pārāk sarežģīta, tai būtu jābūt vienkāršākai, lai piesaistītu darbiniekus no ārvalstīm. Zinātne un inovācijas praktiski neeksistē Latvijā, mēs neaudzinām jaunus zinātniekus, jo zinātnei nav piešķirts pietiekami daudz līdzekļu.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

“Arodizglītība pēdējā laikā ir strauji gājusi uz priekšu. Šobrīd profesionālās izglītības kvalitāte ir paaugstinājusies, ir izveidota daudz lielāka tehniskā bāze, tajā visā ir ieguldīts daudz naudas un līdzekļu, līdz ar to šķiet, ka šajā jomā viss ir kārtībā. Vismaz notiek kaut kāda veida sadarbība ar darba devējiem, taču šīm izglītības iestādēm būtu vēl ciešāk jāsadarbojas ar darba devējiem.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“Darbaspēka profils ik dienu mainās. Igaunijā mēs gadā varam uzņemt 1300 cilvēkus no trešām valstīm. E-rezidenta sistēmai Igaunijā arī ir savas problēmas – šiem darbiniekiem var rasties sarežģījumi ar bankas kontu atvēršanu. Cik darbaspējīgi viņi būs? Latvija ir labākā situācijā nekā Igaunija, jūs piesaistāt vairāk cilvēku, vadoties no uzņēmējdarbības vajadzībām. Šajā ziņā Latvija šķiet atvērtāka iebraucējiem.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

“Līdz šim mēs varējām atrast labus darbiniekus. Mēs intensīvi strādājam pie darba devēja zīmola veidošanas, un Latvijā nav pārāk daudz darbavietu, kas tehniskajiem speciālistiem interesētu tikpat lielā mērā kā mūsu uzņēmums.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

Taču, spriežot pēc pētījuma rezultātiem, kā arī šī ziņojuma 6. nodaļā apkopotās informācijas, darbaspēka pieejamība un kvalitāte, no ārvalstu investoru viedokļa, joprojām ir lielākā problēma Latvijā.

“Darbaspēka pieejamība ir problēma Latvijā, varētu teikt, ka nekas netiek darīts, lai uzlabotu situāciju. Šobrīd pat nenotiek nekādas produktīvas sarunas par darbaspēka importa jautājumu. Godīgi sakot, šķiet, ka valdība pat neatzīst, ka tā ir liela problēma. Nav manīts, ka izglītības jomā notiktu kādas diskusijas saistībā ar pārdomātām izmaiņām izglītības sistēmā.”
(Konsultāciju un IT uzņēmums)

“Mēs gatavojamies situācijai, ka darbaspēka pieejamība kļūs vēl sliktāka, kad mazkvalificētais darbaspēks būs arvien lielāks deficīts un tajā pašā laikā tas kļūs arvien dārgāks.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

“Darbaspēka pieejamība joprojām ir liela problēma. Grūti piesaistīt un grūti noturēt. Darbinieku mainība joprojām ir apmēram 20 %, kas ir ļoti augsts rādītājs. Tas vairāk attiecas uz Rīgu, jo darbinieku mainība Portugālē mums ir mazāk nekā 10 %. Tirgū ir ļoti liela konkurence, koplietojamie pakalpojumi kļūst arvien populārāki.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

“Netika veiktas nekādas darbības. Izglītības kvalitāte būtu jāpārskata ikvienā līmenī, sākot no skolām, arodizglītības un augstākās izglītības iestādēm.”
(Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“Dažu pēdējo gadu laikā nav notikušas nekādas būtiskas izmaiņas. Kvalitāte, šķiet, ir laba. Lielākā problēma ir produktivitāte. Kopumā atalgojuma paketes prasības, kādas šobrīd uzstāda potenciālie un esošie darbinieki, neatbilst viņu personiskajam ieguldījumam un gatavībai strādāt.”
(Vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības uzņēmums)

“Diemžēl neesam novērojuši milzīgu progresu; darbaspēka pieejamība ir viena no mūsu galvenajām problēmām.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

“Mēs īsti nevaram sūdzēties par darbaspēka trūkumu vai zemu kvalitāti, taču izglītība Latvijā ir problēma; ir diezgan grūti turēties līdzti attīstības tendencēm, turklāt šajā jomā ir zināma ieinteresētība, taču pagaidām nav nekādu acīmredzamu uzlabojumu.”
(Konsultāciju un IT uzņēmums)

“Kas attiecas uz darbaspēka pieejamību, manuprāt var droši teikt, ka daudziem uzņēmumiem šobrīd ir nepieciešami darbinieki. Vadības līmenī trūkst IT speciālistu.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

Ārvalstu investori sniedza vairākus ieteikumus, kā risināt problēmu gan attiecībā uz darbaspēka kvantitāti, gan arī kvalitāti. Ērtības labad galvenie atslēgas-vārdi, kam politikas veidotājiem būtu jāpievērš īpaša uzmanība, šajos citātos ir pasvītroti:

Kvantitāte

“Attiecībā uz darbaspēka pieejamību un kvalitāti, iespējamus uzlabojumus var iedalīt divos galvenajos virzienos:

- 1. Karjeras izvēle pirms karjeras uzsākšanas*
Nepieciešams motivēt skolēnus izprast dažādās iespējas tālākizglītības jomā un to, kādi darbi ir ik dienu pieejami dažādās profesijās, lai samazinātu studentu skaitu, kuri izdara nepārdomātu izvēli.
- 2. Augstākās izglītības kvalitāte un praktiskā pieredze Latvijā ir liels augstskolu skaits un studiju programmu daudzveidība salīdzinājumā ar Latvijas iedzīvotāju skaitu. Kā minēts iepriekš, būtu jādomā par augstākās izglītības iestāžu specializāciju un programmu*

“Kaut kas patiešām ir jādara, lai palielinātu darbaspēka apjomu. Manuprāt, darbaspēka importēšana vien neatrisinās problēmas, ar kurām saskaras Latvija. Iekšzemes pieprasījums ir ļoti problemātisks – ir ļoti liels spiediens no to darbinieku puses, kuri nav gatavi strādāt vairāk vai efektīvāk. Algu līmenis nepārtraukti ceļas un gaisā ir jūtama sajūta, ka veidojas burbulis. Kaut kas drīzumā mainīsies, tad jau redzēsim, kas tieši.”
(Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

“Jādomā par veidiem, kā atbalstīt reģionālo mobilitāti, mājokļu attīstību, labāku transporta sistēmu vietējā mērogā. Tāpat arī ir jāveicina

apvienošanu, lai nodrošinātu kvalitatīvas studiju programmas studentiem. Vēl bez teorētiskajām zināšanām svarīgi ir arī nodrošināt studentiem praktisko pieredzi, lai labāk sagatavotu viņus profesionālās karjeras uzsākšanai.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“Darba likumam ir jābūt elastīgākam – šobrīd tas ir ļoti sarežģīts.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

“Ja imigrācijas politika nemainīsies, tas radīs nelabvēlīgu vidi, kurā parādīsies negatīvas tendences saistībā ar korupciju. Darbaspēks tiks meklēts nelegālos veidos. Kopumā bezdarba līmenis Latvijā ir salīdzinoši zems, taču vietējam darbaspēkam ir nepieciešama lielāka konkurence, citādi cilvēki degradējas – viņi izvēlas izmantot slimības atvaļinājumu, nevis strādāt, jo iespēja, ka kāds varētu ieņemt viņu amatu, ir pavisam niecīga. Ar ko tieši strādnieki no Eiropas Savienības valstīm ir labāki par strādniekiem no Ukrainas? Dažkārt svaigais skatījums, ko citu tautu pārstāvji dod darbavietā, ir ārkārtīgi vērtīgs; viņi domā par jauniem risinājumiem, ko vietējie darbinieki var nesaskatīt.” (Ražošanas uzņēmums)

“Imigrācija ir kaut kas tāds, par ko Latvijai būtu vairāk jādomā. Pirmsvēlēšanu gadā neviens nevēlas runāt par to, taču mums neizdodas piesaistīt cilvēkus Latvijai. Un šis nav nacionālās drošības jautājums.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

reģionālā attīstība – jāstiprina reģionālie centri. Neesmu dzirdējis nekādu vērtējumu par beznodokļu zonu darbību – varbūt ir jāievieš kaut kas cits, lai stimulētu uzņēmējdarbību?” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

“Mums ir jāatver robežas gan kvalificētam, gan mazkvalificētam darbaspēkam. Un tam ir iespējas. Citādi drīzumā restorānā pēc vakariņām pašiem vajadzēs mazgāt savus traukus.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

“Darbaspēka pieejamība ir kļuvusi vēl sliktāka. Kāpēc? Jo sociālā apdrošināšana darbojas pārāk labi, neradot stimulu strādāt. Piemēram, slimības atvaļinājums – ir pārāk viegli mēnešiem ilgi slimot, neviens to patiesībā nekontrolē, un darba devējiem ir jāsedz izdevumi. Veicot uzņēmējdarbību Latvijā, darba devēji var reāli izjust, cik viegli šeit ir paņemt slimības atvaļinājumu. Viens veids, kā uzņēmumi var labot šo situāciju, ir, izmantojot imigrācijas iespējas un pieņemot darbā imigrantus, kuri tiešām vēlas strādāt. Tas patiešām samazina Latvijas vērtību ārvalstu investoru acīs no konkurences viedokļa – visu slimojošo darbinieku augstās izmaksas.” (Ražošanas uzņēmums)

“Jauni cilvēki pēc augstskolas beigšanas nevēlas palikt Latvijā, un tā ir problēma. Tas turpināsies, darbaspēks migrēs. Migrācija būs mūsu nākotne; tādēļ mūsaprāt imigrācijas procesiem būtu jābūt daudz vienkāršākiem... Mans ieteikums būtu akceptēt, ka mums ir jāimportē darbaspēks. Pateiksim to skaļi un neslēpsim. Atvērsim robežas pārdomāti. Atbilde ir pārdomāti īstenota migrācija. Mums ir jāatzīst, ka tā ir problēma.” (Konsultāciju un IT uzņēmums)

Kvalitāte

“Izglītības jomā ir novērojama segmentācija un nevienlīdzība, kas ir bīstama un slihta tik mazai valstij. Labi, ka tika pieņemts lēmums par optimizēšanu; tas pats būtu jādara augstākās izglītības jomā.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

“Svarīgi stiprināt tehniskās un inženiertehniskās studijas Latvijā, attīstīt izglītības programmas sadarbībā ar darba devējiem Latvijā un apsvērt pārdomātas iespējas darbinieku migrācijai.” (Ražošanas uzņēmums)

“Mileniāļu paauzde ir ļoti īpašs darbaspēka tips. Manuprāt pēc 5-10 gadiem tādas lietas kā “iekšējie darba kārtības noteikumi” izzudīs; darba vide būs vairāk balstīta uz procesu, nevis uz mērķiem un rezultātiem. Tādas lietas kā kafija un augļi birojā ir ikdienas norma, ko sagaida darbinieki. Jauni cilvēki

“Latvijas cilvēkiem valodu prasmes ir labas, meklējot potenciālu universitātes programmu, kas ir vēltīta starptautiskas uzņēmējdarbības nozarei... Kas trūkst – starptautiskās uzņēmējdarbības nākotne ir digitalizācija, automatizācija, mākslīgais intelekts, roboti. Pagaidām Latvijas universitātēs es to neredzu. IT joma joprojām ļoti stagnē – programmēšana nav vienīgā nākotne, tāpēc Latvijai ir jāvelta vairāk uzmanības iespējamiem nākotnes attīstības virzieniem.” (Konsultāciju un IT uzņēmums)

“Piemēram, digitalizācija - BIM Workflow (darbplūsmas modelēšanas rīks) būvniecībā, iespējams, uzlabotu darbaspēka pieejamību. Ja projekti ir digitalizēti, tad visas nepieciešamās projekta daļas, tostarp materiāli un “darba rokas”, tiktu aprēķinātas precīzi, kas būtu ļoti efektīvi. Tas arī uzlabotu godīgumu projektu budžetu aprēķinos.

vēlas, lai darbs būtu kā izprieca.” (Konsultāciju un IT uzņēmums)

“Latvijas izmērs un pašreizējā migrācijas politika ir ļoti ierobežojoša, darbaspēks neradīsies pats no sevis neatkarīgi no tā, cik ieguldāt izglītībā. Jāpievērš uzmanība atalgojumam un mazkvalificētā darbaspēka produktivitātei. Mums trūkst politikas, kas ļautu īpaši kvalificētiem imigrantiem strādāt šeit Latvijā. Kādam būtu jāuzņemas atbildība par konkrētu politiku un programmu ieviešanu, kas atļautu tādu darbinieku imigrāciju, kuriem ir specifiska kvalifikācija, kas nav pieejama šeit Latvijā.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“Tas sākas jau ar pašvaldībām, kuras nekoncentrējas uz skolu kvalitāti un efektivitāti, bet gan uz to, kā neaizvērt skolu, ignorējot reālos faktoros, kas sagatavo skolēnus turpmākajai izglītībai. Šobrīd ir pārāk daudz studentu, kuri absolvē augstskolas un strādā mazkvalificētu darbu, jo nav iemācīti strādāt efektīvi, ar potenciālu turpināt studijas. Latvijā ir arī pārāk daudz augstskolu, kurās studenti iegūst grādu un absolvē to kā nekvalificēti un nesagatavoti “speciālisti” (Konsultāciju un IT uzņēmums)

“Skolotāju algu reforma ir labs sākums, tā būtu jāievieš visās izglītības iestādēs. Izglītībai būtu jāatbilst Latvijas kā valsts attīstības prioritātēm un attiecīgi jāreorganizē tā.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“Tik mazā valstī nevajadzētu tik daudz augstskolu. Izglītības reformai jābūt vērstai uz visām augstskolām, lai izlīdzinātu izglītības kvalitāti visās iestādēs.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

“Izglītības iestādēm ir nepieciešams lielāks finansējums un jāveido ciešākas saites ar nozarēm.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

Ārvalstniekiem ir izdevīgāki darba apstākļi Latvijā, turklāt viņi parasti strādā ļoti efektīvi, efektīvāk nekā vietējie darbinieki. Varbūt tas, ka cilvēki vēlas pārcelties uz Latviju, ir lieliski, patīkami dzirdēt, ka ārzemnieki vēlas šeit dzīvot, bet ir nepieciešams līdzsvars, Latvijas politikai šajā sakarā ir jābūt ļoti skaidrai”. (Ražošanas uzņēmums)

“Pozitīvi, ka izglītības sistēmā galvenā uzmanība tiek vērsta uz kompetenču izglītību. Ne katram jauniešim ir jābūt akadēmiskam studentam. Daži cilvēki ir vairāk praktiķi, un viņiem labāk padodas celtniecības darbi, galdniecība un tā tālāk. Šāda domāšana ir jāveicina: tā palīdzēs ekonomikai. Valstij galvenā uzmanība ir jāvelta mūsu visvairāk pieejamajiem resursiem, tādējādi nosakot prioritāti ražošanai un zinātnēi. Lai ekonomika plauktu, izglītībai, zinātnēi un ražošanai ir jābūt cieši saistītām. Uzņēmēji ir tie, kam jāstimulē šī sinerģija”. (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

“Kas attiecas uz izglītības sistēmu, tad tajā ir daudz aplamību, sākot jau ar sākumskolu. Tās uzmanības centrā ir nevis karjeras veidošana, bet gan daudz nevajadzīgas informācijas, kas izglītojamiem ir jāieņem. Mums vajadzētu ņemt piemēru no Somijas izglītības sistēmas. Arī augstskolu pasniezēju un skolotāju atalgojums ir līdz absurdam zemā līmenī. Turklāt Eiropas valoda ir franču valoda, tomēr skolās tā netiek mācīta. Vēlos arī uzsvērt, ka valdībai būtu jāstimulē un jāakcentē izglītības tūrisms. Tas palīdzētu noturēt jaunus un gudrus cilvēkus pēc studijām palikt Latvijā”. (Pakalpojumu uzņēmums)

“Milzīga problēma ir slimības atvaļinājumi, un ir jābūt labākai kontrolei par to, kas tos piešķir, kādos apstākļos u.tml. Darbinieki to ļaunprātīgi izmanto, un man ir aizdomas, ka ne visi ārsti šajā jomā ir godīgi!” (Ražošanas uzņēmums)

“Labi organizētas procedūras augstas kvalitātes darbaspēka importēšanai.” (Konsultāciju un IT uzņēmums)

7.2. Korupcija publiskajā sektorā un ēnu ekonomika

Kā secināts šī ziņojuma 6. nodaļā, daudzi ārvalstu investori apliecina, ka situācija attiecībā uz korupciju publiskajā sektorā un ēnu ekonomiku uzlabojas:

“Ir sajūta, ka ēnu ekonomika samazinās, lai arī lēnām. Nedaudzie gadījumi, kad PVN krāpnieki ir pieķerti un aizturēti, tostarp TV satura nelegāli izplatītāji, ir labs piemērs” (Konsultāciju un IT uzņēmums)

“Kas attiecas uz ēnu ekonomiku - uzlabojums ir nepārprotams. Pozitīvs indikators ir budžeta izpilde. Sabiedrībā arvien vairāk cilvēku saprot, ka maksāt nodokļus ir labi. Šķiet, ka strādāt par “aploksņu” algām piekrīt mazāk cilvēku”. Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums.

“Ēnu ekonomika sarūk, lēnām, bet tā virzās pareizajā virzienā”. (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

“Mūsu (Latvijas) gadījumā ēnu ekonomika šobrīd tiek vairāk kontrolēta nekā agrāk. Pēdējos gados pozitīva attīstība. Gandrīz katru gadu var redzēt jaunu korupcijas gadījumu izgaismošanu sabiedrībā un plašsaziņas līdzekļos, korupcija joprojām ir, ar to ir jācīnās efektīvāk”. (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

Taču investori arī skaidri uzsver, ka šajā sakarā vēl ir daudz darāmā:

“Tajā pašā laikā e-veselība ir piemērs tam, kad jauni un nepieciešami projekti tiek attīstīti pēc principa “kā kaut ko radīt tikai tāpēc, lai saņemtu kaut ko pretī” nevis pēc pareizā principa “kā efektīvi radīt augstas kvalitātes projektu”. (Konsultāciju un IT uzņēmums)

“Šķiet, ka valsts uzņēmumi kļūst arvien caurspīdīgāki; taču statistika liecina, ka tā nav. Korupcija valsts līmenī varbūt ir mazinājusies, bet ne pašvaldību līmenī”. (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

“Domāju, ka mēs to ne vienmēr redzam, bet korupcija ir caur un cauri visā publiskajā sektorā un sabiedrībā kopumā. Šķiet, ka publiskajā sektorā korupcija tiek apkarota ļoti skaļi, reizēm nepamatoti pazemojošā veidā. Tiklīdz valsts amatpersona vai uzņēmuma darbinieks atsakās komentēt, viņi tiek uzskatīti par vainīgiem vai iesaistītiem krāpšanā, tāpēc cilvēki pret publisko sektoru izturas ar aizdomām”. (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“Korupcija pašvaldībās joprojām ir liela problēma. ... Pārsteidzošs bija atklājums šogad, ka banku uzraudzības iestādes Latvijā faktiski nespēj turēties pretī kukuļdevējiem. Es personiski domāju, ka šādas lietas nevar notikt Latvijas finanšu sektorā”. (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

“Latvijas loģistikas, gatavo maisījumu un karjeru uzņēmumiem joprojām ir daudz iespēju apiet likumus un tāpēc mēs ciešam no negodīgas konkurences”. (Ražošanas uzņēmums)

“Attiecībā uz Rīgas Domi un tās uzņēmumiem nav nekādu uzlabojumu. Bet neliels ēnu ekonomikas samazinājums ir vispārīgs”. (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

“Kļūst daudz baumu par valsts iestādēm, kurās valda noteiktas politiskās intereses. Mēs neredzam nekādas būtiskas pārmaiņas valdības centienos to apkarot. Piemēram, kas noticis ar oligarhu sarunu ierakstiem? Ja jums ir šādi pierādījumi, ar to ir kaut kas jādara. Manuprāt, tas met aizdomu ēnu ļoti augstā līmenī”. (Konsultāciju un IT uzņēmums)

FICIL 2018. gada Ārvalstu investīciju vides indeksa pētījuma ietvaros tika sniegti šādi risinājumi:

“Šobrīd mūsu valstī ir sajūta, ka par likumu pārkāpšanu sods nepienākas”. (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

“Virkne pasākumu ir veikti un mēs redzam dažus rezultātus. No otras puses, veiktajās darbībās un ieviestajos pasākumos mums trūkst caurskatāmības ar konkrētiem darbību un to seku piemēriem.”. (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

“Korupcija netiek pietiekami sodīta. Tāda sajūta, ka šajā valstī būt godīgam nav izdevīgi. Kas attiecas uz ēnu ekonomiku, Latvijas politikas veidotāji nav uz pareizā ceļa, lai tuvākajā laikā atrisinātu ēnu ekonomikas problēmas. Iespējams, tas ir saistīts ar korupciju valsts līmenī”. (Pakalpojumu uzņēmums)

“Ja valdība vērsas pret korupciju, tad tas ir jādara vienā līmenī visos sektoros - publiskajā, privātajā,

Šobrīd domāšana ir vairāk saistīta ar šo jautājumu - kāda ir faktiskā motivācija šo koruptīvo darbību pastrādāšanai? Manuprāt, arī plašsaziņas līdzekļi ir ietekmējuši cilvēkus, reizēm ar mediju palīdzību var sasniegt vairāk nekā ar valdību. Vienmēr kaut kur būs kāds, kurš mēģinās nozagt vai ļauties korupcijai, bet kopumā Latvija virzās pareizajā virzienā. Valdībai vajadzētu sparīgāk vērsties pret korupcijas skandāliem, jo tas vēl vairāk palielinās cilvēku nepatika pret korupciju un palielinās valdības darbinieku atbildību”. (Ražošanas uzņēmums)

“Lai kaut kas mainītos, ir jānomainās paaudzei. Situācija ir mainījusies, salīdzinot ar laiku pirms divdesmit gadiem. Pašreizējai paaudzei un jaunajiem politiķiem, kurus mēs redzējam pēdējās vēlēšanās, ir godīgāki nolūki. KNAB strādā labāk, arī VID darbs ir uzlabojies: viņi ir uzlabojuši kontroles mehānismus. Taču korupcija nekur nav pazudusi. Piemēram, nekustamo īpašumu nozare ir politizēta. Ja vēlies kaut

NVO. Latvija ir daudz mācījusies attiecībā uz nepilnībām maksātspējas procedūrās, banku sektorā, taču privātajā sektorā joprojām ir daudz risināmu jautājumu”. (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

“Cīņai pret korupciju būtu jābūt visa publiskā sektora uzdevumam - valsts un pašvaldību, kā arī visu iestāžu, kuras ar tām ir cieši saistītas. Šobrīd šis jautājums ir tikai VID problēma, un tādējādi tā risināšana nav efektīva. KNAB būtu jārosina grozījumi likumos attiecībā uz atšķirīgām interpretācijām - nelikumīga partiju finansēšana, interešu konflikts, labdarības organizāciju (NVO) izmantošana pašvaldību mērķiem un pašvaldību funkciju deleģēšana tām utt., nevis jāizmanto vecas interpretācijas, dodot brīvību nelikumīgām darbībām”. (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“Efektīvs ēnu ekonomikas apkarošanas veids ir bezskaidras naudas darījumi. Kredītkartes un debetkartes darījumus noslēpt ir grūtāk. Valsts ieņēmumu dienests (VID) virzās pareizajā virzienā. Prātīgs gājiens bija uzsākt pārbaužu kampaņas noteiktos sektoros, piemēram, taksometru uzņēmumos, un darīt viņiem zināmu, ka attiecībā uz nodokļu nomaksu viņi tiks pārbaudīti dubulti. Valsts ieņēmumu dienests var strādāt tikai tik efektīvi, cik to pieļauj spēkā esošie tiesību akti. Bet esmu arī dzirdējis, ka tikmēr, kamēr uzņēmums ir pazemīgs, VID to neaiztiek, bet tiklīdz uzņēmums tam iebilst, tev faktiski jāvēršas tiesā, lai VID atzītu savas kļūdas. Tāda grēkāja meklēšana ir negatīva, šo iestāžu vadībai būtu jāzina, kad viņu darbiniekiem jāatzīst savas kļūdas, lai visi domstarpību gadījumi netiktu risināti tiesā”. (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“Mums joprojām ir korupcija, ēnu ekonomika. Es nesaprotu, kāpēc mums joprojām ir skaidras naudas iemaksas bankomāti, manuprāt, tas palielina ēnu ekonomikas iespējas, jo nav iespējams izsekot naudai, kas tiek iemaksāta šajos bankomātos. Šiem cilvēkiem būtu jāstāv rindā bankā un jāatbild uz jautājumiem par to, kur viņi ņēmuši šo naudu. Manā ieskatā aptuveni 30% ir ēnu ekonomika”. (Vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības uzņēmums)

“Vienīgais, kas atliek, ir iesniegt prasības tiesā un iztiesāt. Ja tiesas ir patiešām korumpētas, tad tas ir ļoti skumji. Tā (korupcija) pati par sevi nekur nepazuudīs”. (Konsultāciju un IT uzņēmums)

“Joprojām diezgan lielas problēmas ar korupciju un varas ļaunprātīgu izmantošanu publiskajā sektorā. Jāciešāks būs dialogs ar publiskā sektora amatpersonām, jo ilgtermiņā būs tīrāka biznesa vide. Lai aizietu prom no ēnu ekonomikas, mums jāstimulē bezskaidras naudas norēķini sabiedrībā”.

ko izdarīt godīgi, tas prasa ilgāku laiku. Tev jāizmanto zināšanas, laiks, ļoti labi jāizpilda mājasdarbs, un tad tu vari saimniekot un strādāt šajā valstī. Vajag lielāku pacietību. No otras puses, dzirdot, kas notiek Spānijā, Grieķijā, Eiropas dienvidos - šeit ir daudz labāk”. (Nekustamo īpašumu uzņēmums)

“Latvijā plaši izvēršies ir nebanku kredītēšanas un īstermiņa aizdevumu bizness, kas tiek arī politiski aizsargāts. Tas nav normāli. Tos ir saņēmuši simtiem tūkstošu cilvēku, kuriem tos nekad nevajadzētu saņemt. Vai mēs tiešām vēlamies, lai 25 gadus vecs jauniešs kļūtu atkarīgs no šīs sistēmas? Viens no rezultātiem - darbinieki vēlas saņemt algas skaidrā naudā, jo citādi viņu naudu konfiscē tiesu izpildītāji. Šis ir skaidrs pierādījums tam, ka nozare grūti cilvēkus pelēkajā ekonomikā. Bet vajadzētu būt otrādi - mums vajadzētu grūst cilvēkus un uzņēmumus “baltajā sektorā”!” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

“Jāturpina cīnīties pret korupciju, starp Baltijas valstīm mums ir lielas problēmas. Igaunijā ir atšķirīga domāšana. Cilvēki cenšas izmantot pienācīgus kanālus, kamēr Latvijā cilvēki biežāk izvēlas slēgt aizkulišu darījumus. Tas ir cieši saistīts ar uzticību valdībai, valsts pārvaldei un nodokļu sistēmai, jo, ja mēs neredzam rezultātus, cilvēki nevēlas maksāt nodokļus”. (Vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības uzņēmums)

Attiecībā uz ēnu ekonomiku - Lietuvā un Igaunijā pastāv viedoklis, ka Latvija ir viskorumpētākā valsts. Diemžēl šis viedoklis ir patiess. Un es neredzu, ka valdība, visas ministrijas strādātu tandēmā, lai to apkarotu. Tam ir jābūt kolektīvam darbam, iesaistot Tieslietu, Finanšu, Iekšlietu ministriju. Diemžēl mums vajag dažas skaļas tiesu lietas, mums vajag, lai sabiedrība redzētu, ka tie, kas nemaksā nodokļus, kas nelikumīgi izvairās no nodokļu nomaksas vai pastrādā citus nelikumīgus ekonomiskus noziegumus, tiek sodīti! (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

“Jādara vairāk. Kāpēc neviens nekontrolē visus tos, kas lielveikalos maksā ar 500 EUR banknotēm? Kopumā situācija VID ir uzlabojusies. Tas strādā labāk un uzrāda labākus rezultātus, darbinieki ir atsaucīgāki”. (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“Iepirkumu process ir kļuvis caurskatāmāks, iepirkumu procedūras tiek vairāk ievērotas, likumi ir kļuvuši labāki. VID arī ir centies mainīt savu pieeju un attieksmi pret saviem klientiem, kas ir pozitīvi”. (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“Valdībai vajadzētu vairāk iesaistīt sabiedrību likumu pieņemšanā un likumdošanas veidošanā. Ja cilvēki

(Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

“Jāveicina izpratne par to, kas ir korupcija un pagrīdes ekonomika, kā arī par to sekām pirms jaunietis ir uzsācis darba gaitas. Gan skolās, gan universitātēs būtu jāievieš atsevišķas mācību stundas / lekcijas, kurās šie jautājumi tiktu pārrunāti”.
(Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

vairāk zinātu par to, kas notiek, viņi arī aktīvāk reaģētu uz nelegālām darbībām, piemēram, korupciju. No sabiedrības iesaistīšanas likumdošanā un lēmumu pieņemšanā valsts tikai iegūtu. Ir jābūt mehānismam, kas ļautu to īstenot”. *(Ražošanas uzņēmums)*

7.3. Publiskā sektora efektivitāte attiecībā uz uzņēmējdarbības vides uzlabošanu Latvijā

Problēmas ar publiskā sektora efektivitāti Latvijā tikušas uzsvērtas visu iepriekšējo FICIL Ārvalstu investīciju vides indeksa ziņojumu secinājumos. Arī 2018. gada pētījumā investori akcentē vairākus būtiskus izaicinājumus šajā jomā:

“Šķiet, ka birokrātija ir galvenā problēma, kas apgrūtina uzņēmējdarbības vidi Latvijā. Ikviens var investēt Latvijā, bet jābūt gataviem saskarties ar pamatīgu birokrātijas slogu”. *(Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)*

“Viens no svarīgākajiem aspektiem, kas Latvijā jāuzlabo, ir automatizācija un digitalizācija. IT nozares rīcībā ir rīki, lai Latvija kļūtu efektīvāka. Lielisks piemērs ir Igaunija” *(Konsultāciju un IT uzņēmums)*

“Ir vairāki pozitīvi piemēri, tādi kā EDS, Latvija.lv. Teiksim tā, ka ir daži pozitīvi uzlabojumi. No otras puses, mums ir ID kartes, bet mēs nevaram tās izmantota balsošanai. Kāpēc? Birokrātija ir milzīga problēma - VID, būvniecības, veterinārās iestādes. Slogs ir ļoti smags. Progresā nav pilnīgi nekāda. Tāpat, spriežot arī pēc dažādiem tiesu procesiem, kuros esam iesaistīti, Latvija, salīdzinot ar citām valstīm, izceļas ar ļoti gariem, neparedzamiem tiesu procesiem, ļoti birokrātisku un ļoti lēnu lēmumu pieņemšanu”. *(Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)*

“Pārmaiņu un uzlabojumu vadība ir izaicinājums. Publiskajā sektorā ir ilgi strādājoši darbinieki, kuri “jau daudzas reizes” ir pretojušies pārmaiņām. Jauns strādāšanas veids nāks līdz ar pienācīgu digitalizāciju”. *(Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)*

“Naivi cerēt, ka dažas lietas drīzumā mainīsies. Mēs virzāties uz mērķi, politikas veidotāji - uz procesu. Viņi nedomā par to, vai viegli ir sākt uzņēmējdarbību šeit Latvijā; viņi ievēro procedūras. Kas attiecas uz digitalizāciju, tad valdībai vajadzētu mācīties no CSDD; dažas citas iestādes (piem., Latvijas Pasts), salīdzinot ar viņiem, ir no akmens laikmeta. Tāpat arī Konkurences padomei ir jādomā par konkurences palielināšanu starp farmācijas holdingi, kas kontrolē tirgu Latvijā, tādējādi uzlabojot farmācijas preču cenas. Vājās konkurences dēļ pie mums ir ļoti dārgas zāles”. *(Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)*

“Šajā sakarā joprojām ir daudz, ko uzlabot. Ja jūs kaut ko būvējat Rīgā, būvatļauju saņemšana prasa daudz laika un enerģijas. Dažādās Latvijas valdības iestādēs uz vēstulēm atbild 30 dienu laikā un, tad tā ir kā pingponga spēle, un ar atbildēm uz uzņēmumu jautājumiem viņi nekad nesteidzas. Tas nemaz nav efektīvi, cenšoties saņemt būvatļaujas. 30 dienām vajadzētu būt maksimālajam termiņam atbildes sniegšanai, bet viņiem tas ir minimālais laiks”. *(Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)*

Lai uzlabotu situāciju attiecībā uz publiskā sektora efektivitāti Latvijā, tiek ierosināti šādi norādījumi:

“Strukturālas reformas visā publiskajā sektorā, pārskatot esošās darbības un izveidojot visefektīvākos nākotnes valsts procesus, kuri būtu orientēti uz klientu un maksimāli digitalizēti. Veicot šīs pārmaiņas, uzņēmējdarbības vide uzlabosies: esošajiem uzņēmumiem samazinot administratīvo slogu, segmentējot nodokļu maksātājus (mazie un vidējie uzņēmumi, lielle uzņēmumi, daudznacionālie uzņēmumi).” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“Publiskā sektora problēma ir fragmentācija. Sākot ar pašvaldībām. Un visas pašvaldības vēlas dzīvot izolēti un būt “pati par sevi”. Viņi nevēlas sadarboties. Kopumā publiskajā sektorā ir pārāk plašas intereses, un tāpēc reformas nenotiek. Daudz cilvēku ir atkarīgi no ienākumu saņemšanas no valsts.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

“Uzņēmējdarbības vides uzlabošanā ārkārtīgi būtiska loma ir komunikācijai ar valsts pārvaldi. Pirmkārt, uzņēmējiem svarīgajai informācijai būtu jābūt brīvi pieejamai interneta resursos (dažādu ministriju / iestāžu mājaslapās) un būtu jābūt iespējai saņemt konsultāciju par konkrētu jautājumu vai nu pa tālruni, vai uz vietas. Otrkārt, maksimāli jāpalielina informācijas elektroniskas iesniegšanas iespēja, aizpildot dažādas vienkārši lietojamas veidlapas, varētu automatiski saņemt datus no dažādām valsts datubāzēm. Treškārt, jāveicina elektroniskā paraksta izmantošana, tostarp, ārpus Latvijas izsniegto elektronisko parakstu izmantošana”. (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“Pārskatīt esošos tiesību aktus, lai sadarbībā starp publisko un privāto sektoru varētu ieviest reālu digitalizāciju. Mazāk skaidras naudas/bezskaidras naudas norēķini, elektroniska rēķinu izrakstīšana/transporta dokumentācija, nevajadzīgu funkciju izņemšana no valsts iestādēm un to koncentrēšana”. (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“Ir daudz labu, radošu ideju un iniciatīvu, bet Latvijas Investīciju un attīstības aģentūrai (LIAA) būtu jāorganizē vairāk pasākumu, piemēram, semināri, izstādes, prezentācijas, dažādās uzņēmējdarbības aktivitātēs vairāk jāiesaista plašākas sabiedrības grupas”. (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

“Labi, ka vairums cilvēku saprot, ka digitalizācija ir svarīgs jautājums, taču ļoti trūkst digitālās ekonomikas faktiskas ieviešanas. Galvenā problēma ir tā, ka visi piedāvātie valdības e-pakalpojumi neatrodas zem viena jumta, nav visi uz vienas digitālās platformas. Komunikācija starp dažādām valsts institūcijām ir ļoti vāja”. (Konsultāciju un IT uzņēmums)

“Publiskais sektors joprojām lielākoties ir neefektīvs, kur, mūsu ieskatā, cēloņi ir saistīti ar nepietiekamiem kvalificēta darbspēka resursiem, kas gribētu strādāt valsts sektorā, un, no otras puses, lēno nonākšanu tirgū, t.i., laiku, kas nepieciešams jaunu tehnoloģiju, pieeju vai ideju ieviešanai”. (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

“Domāju, ka e-veselība diemžēl diezgan uzskatāmi parāda pretējo - problēmas ar digitalizāciju, efektivitāti, birokrātiju u.tml. Ir vēlme samazināt birokrātiju, bet patiesībā tā ir kā cīņa ar trīsgalvainu pūķi”. (Konsultāciju un IT uzņēmums)

“Valsts iestādēm ir pietiekami daudz cilvēku, bet ir jāstrādā pie šo cilvēku efektivitātes. Par digitalizāciju - Igaunijā pirms pieciem gadiem tika ieviestas vairākas lietas, kāpēc mēs nevarētu to nopirkt kā gatavu produktu un ieviest Latvijā. Pārmaiņu īstenošanas process Lietuvā ir aktīvāks, Igaunija ir ļoti stipri mums priekšā. Igaunijā viss vienkārši notika. Lietuvā īstenošana notiek, bet Latvijā tā ir lēnāka”. (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“Galvenā problēma ar digitalizāciju ir tāda, ka mēs cenšamies to ieviest korumpētā vidē, tāpēc tai nav daudz atbalstītāju, kas palēnina visu procesu. Noteikti valsts iepirkumu projekti tiek veikti, domājot par vēlēšanām, tāpēc ne vienmēr tiek ņemtas vērā valsts intereses, bet drīzāk prātā tiek turēts balsu skaits. Mums jāpalielina caurskatāmība”. (Ražošanas uzņēmums)

Likuma spēks būtu konsekventi jāpiemēro it visur. Kad strādājam ar valsts iestādēm, bieži vien dažādām lietām pastāv interpretācijas iespējas, un tas nav labi”. (Konsultāciju un IT uzņēmums)

“Pastāv birokrātija, un digitālās sistēmas nav lietotājiem draudzīgas, nav savstarpēji saderīgas. Zināmi uzlabojumi ir, bet tie nav pietiekami. Attiecībā uz Vispārīgo datu aizsardzības regulu es domāju, ka Latvijas sasniegumi ir ļoti vāji, salīdzinot ar citām Eiropas valstīm. ... Valsts sektoram būtu jābūt efektīvākam, jāsamazina ierēdņu skaits”. (Konsultāciju un IT uzņēmums)

“Varbūt publiskajam sektoram vajadzētu mazāk resursu. Publiskais sektors pārsvarā mūs neaiztiek un arī mēs viņus neaiztiekam. Resursi ir jātērē gudrāk, naudas izgāšana problēmas neatrisinās. Būtiski ir jāuzlabo efektivitāte. Publiskajā sektorā strādā pārāk daudz cilvēku”. (Nekustamo īpašumu uzņēmums)

“Tāpat valsts institūcijām vajadzētu efektīvāku iekšējo komunikāciju. Vairāk digitalizēta ekonomika noteikti atrisinātu daudzas komunikācijas un birokrātijas problēmas”. (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

“Sadarbība starp ministrijām ir ļoti vāja un būtu jāuzlabo.”

Šķiet, ka visa sistēma, kā valdības darbojas un kā Latvijā tiek rakstīti likumi, balstās uz principu: “Ķer zagli!” Bet es nedomāju, ka esmu pelnījis, ka mani uzskata par zagli!” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

“Digitalizācija ir jāievieš visos līmeņos valsts, publiskajā un privātajā sektorā. Mums nepieciešama caurskatāmība. Mums jāsamazina birokrātija, jāatrod vājākais posms un tas jāstiprina. Palīdzība jāsniedz gan lieliem, gan maziem uzņēmumiem. Ja būtu taisnīgi noteikumi, kas sargātu arī mazos uzņēmējus, visi būtu apmierinātāki.” (Ražošanas uzņēmums)

“... valstij būtu jāstrādā tā, lai cilvēkiem nebūtu vajadzīgi viņu pakalpojumi, cilvēki varētu digitāli izdarīt to, kas jāizdara, un būtu pašpietiekami. Visiem pārējiem sektoriem būtu jābūt likumīgā veidā pašregulējamiem”. Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums.

“2017. gada Pasaules Ekonomikas forumā Globālās Konkurētspējas indekss akcentējis neefektīvu valsts un pašvaldības birokrātiju kā galveno uzņēmējdarbības slogu Latvijā.

Kā soļus uzlabojuma virzienā mēs saredzam efektivitātes un funkcionalitātes auditus, e-pārvaldības izstrādi un dažādu šodien izmantojamu sistēmu tīlāku savietojamību.” (Ražošanas uzņēmums)

uzņēmums)

“Digitalizācija palīdzētu paātrināt daudzus procesus (piemēram, būvatļauju izsniegšanu u.c.). Piemēram, CSDD, kad jums vajag reģistrēt automašīnas, tagad ar ieviesto digitalizāciju to var paveikt efektīvāk. ... Raugoties uz banku sektoru pēdējo 5 gadu laikā, normālam cilvēkam nevajadzētu iet uz banku, viss ir digitāls, tam pašam vajadzētu notikt valdībā. Valsts ieņēmumu dienestam ir Elektroniskās deklarēšanas sistēma, kas ir solis pareizajā virzienā”. (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

“Pirmkārt, nav noteikti mērījumi, uz ko balstīties, lai varētu pateikt, cik patiešām efektīvs ir publiskais sektors. Tāpēc tā drīzāk ir salīdzināšanas spēle. Grūti minēt precīzus kritērijus, kas būtu jāizmanto. Bija runas par administratīvo darbību samazināšanu, bet, ja Latvija vēlas reālas pārmaiņas, jāizvērtē visi pakalpojumi un visi aspekti. Galvenais ir panākt, lai funkcijas nepārklātos, vai dažādās institūcijās, vai pat vienā un tai pašā institūcijā viens un tas pats darbs netiktu darīts divreiz. Šeit arī sākas visas problēmas. Šajā sakarā varētu palīdzēt digitalizācija, kā arī noteiktu funkciju nodošana apakšuzņēmējiem”. (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“Labs progress, bet tiesību normu sadaļai vajadzētu būt ātrākaī”. (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

8. Ārvalstu investoru turpmākie investīciju plāni Latvijā

Tāpat kā iepriekšējos FICIL Ārvalstu investīciju vides indeksa pētījumos, arī 2018. gada aptaujā ārvalstu investoriem Latvijā tika jautāts: “Vai jūsu uzņēmums plāno palielināt investīcijas Latvijā? Ja jā, tad kādos apstākļos un kādā periodā / summā? Ja nē, tad kāpēc?”

Rezumējot - 22 no 40 intervētajiem investoriem atbildēja apstiprinoši (2017. gada pētījumā 24 no intervētajiem 42 investoriem atbildēja apstiprinoši), 14 atbildēja noraidoši (2017. gada pētījumā 10), savukārt 4 atbildēja, ka “tas ir atkarīgs no apstākļiem” (2017. gada pētījumā 7), vai arī, ka nav vēl izlēmuši. Vienā gadījumā investors minēja, ka jautājums par turpmāko investīciju palielinājumu uz konkrēto uzņēmumu nav attiecināms. Salīdzinājumam: saskaņā ar FICIL Ārvalstu investīciju vides indeksa 2016. gada pētījuma datiem, kad tika intervēti 32 ārvalstu investori, 16 investori teica: “jā”, 10 teica “nē” un 6 “nebija izlēmuši”.

Attiecībā uz turpmākajiem investīciju plāniem pausti gan ļoti pozitīvi, gan ļoti negatīvi vērtējumi, tomēr patiesībā ir daudz vairāk pozitīvo nekā negatīvo gadījumu. Turpinājumā ir atlasītas respondentu atbildes, kas ir klasificētas četrās sadaļās. Tāpat kā iepriekšējos gados, citāti runā paši par sevi, dodot vielu pārdomām par Latvijas politikas veidotājiem, kas ir atbildīgi

par ārvalstu investīciju līmeņa palielinājumu valstī:

Jā, mēs plānojam palielināt investīcijas

“Investīcijas ir veiktas visās Baltijas valstīs, investīciju summa Latvijā šogad ir bijusi lielāka, salīdzinot ar pārējām Baltijas valstīm, kas ir saistīts ar uzņēmuma ražošanas procesu specifiku Latvijā. Vienlaikus jāatzīmē, ka divi tehniskie vadītāji Baltijas valstīs ir izraudzījušies Rīgu kā savu dzīvesvietu. Acīmredzot Rīgā ir kaut kas pievilcīgāks, salīdzinot ar Viļņu vai Tallinu”.
(Konsultāciju un IT uzņēmums)

Jā, mēs Latvijā veidojam Baltijas valstu/Ziemeļvalstu izcilības centrus. Termiņš - 3 gadi, summas - konfidenciālas”. (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“Mēs turpinām investēt Latvijā, mēs investējam aptuveni 2-4 miljonus katru gadu un turpināsim investēt tādu pašu summu arī nākamajos pāris gados”. (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

“Jā. Nepārtraukti to darām; tā ir daļa no mūsu uzņēmējdarbības darba”. (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“Jā, mēs plānojam investēt, uzbūvējot noliktavu, investīcijas apmēram 7 milj. apmērā. Mēs iegādājamies citas ēkas, kas ir vēl 6 milj. investīcijās”. (Pakalpojumu uzņēmums)

“Jā, summa ir aptuveni 10 miljoni”. (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

“Jā, mums ir daudz projektu. Nākamajos 10 gados mēs investēsim aptuveni 100 miljonus”.
(Nekustamo īpašumu uzņēmums)

“Mēs jau tagad investējam. Diezgan aktīva programma nākamajiem 2 - 3 gadiem. Mēs arī skatāmies, vai būs jaunas iespējas”. (Nekustamo īpašumu uzņēmums)

“Mēs plānojam daudz investēt. Līdz 2019. gada beigām tie kopumā būs aptuveni 13 miljoni. Mūsu mērķis ir vērsts uz vietējiem patērētājiem, mēs izmainīsim iepakojumus, kā arī pievienosim jaunus produktus. Neliels daudzums tika paredzēts eksportam, bet pārsvarā mūsu mērķis ir vietējie iedzīvotāji. Eksports vairāk ir vērsts uz Dāniju,

“Ņemot vērā iespējas, kā arī izaicinājumus - jā, droši vien 5 gadu periodā”. (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

“Mēs vēlamies kļūst par labāko banku IT ziņā, jā, mēs investēsim vēl. Mēs uzlabosim visas IT sistēmas filiālēs visā Latvijā. Mēs izmantosim ārējos un iekšējos IT pakalpojumu nodrošinātājus”. (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

“Jā, pusmiljonu līdz 2019. gadam”. (Pakalpojumu uzņēmums)

Jā, mēs uzskatām, ka būs attīstība aprites ekonomikas sektorā. Droši vien 50-100 miljoni eiro 2020.-2021. gadā”. (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

“Uzņēmums plāno turpināt savu darbību Latvijā, kā arī paplašināties, cik vien tas būs iespējams”.
(Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“Stratēģija ir palielināt. Jā. Mēs arī plānojam palielināt personālu par kādiem 20%”.
(Pakalpojumu uzņēmums)

“Jā. Mēs turpināsim audzēt kredītportfeli nedaudz ātrāk par IKP”. (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

“Mēs vēlamies iegādāties citus uzņēmumus Latvijā, tādā veidā paplašināt mūsu komercdarbību. Mūsu uzņēmumam ir mātesuzņēmums Polijā, viņi šobrīd izvērsas veselības aprūpes iestāžu virzienā, bet Latvijā tas šobrīd netiks īstenots. Ja uzrastos īstais mērķis, mēs iegādātos citus uzņēmumus, bet šobrīd nevaram runāt par konkrētu investīciju summu vai termiņu”. (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

“Noteikti jā, mēs plānojam palielināt investīcijas, ja ģeopolitiskā situācija uzlabojas, mēs varam investēt vairāk. Mūsu komercdarbība ir visai vienkārša - ja Krievija mainās, mēs varam investēt vairāk. Mēs sākotnēji izvēlējamies Latviju lidostas, izmaksu efektivitātes, ostu infrastruktūras, kā arī cilvēku spējas runāt dažādās valodās dēļ. Ja šī

Rumāniju, Norvēģiju”. (Ražošanas uzņēmums)

“Jā, mēs plānojam palielināt mūsu investīcijas Latvijā, mēs to darām pakāpeniski katru gadu, ik gadu investējot papildu miljonu eiro. Šīs investīcijas tiks novirzītas ražošanai un mūsu darbinieku darba apstākļu uzlabošanai”.

(Ražošanas uzņēmums)

“Nesen mēs jau investējām 75 miljonus Baltijas valstu loģistikas centra izveidē un, protams, mēs turpināsim investēt. Mums ir 7 būvprojekti, pavisam drīz piektais tiks pabeigts. Sestais projekts ir vislielākais un visdārgākais - jau minētais loģistikas centrs. Mēs nolēmām to uzbūvēt Rīgā izdevīgās atrašanās vietas dēļ - Baltijas valstu pašā sirdī”. (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

“Ierobežoti. Mēs pagājušajā gadā investējām 50 miljonus. Nākošajā gadā droši vien 2 - 3 milj., neko lielu”. (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

situācija nemainās, mēs investēsim vēl vairāk, tikai šobrīd politiskās situācijas dēļ ir neskaidrības. “Mēs vēlamies paplašināties, mēs vēlamies būvēt jaunus termināļus, laiks un summa - konkrēti nevaram pateikt”. (Pakalpojumu uzņēmums)

“Jā. Mēs investējam saskaņā ar mūsu ilgtermiņa stratēģijas plāniem. Mēs investēsim desmitiem miljonu, un tas būs vairāk nekā pirms gada”. (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

“Investīcijas plānots saglabāt tajā pašā līmenī - investīcijas nepalielinās galvenokārt tāpēc, ka kaimiņvalstu ekonomikas ir pievilcīgākas un mūsu izvēlētais uzņēmējdarbības segments ir pārsātināts”. (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

“Jā, mēs plānojam palielināt investīcijas Latvijā, nākamajos divos gados investējot miljonus, šobrīd nevaram nosaukt konkrētus skaitļus”. (Vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības uzņēmums)

Nē, mēs neplānojam palielināt investīcijas

“Principā nē, bet mēs šobrīd nobeidzam dažus no mūsu esošajiem projektiem, kuros tiek nepārtraukti investēti. Bet jaunu projektu šobrīd nav, tas nav tiešā veidā saistīts ar Latviju, uz šo brīdi mūsu investīciju fondi ir beigušies un mums jāgaida, kad fondi tiks atjaunoti”. (Nekustamo īpašumu uzņēmums)

“Šobrīd nav plānots to darīt, pārdošanas un marketinga funkcijas ir Latvijā, mums, iespējams, būs jaunas darbavietu vakances, bet ražošanu Latvijā mēs neplānojam palielināt”. (Vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības uzņēmums)

“Nē, neplānojam palielināt. Galvenais iemesls ir tas, ka globālā līmenī finanšu sektora dēļ Latvija tiek uzskatīta par augsta riska valsti. Tas ir saistīts ar... valsts ir maza, mēs saglabāsim to pašu darbības apjomu”. (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“Papildu investīcijas nav plānotas. Tirgus sarūk, tāpēc mēs neplānojam investēt. Darīsim to, ko parasti darām, normālas investīcijas tāpat, kā katru gadu, un mūsu uzņēmuma struktūrvienībās, kas ir starp vienu un diviem miljoniem, ne vairāk”. (Ražošanas uzņēmums)

“Ne nākamajā gadā. Mūsu grupas uzņēmums ir nolēmis paplašināt darbību uz citām valstīm - Gruziju un Maltu. Viens no iemesliem - darbaspēka pieejamība. Tāpat arī attieksme pret ārvalstu investoriem tur ir daudz labāka”. (Konsultāciju un IT uzņēmums)

“Šobrīd mēs neplānojam investēt Latvijā, tas nav mūsu pašreizējā biznesa stratēģijā”. (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

“Mēs neplānojam investēt Latvijā, jo koncentrēsim resursus lielāka un augstāka potenciāla tirgos (ar lielāka izmēra tirgu un labāku valsts atbalstu). Latvijā, salīdzinot ar citām Eiropas valstīm, kopējais ieguldījums no valsts puses veselības sektorā joprojām ir viens no zemākajiem Eiropā, kas nozīmē sliktu veselības aprūpes pieejamību”. (Vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības uzņēmums)

“Šobrīd neplānojam palielināt investīcijas. Bez konkrēta iemesla”. (Konsultāciju un IT uzņēmums)

Atkarībā no apstākļiem

“Mūsu investīcijas būs atkarīgas no darbaspēka pieejamības. Zināmas investīcijas būs, bet tas būs atkarīgs no darbaspēka”. (Konsultāciju un IT uzņēmums)

“Jā, ja redzēsim labāku investīciju pārvaldību un skrīnīga modeli. Valdībai vajadzētu būt saprotošākai attiecībā uz uzņēmējdarbību, bet mēs esam gatavi investēt, ja redzēsim šādus stimulus” (Konsultāciju un IT uzņēmums)

“Iespējams, jā, viss ir atkarīgs no būvniecības cenām un darbaspēka pieejamības. Mums ir piedāvāts pārņemt aktīvus no dažiem attīstītājiem, kuri aiziet vai iesaldē savus projektus saistībā ar problēmām Latvijas būvniecības nozarē. Kas attiecas uz mūsu pašu investīcijām, mēs domājam par īres mājām, kā arī birojiem. Investīcijas aptuveni 50 miljonu apmērā”. (Nekustamo īpašumu uzņēmums)

“Esošajās ražošanas telpās un nemitīgos uzlabojumos investēts tiek nepārtraukti. Ja energoietilpīgiem uzņēmumiem saglabāsies OIK diferenciācija, kas palīdz Latvijas ražotājiem būt konkurētspējīgākiem Skandināvijā, pieprasījuma apmierināšanas nolūkā ir sagaidāms investīciju pieaugums”. (Ražošanas uzņēmums)

“Jā, ja nebūs lielas globālas krīzes. Ja attiecības ar kaimiņvalstīm pasliktināsies, mūsu lēmumi par investīcijām var tikt pārskatīti. Principā mums ir liels investīciju plāns līdz 2022. gadam vairāku desmitu miljonu eiro apmērā”. (Ražošanas uzņēmums)

Citi

“Uz mūsu uzņēmumu tas būtībā neattiecas. Mēs turpinām investēt jaunu darbinieku izglītošanā. Piemēram, mēs pieņemam 30 studentus no universitātes sola, un apmācām viņus par ekspertiem. Un pēc tam viņi pievienojas darba tirgum - tas ir mūsu ieguldījums uzņēmējdarbības kultūrā”. (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

Tāpat 2018. gada pētījumā mēs lūdzām ārvalstu investorus atbildēt uz šādiem jautājumiem: “Vai jūsu uzņēmums, neskaitot Latviju, ir investējis arī pārējās divās Baltijas valstīs vai Polijā? Ja jā, vai investīciju īpatsvars, ko jūsu uzņēmums iegulda Latvijā, pieaug vai samazinās, salīdzinot ar jūsu uzņēmumu investīcijām Igaunijā vai Lietuvā?” Dažādas atbildes sniedza 40 ārvalstu investori Latvijā, kas piedalījās pētījumā bez skaidri formulēta kopēja parauga. Šajā nolūkā 39 no 40 respondentu atbildes, kas atbildēja uz jautājumiem, ir apkopotas 4. pielikumā.

9. Premjerministra kungs: Jums ir pienākusi vēstule

Visbeidzot, mēs aicinājām visus 40 ārvalstu investorus, kas piedalījās 2018. gada FILIC Ārvalstu investīciju vides indeksa pētījumā, sniegt vēstījumu Latvijas premjerministram: vienu rindkopu par to, kas būtu jādara, lai uzlabotu uzņēmējdarbības vidi Latvijā no ārvalstu investoru viedokļa:

“Mēs ļoti gribētu, lai valdība jēgpilni un mērķtiecīgi pievērstu uzmanību problēmjautājumiem. Izvēlēties jautājumu, skaidri definēt problēmu, piedāvāt reālistisku plānu un to īstenot ar stratēģiju un skaidri definētiem mērķiem (tiem jābūt izmērāmiem). Skaidrība, paredzamība, pat ja tas ietver “nē, to nevar darīt” - tas ir daudz svarīgāk un labāk, nekā nepārliecinoša vāvuļošana, neko nepasakot”. (Konsultāciju un IT uzņēmums)

“Lūdzu, turiet solījumus, it īpaši attiecībā uz uzņēmējdarbības vides uzlabošanu. Lielākais un traucējošākais faktors mūsu valstī ir neskaidrība; tāpēc es novēlu jaunajai valdībai turēties pie plāniem ilgtermiņā. Es ceru, ka mūsu nākamās valdības turpinās to, ko ir jau aizsākusi pašreizējā koalīcija. Tāpat ir svarīgi beidzot noteikt prioritārās sfēras, ar kurām ir jāstrādā. Piemēram, daudz tiek runāts par IT nozares attīstīšanu, bet vai tas patiešām tiek atspoguļots Latvijas IKP? Vai mums patiešām ir tik daudz jātērē inovācijām, ja mēs vienkārši varētu gudrāk izmantot mums pieejamos dabas resursus?” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

“Viena no galvenajām problēmām ir ieciklēšanās uz tikko notikušo finanšu krīzi. Ko mēs varam darīt, lai uzlabotu Latvijas finanšu situācijas tēlu? Paskatāties, ko Latvijas ārpolitikas mašīna kopā ar premjerministru var darīt, lai piesaistītu ietekmīgu ārzemju finanšu sektora pārstāvi (FinCEN, ECB), kurš raidītu signālu pasaulei par to, ka Latvijas melnā lappuse ir aizvērta un tagad viss tiek kontrolēts. Latvijai nav visu laiku jāatkārto, ka mēs strādājam pie situācijas uzlabošanas, tāpēc, ka tādējādi izskatās, ka te joprojām valda haoss. Mums jābūt konkrētiem tēlā, kuru pasniedzam, bet aiz tā ir jābūt rīcībai”. (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“Lūdzu, uzlabojiet savu attieksmi pret ārvalstu investoriem. Mēs neesam šeit, lai nozagtu kaut ko no jums vai sagrautu jūsu dzīvi. Mēs esam šeit, lai veicinātu jūsu ekonomikas izaugsmi – mēs maksājam nodokļus. Neesat tik nacionālistiski šī vārda slīktajā nozīmē. Būdamā maza nācija ar iedzīvotāju skaita samazināšanos, jūs lielā mērā esat atkarīgi no ārvalstu investīcijām. Uztveriet mūs kā iespējas, nevis draudus! Turklāt šai valstij vajadzētu vairāk riskēt. Nekas nenotiek bez risku uzņemšanās.” (Konsultāciju un IT uzņēmums)

“Valdībai ir jāuzlabo sabiedriskā sektora apmierinātības līmenis. Lielāka uzmanība jāpievērš rezultātiem, tik ļoti nekoncentrējoties uz procedūrām. Koncentrējieties vairāk uz sniegto pakalpojumu rezultātiem un kvalitāti. Piemēram, skolām nevajadzētu darboties tikai tādēļ, ka skolotājiem ir nepieciešamas darbavietas, ja tajās faktiski nav skolēnu vai izglītības kvalitāte nav apmierinoša. Ir jāveic reģionālās reformas – mums ir pārāk daudz pašvaldību. Es saprotu, ka daudzi cilvēki zaudēs darbu, tāpēc ir pretestība, bet tas tomēr ir jādara.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

“Lūdzu, padomājiet par pirmo vietu, ko ārzemnieki redz, ierodoties Latvijā! Jābūt plašākam redzējumam attiecībā uz lidostas infrastruktūru un tās apkārtni. Otrkārt, mums ir vajadzīgs kvalificētāks darbspēks! Tas nozīmē ne tikai gudro prātu piesaistīšanu no citām valstīm, bet arī pašreizējās izglītības sistēmas mainīšanu. Veiksmi!” (Pakalpojumu uzņēmums)

“Spēcīga un vienota valdība var daudz paveikt Latvijas labā, tāpēc Ministru prezidentam, kā Latvijas valsts līderim, mēs vēlētos novēlēt: līderis ir tas, kurš no jucekļa iegūst vienkāršību, no neskaidrībām – skaidrību, no grūtībām – iespējas, no izmisuma – uzticību.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

„Lai veicinātu izaugsmi un piesaistītu investīcijas, struktūrai jābūt stabilai, uzticamai un paredzamai. Lai izdarītu precīzas nākotnes prognozes, mums ir jābūt ticamiem datiem un statistikai. Pareiza digitalizācijas reforma dos daudz priekšrocību, ja runa ir par efektivitāti un birokrātijas samazināšanu valsts sektorā, kā arī labu statistiku, pēc kuras vadoties, būvēt nākotnē.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

„Ministru prezidentam vajadzētu panākt, lai valdība darbotos kā vienota komanda, sasniegtu mērķus un paveiktu darbus līdz galam. Nevajadzētu pastāvēt sacensībai starp partijām un ministriem, nevajadzētu būt pretuzbrukumiem, bet viņiem visiem jādarbojas kā komandai. Tagad viņi ir ievēlēti Saeimā. Viņi tika ievēlēti, lai paveiktu darbus – tad tam arī jānotiek, atstājot personiskās nesaskaņas otrā plānā. Vienkārši jāstrādā kopā.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

“Jaunās valdības kopīgajam mērķim ir jābūt investīciju klimata uzlabošanai. Valdībai jābūt drosmīgai un konsekventai jaunu iniciatīvu īstenošanā. ... No ārvalstu investoru viedokļa ABLV Bank likvidēšana ir atstājusi negatīvu ietekmi, kas cita starpā veicinājusi Latvijas banku negatīvo attieksmi pret nerezidenti – ārvalstu investoriem. Pats par sevi saprotams, ka nav iespējams panākt kompromisu attiecībā uz naudas atmazgāšanu un terorisma apkarošanu, taču pašreizējā banku attieksme samazina Latvijas kā investīciju galamērķa konkurētspēju.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“Ir divi jautājumi, kuriem nekavējoties jāpievērš uzmanība. Pirmkārt, darbspēka pieejamība. Ja jūs vēlaties ekonomisko attīstību un izaugsmi, šis jautājums ir jārisina tagad. Rūpējieties par vēlu, jo līdz tam ražošanas uzņēmumi varētu nomainīt atrašanās vietas. Mūsu priekšlikums – kontrolēta migrācija. Tā jau darbojas Igaunijā, kāpēc tā nevarētu darboties arī Latvijā? Igaunijā mūsu uzņēmumā ir 40 ukraiņi, kas tur strādā un saņem tādu pašu algu kā vietējie iedzīvotāji. Bez jebkādam problēmām. Otrkārt, slimības atvaļinājumi. Lūdzu, aplūkojiet Igaunijas vai Lietuvas modeli! Pašreizējā situācijā, kad mums kritiski trūkst darbspēka un darbspēka efektivitāte ir ļoti

zema, slimības atvaļinājuma sistēma ir jāpārskata – tai ir jābūt labāk kontrolējamai, un tā ļaunprātīga izmantošana ir jānovērš! Jautājuma sakārtošana nevar gaidīt četrus gadus.” (Ražošanas uzņēmums)

“Vienai no galvenajām prioritātēm jābūt efektīvam valsts sektoram, kurā digitālā ekonomika ir priekšplānā. Digitalizācija ir ļoti svarīga, lai attīstītu un ievestu šo valsti nākamajā līmenī. Valdībai vajadzētu arī pievērsties uzticības veidošanai, lēmumiem vajadzētu būt pārredzamiem un ar skaidriem motīviem. Visās nozarēs jāsteno absolūta neiecietība attiecībā pret korupciju un finanšu noziegumiem. Latvijai ir jāatrod savs “unikālais pārdošanas piedāvājums”, kas izceltos globālā mērogā. Tas ir ne tikai jādefinē, bet arī jāattīsta šis īpašais atribūts, ar ko Latvija varētu piesaistīt investorus. Man nav nekas pret Magnetic Latvia, bet ar to vien nav pietiekami – šī ideja ir jāattīsta tālāk par kaut ko īpašu un taustāmu.” (Vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības uzņēmums)

“Apsveicam ar Jūsu neseno iecelšanu amatā. Pirmās 100 dienas būs izšķirošas, nosakot jaunās koalīcijas valdības vīziju un mērķus. Es gribētu cerēt, ka ikdienas darba kārtībā Jūs palīdzēsiet koncentrēties uz nemītīgo reformu nepieciešamību attiecībā uz maksātspējas administrācijas procesu. Mums vajag caurskatāmību iecelšanas procesā un tajā, kā administratori pārvalda maksātspēju, un viņiem jāuzņemas atbildība par savu rīcību. Ierobežojumam, ka lielās grāmatvedības firmas nevar būt daļa no nozares, īsti nav pamatojuma nedz uzņēmējdarbības, nedz caurskatāmības ziņā, un tas būtu jāatceļ. Es ceru, ka galvenā prioritāte juridiskajā darba kārtībā būs ļoti vajadzīgā tiesu sistēmas reforma, lai panāktu vienkāršu un caurskatāmu tiesību aktu piemērošanu un interpretāciju. Vai Augstākajai tiesai nevajadzētu uzņemties atbildību par lēmumiem? Nevis turpināt to nodošanu atpakaļ zemāku instanču tiesām, lai vēlāk atkal pārsūdzētu Augstākajā tiesā. Pašreizējais process pildzina laiku un palielina izmaksas, un tas nepalīdz nedz uzlabot lēmumu pieņemšanas procesu, nedz tā caurskatāmību.” (Pakalpojumu uzņēmums)

“Izmeklējiet ekonomiskos noziegumus, apkarojiet korumpētos un slikti pārvaldītos Rīgas pilsētas pašvaldības uzņēmumus, radiet iespēju, ka atsevišķās nozarēs (piem., būvniecībā) ir labākas iespējas godīgiem uzņēmumiem (kas maksā visus nodokļus paši un sadarbojas ar piegādātājiem un apakšuzņēmējiem, kas arī maksā visus nodokļus).” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

“Jums vajadzētu apsvērt valsts amatpersonu skaita samazināšanu – pārāk daudzas funkciju visās nozarēs dublējas. Tā ir resursu izšķiešana un padara valsti ļoti neefektīvu. Mazāk uzmanības jāpievērš uzņēmējdarbības likumdošanai un nodokļu sistēmai, jo šīs lietas patiesībā strādā, Latvijā ir investori, un viņus tracina nemītīgās izmaiņas. Lai populistiskos vēlēšanu solījumus patiešām realizētu dzīvē, jums nevajadzētu aiztikt jau strādājošus procesus, tā vietā vajadzētu koncentrēties uz ilgtermiņa mērķiem, redzējumu un stratēģiju. Investori šeit ierodas ar ilgtermiņa plāniem, stabilitāte ir atslēga uz plaukstošu valsti.” (Pakalpojumu uzņēmums)

“Reorganizējiet un padariet efektīvākas visas digitālās sistēmas Latvijā – tas būtu lielisks sākumpunkts un liels solis uz priekšu. Sākumpunkts – noteikt mērķus, veikt esošo sistēmu auditu, atbrīvoties no liekā. Tas ir tas, ko mēs darām privātajā sektorā, kad mums ir problēma, kas jārīsināta.” (Konsultāciju un IT uzņēmums)

“Novedat Rail Baltica projektu līdz galam, bet pareizi. Vienkārši pabeidziet to. Tas ir lielisks ieguldījums ekonomikā – mums būs vēl viena pieeja pārējai pasaulei. Viss, kas vieno mūs ar Rietumiem, uzskatāms par pozitīvu. ... Ir jāsteno reforma tiesu sistēmā, lai skandalozās lietas neilgtu gadiem, bet tiktu atrisinātas dažos mēnešos.” (Nekustamo īpašumu uzņēmums)

“Kultūra – kas jādara, lai valdības institūcijas būtu proaktīvas, uz nākotni vērstas un digitālas? Izvēlieties vienu nozari eksperimentēšanai un izmēģiniet. Domāšanas pārmaiņas sākas no augšas, ja vēlaties mainīt lietas, tas, kas parasti jādara, ir jāatbrīvojas no 30% darbinieku. Šobrīd tiek nogalināta individuāla iniciatīva ministrijās un citās valsts institūcijās, talantīgie cilvēki tiek atturēti no stāšanās darbā šajās iestādēs. Cik labi Latvija var paveikt darbu salīdzinājumā ar citām mums apkārt esošajām valstīm?” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

“Likuma vara Latvijā joprojām ir problēma. Jo īpaši tās izpilde un īstenošana. Kamēr “lielās zivis” netiks nozvejotas un sodītas, neviens neticēs, ka Latvija ir nopietni noskaņota cīnīties pret ekonomiskajiem un finanšu noziegumiem.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

“Mums ir jāapvieno spēki un jāieliek Rīga kartē, kurā tā ir pelnījusi atrasties – blakus citām Ziemeļvalstu metropolēm. Atbilstoši vairākiem avotiem (tai skaitā Latvijas ilgtermiņīgās attīstības stratēģijai līdz 2030. gadam) Rīgā dzīvo vairāk nekā 1 miljons cilvēku. Turklāt gandrīz 100 tūkstoši no 1 miljona ir studenti (vietējie, ārvalstu), kuri ir mūsu nākotne. Mēs piederam lielo Ziemeļvalstu metropoļu kopienai – Stokholmai (2,2 miljoni), Kopenhāgenai (2 miljoni), Helsinkiem (1,6 miljoni) un Oslo (1,2 miljoni). Mums vajadzēja atrasties šajā kopienā jau pirms vairākiem gadiem un pārtraukt konkurēt ar Tallinu un Viļņu! Pirmais solis, lai to sasniegtu, ir kļūt

aktīvākiem, pārliecināto un mērķtiecīgākiem, un visiem, pat visaugstākajām valdības instancēm, ir jācīnās par Rīgas vietu Eiropas kartē!” (Nekustamo īpašumu uzņēmums)

“Godātais Ministru prezident,

Galvenā problēma pašlaik ir demogrāfija, un tas ir sarežģīts jautājums. Cilvēks nevar vienkārši sēdēt un gaidīt, kad situācija uzlabosies pati no sevis. Ir kaut kas jādara lietas labā – viens no veidiem ir atvērt Latviju pasaulei. Neatmetiet ar roku! Risinājums būtu atrast veidus, kā attīstīt pragmatisku politiku, lai valstī varētu pieļaut lielāku imigrāciju. Darbaspēka imigrācija ir lieta, kas aktīvi jāatbalsta. Un izvēle ir: ekonomiskā attīstība vai stagnācija.

Citādi izaugsme vienā brīdī apstāsies.

Tādiem projektiem kā Rail Baltic nepieciešami tūkstošiem darbinieku. Ja vien netiks izstrādāts plāns, kas pieļautu darbaspēka apjoma palielināšanu, tas radīs lielu spiedienu uz privāto sektoru. Ja izmaksas kļūs pārāk augstas, jums būs jāstāpās ar situāciju, kad visi pieejamie resursi tiks novirzīti ES finansējumam, un nekas netiks privātajam sektoram. Tas ir bīstami. Dažus gadus var būt labi, bet pēc tam palikt sliktāk.” (Nekustamo īpašumu uzņēmums)

“Ļaujiet mums strādāt. Dažreiz valdībai nav nepieciešams iesaistīties visos aspektos. Neapgrūtiniet investorus, mums ir globāla pieredze, mēs zinām, ko darīt.

Jo vairāk infrastruktūras jums ir, jo labāk. Pievērsiet uzmanību Rail Baltica, projekts ir jāīsteno, tāpēc tam ir jābūt prioritātei. Jaunu investīciju piesaiste pašlaik būs ļoti sarežģīta finanšu sektora situācijas dēļ. Izskatās, ka bankas vada valsti. Valdībai ir jāpievieno savs skatījums, lai atvērtu Latviju jaunām uzņēmējdarbības iespējām. Latvija šobrīd nerada labas investīciju vietas priekšstatu. Šķiet, ka valdība nekontrolē, kas šeit notiek. Šķiet, ka Ministru prezidents nevar pieņemt lēmumus. Zemākstāvoši cilvēki ir saprotoši un normāli, bet augstākas iestādes, šķiet, nevar pieņemt lēmumus, melo, apsola visu un nedara neko.” (Pakalpojumu uzņēmums)

“Ja cilvēki Latvijā nezinātu atbildīgo cilvēku vārdus, varbūt sistēma darbotos labāk. Mums ir jātiek ārā no šīs miniaturās oligarhu sistēmas, kas izveidojusies, mēģinot kontrolēt visu, kas mums apkārt, bailēs zaudēt šo kontroli.

Izveidojiet skaidru sistēmu, kuras pamatā ir uzticība un pārredzamība, un kurā ikvienam ir pieejama visa informācija. Mums vajadzētu būt skaidram plānam un redzējumam par Latviju, skaidriem galvenajiem darbības rādītājiem, uz kuriem mēs tiecamies. Reizi trijos gados valdība izdod jaunu Latvijas Nacionālās attīstības plānu. Pašlaik nav pamata teikt, ka mums izdodas labi vai slikti. Viss ir relatīvs, tāpēc mums ir nepieciešams pastāvīgs plāns, lai saglabātu mūsos atbildīgumu. Ja mūsu ievēlētjie pārstāvji vairāk koncentrētos, viņi varētu atrisināt lielāko daļu problēmu, bet viņi vienkārši to nevēlas. Mums nepieciešams viens ļoti labs līderis, kurš vēlas mainīt procesus norisi un kurš izveidos sev labu komandu, kas arī veicinās pozitīvas pārmaiņas.” (Ražošanas uzņēmums)

“Motivācija ir atslēga. Tā ir galvenā lieta jebkurā jomā. Motivējiet investorus ieguldīt, būt atvērtiem, nebaidieties pieņemt nestandarta lēmumus, pieņemt grūtus lēmumus un pat kļūdīties. Stāsts ir par uzticības veidošanu!” (Nekustamo īpašumu uzņēmums)

“Viss, par ko Kučinska kungs runāja, kad uzņēmās Ministru prezidenta pienākumus, šķita ļoti labs, likās, ka viņš izprot šos jautājumus, bet es domāju, ka, ņemot vērā viņa darbu, tā tomēr nav. Jāturpina uzlabot monetāro politiku, mums nav valstiskā redzējuma, nav stratēģijas, skaidra priekšstata par to, kas mēs vēlamies būt un kur virzāmies. Ko mēs darām, kā mēs attīstīsimies? Mums nav valsts attīstības modeļa pilsētām. Kā Latvija izskatīsies pēc 5-10 gadiem un kā mēs tur nokļūsim? Mums ir vajadzīgi skaidri, noteikti mērķi.” (Ražošanas uzņēmums)

“Atgriežoties pie izdaudzinātajām “oligarhu sarunām” – vai kaut kas noticis, vai tas arī ir viss? Atrisiniet šo jautājumu. Lieciet vārdus galdā un lūdziet ģenerālprokuroram izmeklēt. Izskatiet konkrētus gadījumus. Neļaujiet tiem tikt apraktiem neatklātiem!” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

“Turpiniet veicināt starptautisko biznesa pakalpojumu centru nozari Latvijā un ārvalstīs. “Pielāgojiet izglītības sistēmu koplietojamo pakalpojumu vajadzībām, lai atbalstītu Latvijai noteikto mērķi. Atvieglējiet imigrāciju Eiropā un varbūt vēlāk arī ārpus Eiropas.” (Konsultāciju un IT uzņēmums)

“Uzņēmumiem būtu vēlams gūt vairāk vai mazāk stabili prognozi par nākamajos piecos līdz astoņos gados piemērojamajiem nodokļiem. Saglabājiet mazāko akcīzes nodokli Baltijā – tas šķiet jēgpilni. Reģionālajai politikai jāklūst par prioritāti – motivējiet jauniešus dzīvot pilsētās ārpus Rīgas; iziritiniet sarkano paklāju jauniem profesionāļiem, kuri ir gatavi dzīvei ārpus Rīgas, domājiet par nodokļu atvieglojumiem, mājokļu subsīdijām un citiem viņu motivēšanas veidiem!” (Ražošanas uzņēmums)

“Uzlabojiet Latvijas uzticamības līmeni, izpildot solījumus dažādās jomās. Kopumā uz papīra mums ir daudz pārsteidzošu iniciatīvu, taču iniciatīvas netiek īstenotas. Vai arī iniciatīvas, kas tiek realizētas, netiek reklamētas.

Strādājot pie valsts uzticamības, ļaujiet cilvēkiem ar stingriem uzskatiem un spējām īstenot šos uzskatus, atrasties vadošā pozīcijā. Tas parādītu, ka mēs esam valsts ar lielu potenciālu attīstībai nākotnē.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“Gādājiet, lai valsts ir droša, padariet to par uzticamu partneri, nodrošiniet vienlīdzīgus konkurences apstākļus visiem un nemainīgus noteikumus vidējā termiņā.” (Konsultāciju un IT uzņēmums)

“Esiet atvērtāki sadarboties ar uzņēmējdarbības kopienu, dalīties zināšanās, veidojiet sadarbības saikni ar uzņēmumiem. Latvijai vajadzētu uzlabot savu klātbūtni Eiropas Savienības līmenī dažādos jautājumos, sastrādājoties ar ES politikas veidotājiem. Valdība varētu uzlabot savu pieeju uzņēmējdarbības kopienai. Visas valdības amatpersonas varētu uztvert uzņēmējdarbības kopienu kā partneri, nevis ienaidnieku.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

“Latvijā godīgums un atbilstība likumdošanai netiek novērtēti. Negodība un neatbilstība tiek pieņemta un pieļauta – tas ir ļoti slikts mārketinga attiecībā uz ārvalstu investoriem.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

“Ministru prezidentam vajadzētu vairāk uzklaut FICIL, jo FICIL jau ir daudz atbilžu. Nākamajos 12 mēnešos būtu jāīsteno vismaz 50% FICIL ieteikumu. Viņiem pat nav jādome risinājumi problēmām – FICIL ir paveikusi šo daļu. God., Ministru prezident – iepazīstieties ar FICIL Ārvalstu investīciju vides indeksu, un Jums vajadzētu izveidoties skaidram priekšstatam par to, kas jādara, lai īstenotu pozitīvas pārmaiņas Latvijā.” (Vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības uzņēmums)

“Lūdzu, padomājiet par to, kā piesaistīt vairāk investoru. Protams, salīdzinot ar situāciju pirms 10 gadiem, tā šobrīd ir daudz labāka. E-pārvalde ir ļoti aktuāls jautājums, kas jāattīsta, jāuzlabo un jāpaplašina. Kāpēc mēs, piemēram, nevaram balsot elektroniski no savām mājām? Valdībai vajadzētu mazāk laika tērēt muļķībām (piemēram, kases aparātu reformai) un meklēt atbildes lielākā mērogā. Uzvaras atslēga ir aptvert un īstenot lietas ātrāk par konkurentiem (t.i., citām valstīm).” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

“Vissvarīgākais faktors katram investoram ir paredzamība. Mums vajag skaidru redzējumu par to, kas notiks nākamajos 4 gados, un mums ir jāredz, ka pastāv skaidrs plāns, kā tur nokļūt ar konkrētām darbībām un noteiktu budžetu.” (Vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības uzņēmums)

“Latvija nav pozicionēta kā vieta investīcijām! Tomēr, mums vajadzētu iezīmēt Latviju kartē kā galveno investīciju galamērķi. Mums ir jābūt skaidram scenārijam, par to, kāda ir Latvijas pievilcība, kāpēc šeit investēt, kādas ir mūsu stiprās puses, kāpēc mēs esam labāki par mūsu kaimiņiem! Mums nekā no tā nav! Kāpēc? Kāpēc šis darbs netiek veikts pareizi? Viss, ko mēs dzirdam no investoriem – jums nav telpu, Latvijā nav darbinieku, valsts iestādes nav klientiem draudzīgas u.tml. Tas nav labi!” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

“Atvieglējiet imigrācijas politiku un veiciniet ārvalstu darbaspēka pieplūdumu Latvijā, tādējādi uzlabojot darbaspēka pieejamību un samazinot spiedienu uz algām un produktivitāti. Šī ir viena no turpmākas ekonomiskās izaugsmes un attīstības neatņemamajām sastāvdaļām.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

“Lēmumu stabilitāte un ilgtspējība.

Nežēlīga un nekompromitēta ēnu ekonomikas un korupcijas novēršana, un tiesu neatkarības nodrošināšana. Uzlabojumi valdības un īpaši pašvaldību darba efektivitātē.” (Ražošanas uzņēmums)

“Īstenojiet reģionālo reformu! Tā ir iespējama, tā ir izpildāma. Iespējams, ka ministram vēlāk būtu jāatsakās no amata, bet kādam tas jādara.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

1. pielikums. Vadlīnijas intervijām: 2018. gada pētījums

1. Vai pēdējo 12 mēnešu laikā šādās pagājušajā gadā nosauktajās galvenajās problemātiskajās jomās ir novērots kāds progress attiecībā uz jūsu biznesa attīstību Latvijā:

(Intervētajam – lūdzu, gādājiēt lai atbildes būtu īsas: jautājiet, vai ir uzlabojumi: (i) jā – J, (ii) daļēji – D, (iii) nē – N, un lūdziet ļoti īsu komentāru).

	J	D	N	Īss komentārs: cik svarīgi ir šie jautājumi? Vai politikas veidotāji ir īstenojuši labas iniciatīvas? Vai redzama “gaisma tuneļa galā”?
Demogrāfija				
Darbaspēka pieejamība				
Izglītības un zinātnes līmenis Latvijā				
Uzņēmējdarbības likumdošanas kvalitāte				
Nodokļu sistēmas kvalitāte				
Valdības sniegtais atbalsts un komunikācija ar politikas veidotājiem				
Uzņēmēju neētiska vai nelikumīga rīcība, negodīga konkurence				
Nenoteiktība				
Latvijas tiesu sistēma				
Latvijas veselības aprūpes sistēma				

2. Lūdzu, novērtējiet skalā no 1 līdz 5 (kur “1” nozīmē “slikts”, “3” nozīmē “vidējs” un “5” nozīmē “izcils”) Latvijas politikas veidotāju darbu, kas ir paveikts, lai uzlabotu investīciju klimatu Latvijā salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu.

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Komentārs:

3. Kopumā no jūsu kā investora viedokļa, vai pēdējo 12 mēnešu laikā ir uzlabojusies Latvijas pievilcība investīcijām?

1	2	3	4	5
Nepavisam	Tikai nelieli uzlabojumi	Daži pozitīvi uzlabojumi	Jā, ir uzlabojusies	Jā, ir ievērojami uzlabojusies

Komentārs:

4. Lūdzu, novērtējiet skalā no 1 līdz 5 (kur "1" nozīmē "nekonkurētspējīgs vai nepieciešama uzlabošana" un "5" nozīmē "ļoti konkurētspējīgs") šādus Latvijas ekonomiskās konkurētspējas virzītājus pašreizējā redzējumā.

Joma	1 (ļoti zems) to 5 (ļoti augsts)
Uzņēmējdarbības kultūra	
Demogrāfija (iedzīvotāju skaita palielināšanās)	
Izglītība un zinātne/inovācijas	
Veselības aprūpes sistēma	
Sociālā aizsardzība	
Infrastruktūra (ceļi, elektroapgāde u.c.)	
Iekšzemes pieprasījums	
Ārējais pieprasījums (eksports)	
Nozares (ko pārstāv jūsu uzņēmums) tradīcijas Latvijā	
Darbspēka pieejamība (vadības līmeņa)	
Darbspēka pieejamība (fiziska darba strādnieku)	
Darbspēka efektivitāte	
Zemas ražošanas izmaksas	
Monētārā politika	
Nodokļu sistēma	
Tiesiskā sistēma	
Dzīves līmenis Latvijā	
Attieksme pret ārvalstu investoriem	
Investīciju stimuli	
Aizsardzība	
Enerģētiskie resursi	
Cits (lūdzam konkretizēt)	

5. Vai jūs varētu nosaukt vislabākos un vissliktākos lēmumus vai politikas iniciatīvas (ne vairāk kā 3), ko Latvijas valdība ir ieviesusi pēdējo piecu gadu laikā un kas ir pozitīvi vai negatīvi ietekmējuši Latvijas uzņēmējdarbības vidi?

Intervētājam – pastāstiet respondentam, ka tās var būt arī agrāk ieviestas darbības/iniciatīvas, bet kurām pēdējo piecu gadu laikā ir bijušas ievērojamas pozitīvas/negatīvas sekas.

TOP LABĀKIE

TOP SLIKTĀKIE

6. **Vai jūsu uzņēmums, neskaitot Latviju, ir investējis arī pārējās divās Baltijas valstīs vai Polijā? Ja jā, vai investīciju īpatsvars, ko jūsu uzņēmums iegulda Latvijā, pieaug vai samazinās, salīdzinot ar jūsu uzņēmumu investīcijām Igaunijā vai Lietuvā?**

7. **FICIL Augstās padomes laikā un citos veidos mēs esam smagi strādājuši, lai pievērstu uzmanību Latvijas politikas veidotāju uzmanību vairākām nopietnām problēmām. Visi šie jautājumi ir ārvalstu investoru galvenās prioritātes, un, to darot, mūsu mērķis ir bijis iekļaut tos arī politikas veidotāju darba kārtībā. Es gribētu lūgt jūsu padziļinātu viedokli par šādiem 3 jautājumiem:**

a. Darbaspēka pieejamība un kvalitāte, tostarp izglītības (dažādu līmeņu) un zinātnes (kas vērsta uz produktivitātes pieaugumu) kvalitāte

Intervētājam – jautāiet par vispārēju apmierinātību ar darbaspēka pieejamību (skaita un kvalitātes ziņā). Vai un kā šis jautājums ir mainījies: situācija pirms apmēram 3-4 gadiem un šodien? Prognoze nākamajiem 3-4 gadiem.

Kas ir labi, un kas vēl trūkst?

Kas politikas veidotājiem būtu jāvērtē kā prioritāte, lai uzlabotu situāciju?

Vai ir kādi citi komentāri un ieteikumi?

b. Korupcija publiskajā sektorā un ēnu ekonomika

Intervētājam – attiecībā uz respondenta domām, par to, cik liela ir šī problēma. Vai ir gadījumi, kas atbalsta sniegtos argumentus?

Vai politikas veidotāji Latvijā ir uz pareizā ceļa, lai atrisinātu korupcijas un ēnu ekonomikas jautājumu (jautāiet par katru jautājumu atsevišķi, tomēr parādot, kā tie ir saistīti)?

Vai ir ieteikumi situācijas uzlabošanai?

c. Publiskā sektora efektivitāte attiecībā uz uzņēmējdarbības vides uzlabošanu Latvijā

Intervētājam – attiecībā uz respondenta vispārējo apmierinātību saistībā ar to, cik efektīvs ir Latvijas valsts sektors uzņēmējdarbības vides uzlabošanas jautājumā.

Kādas ir stiprās un vājas valsts sektora darba jomas Latvijā?

Vai viņiem ir pietiekami resursi (cilvēki, aprīkojums) un kā šie resursi tiek pārvaldīti? Jebkurš ierosinājums attiecībā uz to, kā to varētu uzlabot?

Stāstiet respondentam par tiesiskā regulējuma efektivitāti: veicamo darbību noteikšanas process (darbības), īstenošanas process (kā tiek ieviesti likumi/regulējums), īstenošanas process un kontrole.

Birokrātija. Likuma vara. Efektivitāte un digitalizācija.

Kad vien iespējams, mēģiniet lūgt dažus ilustratīvus piemērus, kas liecina par efektīvu vai neefektīvu valsts sektora darbu.

- 8. Jūsu ziņojums Ministru prezidentam, kuru piegādājam slēgtā aploksnē: viena rindkopa par to, kas būtu jādara, lai uzlabotu uzņēmējdarbības vidi Latvijā no ārvalstu investoru viedokļa.**

2. pielikums. Ārvalstu investori, kas piedalījās 2017. gada pētījumā

AFI Europe

AFI Europe ir vadošais nekustamo īpašumu attīstības un investīciju uzņēmums, kas darbojas Centrāleiropā un Austrumeiropā, un koncentrējas uz lielapjoma komerciālo un dzīvojamo projektu attīstību. Uzņēmumam pieder, tas attīsta un pārvalda īpašumus un projektus Bulgārijā, Čehijas Republikā, Vācijā, Ungārijā, Latvijā, Polijā, Rumānijā un Serbijā, bet uzņēmuma štata darbinieku komandu veido aptuveni 200 profesionāļu. Galvenā mītne atrodas Nīderlandē, AFI Europe ir daļa no AFI Grupas – starptautiska holdinga un investīciju konglomerāta.

Aldaris

Aldaris ir tradīcijām bagāta alus darītava ar senu vēsturi, kas aizsākās jau 1865. gadā. Mūsdienās uzņēmums ir daļa no Carlsberg Grupas un viens no lielākajiem uzņēmumiem Latvijā, kas darbojas alus un bezalkoholisko dzērienu sfērā. AS Aldaris ir vērsts uz ilgtspējīgu izaugsmi, vienlaikus izstrādājot jaunus produktus un eksperimentējot ar ekskluzīvām garšām. Ilgo gadu pieredze nozarē un padziļinātas uzņēmējdarbības zināšanas ļauj uzņēmumam veiksmīgi pielāgoties augošā tirgus tendencēm un strauji mainīgajai uzņēmējdarbības videi. Aldaris – veido alus brūvēšanas nozari un uzņēmumu darba kārtību reģionā.

AM Baltics

Starptautisks aktīvu pārvaldības uzņēmums Providence Equity Partners, kas vadīts ar inovācijām un iespējām plašsaziņas līdzekļu nozarē, 2017. gada oktobrī iegādājās Modern Times Group plašsaziņas līdzekļu uzņēmumu (Free-TV), abonēšanas un satura izplatīšanas uzņēmumus (Pay-TV), un digitālos un radio uzņēmumus Baltijas valstīs. Tagad uzņēmums darbojas kā All Media Baltics. All Media Baltics zīmoli ir: TV kanāli – TV3, LNT, TV6, Kanāls 2, 3+, TV8, TVPlay Sports, TV1000 Premium; radiostacijas – Star FM, Radio Volna un Power Hit Radio; lielākais AVOD video portāls – TVPlay; digitālā reklāmas platforma – SmartAD; ziņu un izklaides portāli – Skaties.lv, Uudised.ee, Buduaar.ee un TV3.lt, kā arī lielākā SVOD platforma Baltijas valstīs – TVPlay Premium, un viens no vadošajiem TV pakalpojumu sniedzējiem Baltijā – TVPlay Home.

Balta/PZU

PZU ir viena no lielākajām finanšu iestādēm Polijā, kā arī Centrāleiropā un Austrumeiropā. Turpinot 200 gadu tradīciju, PZU nodrošina visaptverošu apdrošināšanu visās galvenajās privātajās, valsts un tautsaimniecības nozarēs. PZU Grupa arī pārvalda atvērto pensiju fondu, ieguldījumu fondus un uzkrājumu programmas. PZU 2014. gadā iegādājās BALTA. Ar gandrīz 27 gadu pieredzi BALTA ir vadošais nedzīvības apdrošināšanas uzņēmums Latvijā ar gandrīz 600 darbiniekiem, tai skaitā 300 aģentu un 42 filiāļu visā Latvijā. BALTA ir arī visveiksmīgākais apdrošināšanas zīmols Latvijā, kā arī pēdējo 15 gadu laikā, vēl bez citām atzinībām un apbalvojumiem, ticis atzīts par godīgāko apdrošinātāju SKDS veiktajā patērētāju aptaujā.

Baltic Container Terminal

Baltic Container Terminal (BCT) ir privāts konteineru termināls, kas darbojas Rīgas brīvdostas teritorijā. Patlaban BCT pilnībā pieder Itālijas kompānijai Mariner S.p.A. Terminālis ir kļuvis par visstraujāk augošo konteineru apstrādes uzņēmumu Baltijas valstīs, kas lepojas ar plašu savu klientu uzticību, jo laika gaitā ir pierādījis, ka strādā kvalitatīvi, produktīvi, droši, efektīvi un atbilstoši augstiem standartiem. Šobrīd BCT nodarbina 190 darbinieku.

CEMEX

CEMEX ir dibināts 1906. gadā, atklājot Cementos Hidalgo rūpnīcu Meksikas ziemeļos. Tagad CEMEX ir globāls būvmateriālu ražotājs, kas nodrošina augstas kvalitātes produktus un uzticamus pakalpojumus klientiem un kopienām vairāk nekā 50 valstīs visā pasaulē, un veic tirdzniecību vairāk nekā 100 valstīs.

Circle K

Couche-Tard ir Kanādas nelielo mazumtirdzniecības veikalu nozares līderis. Amerikas Savienotajās Valstīs uzņēmumu vadīto veikalu skaita ziņā Couche-Tard ir lielākais neatkarīgais nelielo mazumtirdzniecības veikalu operators. Eiropā Couche-Tard ir līderis nelielo mazumtirdzniecības veikalu vidū un autotransporta degvielas mazumtirdzniecībā Skandināvijas valstīs (Norvēģijā, Zviedrijā un Dānijā), Baltijas valstīs (Igaunijā, Latvijā un Lietuvā), kā arī Īrijā, ir nozīmīgs spēlētājs arī Polijā. Eiropā Couche-Tard tīklā ir 2723 veikali, no kuriem lielākā daļa piedāvā autotransporta degvielu un lietošanai gatavus produktus, bet pārējās ir bezapkalpes automātiskās degvielas uzpildes stacijas, kas tirgo tikai autotransporta degvielu. Couche-Tard piedāvā arī citus produktus, tostarp stacionāro enerģiju, jūrnieceības degvielu un aviācijas degvielu. Ieskaitot darbiniekus zīmola franšīzes veikalos, šajā mazumtirdzniecības tīklā, termināļos un apkalpošanas birojos visā Eiropā strādā aptuveni 25 000 cilvēku,

Citadele

Citadele Grupa ir universāla finanšu grupa, kas piedāvā visaptverošus banku, finanšu un privātkapitāla pārvaldības pakalpojumus privātpersonām un uzņēmumiem Latvijā, kā arī pārstāvētajās valstīs ārpus tās. 2015. gadā starptautisku investoru konsorcijs Ņujorkas uzņēmuma Ripplewood Advisors LLC vadībā no VAS Privatizācijas aģentūra iegādājās 75% plus vienu akciju Citadele.

Coca-Cola

Coca-Cola Company ir dzērienu ražošanas uzņēmums, kas piedāvā vairāk nekā 500 zīmolu vairāk nekā 200 valstīs un teritorijās. Papildus uzņēmuma zīmoliem, Coca-Cola portfelī ietilpst arī citi pasaules vērtīgākie dzērienu zīmoli, piemēram, Fanta, Innocent kokteiļi un sulas, Powerade sporta dzērieni, Sprite, Vitaminwater un ZICO kokosriekstu ūdens. Coca-Cola pastāvīgi pārveido savu portfeli, sākot no cukura samazināšanas dzērienos un beidzot ar jaunu inovatīvu produktu ieviešanu tirgū. Uzņēmums cenšas samazināt ietekmi uz vidi, atjaunojot ūdeni un veicinot otrreizēju pārstrādi. Ieskaitot uzņēmuma pudeļu uzpildīšanas partnerus, mēs nodarbinām vairāk nekā 700 000 cilvēku, palīdzot radīt ekonomiskās iespējas vietējām kopienām visā pasaulē.

Deloitte

Deloitte attiecas uz vienu vai vairākiem Apvienotās Karalistes garantijas ierobežota privātzņēmuma Deloitte Touche Tohmatsu Limited (DTTL) tīkla dalībuzņēmumiem un ar tiem saistītām struktūrām. Latvijā pakalpojumus sniedz SIA Deloitte Latvia, SIA Deloitte Audits Latvia un juridiskā firma Deloitte Legal (kopā saukti par "Deloitte Latvia"), kas ir Deloitte Central Europe Holdings Limited filiāles. Deloitte Latvia ir viena no vadošajām profesionālo pakalpojumu organizācijām valstī, kas sniedz pakalpojumus nodokļu, juridisko, audita un konsultāciju jomās ar vairāk nekā 160 specializētu vietējo un ārzemju profesionāļu palīdzību.

EY

Ernst & Young ir pasaules līderis revīzijas, nodokļu, darījumu un konsultāciju pakalpojumu jomās. Ieskati n kvalitatīvie pakalpojumi, ko EY sniedz palīdz veidot pārliecību par un uzticību kapitāla tirgiem un pasaules ekonomikām. Uzņēmums attīsta izcilus līderus, kuri apvienojas, lai

izpildītu EY solījumus visām uzņēmuma ieinteresētajām pusēm. To darot, EY ir būtiska loma labākas darba pasaules veidošanā cilvēkiem, klientiem un kopienām.

Eversheds Sutherland Bitāns

Eversheds Sutherland ir viena no lielākajām juridiskajām firmām, pasaulē, kas koncentrējas uz uzņēmējdarbības tiesībām. Latvijā birojs darbojas ar nosaukumu Eversheds Sutherland Bitāns, bet firma ir saistīta ar birojiem visā pasaulē, un atrodas pasaules lielākajos ekonomiskajos centros kopumā 66 birojos, 32 valstīs. Juridiskais birojs sniedz visaptverošu juridisko palīdzību visās uzņēmējdarbības tiesību jomās. 2017. gadā Eversheds Sutherland Bitāns tika atzīta par Baltijas mēroga gada labāko juridisko firmu, un 2018. gadā prominentais neatkarīgais juridiskais direktorijs Chambers and Partners birojam Eversheds Sutherland Bitāns piešķīra Baltijas mēroga klientu apkalpošanas balvu.

Evolution Gaming

Evolution Gaming Group AB izstrādā, ražo, tirgo un licencē pilnībā integrētus B2B (starp uzņēmumiem) tiešsaistes kazino risinājumus spēļu operatoriem. Kopš uzņēmuma dibināšanas 2006.gadā, Evolution ir kļuvis par vadošo B2B pakalpojumu sniedzēju Eiropas tirgū, kura klientu loku veido vairāk nekā 100 spēļu operatori. Patlaban šajā grupā strādā aptuveni 3500 cilvēku, no kuriem lielākā daļa atrodas Latvijā un Maltā. Mātes uzņēmums ir reģistrēts Zviedrijā.

Food Union Grupa

Food Union Grupa ir starptautiska piena pārstrādes un saldējuma ražošanas uzņēmumu grupa, kas darbojas deviņās valstīs Ziemeļeiropā un Centrālaustriemē. Latvijā Food Union Grupa apvieno tādus uzņēmumus un tirdzniecības birojus kā Rīgas piena kombināts, Valmieras piens un Rīgas Piensaimnieks. Pašlaik Food Union Grupa ir vadošais piena pārstrādes uzņēmums Latvijā un lielākais saldējuma ražotājs Baltijas valstīs un Dānijā. Grupā strādā vairāk nekā 2500 cilvēku.

Fortum

Fortum ir vadošais tīras enerģijas ražošanas uzņēmums, kas izstrādā un piedāvā klientiem risinājumus elektrības, apkures un dzesēšanas jautājumos, kā arī risinājumus resursu efektivitātes uzlabošanai. Fortum sniedz pakalpojumus enerģijas ražošanas nozarei un risinājumus patērētājiem, ļaujot gudrāk pieņemt ar enerģiju saistītos lēmumus. Fortum darbojas Latvijā kopš 2007. gada, un kopš 2008. gada ir centralizētās siltumapgādes sistēmas operators Jelgavas pilsētā. Jelgavas spēkstacijās saražotā elektroenerģija tiek pārdota Nord Pool Spot, kā arī lieliem rūpniecības klientiem. Kopš 2018. gada vasaras Fortum darbojas arī Daugavpilī, kur ražo siltumenerģiju un elektrību.

GlaxoSmithKline

GlaxoSmithKline (GSK) ir Lielbritānijas farmācijas uzņēmums, kura galvenā mītne atrodas Brentfordā, Londonā. GSK ir viens no pasaules vadošajiem farmācijas un veselības aprūpes uzņēmumiem, kas balstīts uz pētniecību. GSK misija ir uzlabot cilvēku dzīves kvalitāti, ļaujot cilvēkiem darīt vairāk, justies labāk un dzīvot ilgāk. GSK piederošie trīs pasaules vadošie uzņēmumi pēta un piedāvā novatoriskas zāles, vakcīnas un plaša patēriņa veselības aprūpes produktus. GSK birojā Latvijā strādā 45 cilvēki.

Knauf

Knauf ir viens no pasaules vadošajiem moderno izolācijas materiālu, siltināšanas sistēmu, siltumizolācijas kompozītsistēmu, krāsu, grīdas segumu, sistēmu, celtniecības iekārtu un

instrumentu ražotājiem. Knauf pieder 150 ražotnes un tirdzniecības organizācijas vairāk nekā 86 valstīs, kuros kopā strādā 27 500 darbinieki visā pasaulē. Uzņēmuma Latvijas filiāle tika dibināta 1994. gadā, un tajā ir nodarbināti 185 cilvēki.

KPMG

KPMG darbojas kā neatkarīgu dalībuzņēmumu tīkls, kas piedāvā audita, nodokļu un konsultāciju pakalpojumus, cieši sadarbojoties ar klientiem, palīdzot mazināt riskus un izmantojot iespējas. KPMG dalībuzņēmumi darbojas 152 valstīs. Kopumā dalībuzņēmumos dažādās sfērās strādā vairāk nekā 189 tūkstoši darbinieku. KPMG darbība Baltijas valstīs ietilpst KPMG Centrāleiropas un Austrumeiropas darbības reģionā. Latvijā KPMG tika dibināts 1994. gadā.

Linstow

Linstow, kas pieder lielam starptautiskam investīciju uzņēmumam Awilhelmsen Group, ir viens no vadošajiem Norvēģijas nekustamā īpašuma uzņēmumiem. Kopš 1996. gada Linstow meitasuzņēmums Baltijā ir Linstow Center Management – reģiona vadošais tirdzniecības centru attīstītājs un pārvaldnieks. Linstow Latvijā ir izveidojis piecus tirdzniecības centrus: Alfa, Mols, Galerija Centrs, Origo, un Dole, un lielāko tirdzniecības centru Igaunijā – Ūlemiste. Linstow Baltijas reģionā pieder arī septiņas viesnīcas, kuras visas pārvalda Radisson ar Radisson Blu un Park Inn zīmoliem. Linstow Grupas nekustamā īpašuma portfeļa vērtība reģionā veido 700 miljonus eiro.

Luminor

Balstoties ilggadējā Nordea un DNB – divu vadošo Ziemeļvalstu banku – pieredzē, Luminor mērķis ir kļūt par lielāko finanšu pakalpojumu sniedzēju Baltijas valstu uzņēmumu un uzņēmīgu cilvēku vidū. Luminor ir trešais lielākais finanšu pakalpojumu sniedzējs Baltijā ar 16% tirgus daļu noguldījumos un 23% – kreditēšanā. Bankas klientu portfeli veido 1,3 miljoni privātpersonas un uzņēmumi, un Luminor strādā 3000 darbinieki.

Maxima

Maxima Latvija ir viena no vadošajām mazumtirdzniecības ķēdēm Latvijā, lielākais privātais darba devējs valstī un viens no lielākajiem nodokļu maksātājiem Latvijā. Uzņēmums ir daļa no Maxima Grupe holdinga, kas ir lielākā mazumtirdzniecības veikalu ķēde un darba devējs Baltijas valstīs. Grupā strādā vairāk nekā 30 000 darbinieku piecās valstīs – Lietuvā, Latvijā, Igaunijā, Polijā un Bulgārijā.

Møller Auto

Møller Auto ir vadošais automobiļu mazumtirgotājs Baltijas valstīs. Pamatdarbība ir saistīta ar jaunu un lietotu Volkswagen un Audi automobiļu un oriģinālo rezerves daļu tirdzniecību, automašīnu servisu un tehnisko apkopi. Møller Auto nodarbina vairāk par 600 darbiniekiem visās Baltijas valstīs. Møller Auto ir daļa no Norvēģijas uzņēmuma MøllerGruppen, un Baltijas valstīs uzņēmums darbojas kopš 1997. gada.

Nasdaq

Nasdaq Baltic ir vienots nosaukums, ko lieto, lai apzīmētu Nasdaq Tallinn, Nasdaq Riga un Nasdaq Vilnius vērtspapīru tirgu, kā arī Nasdaq CSD kopējo piedāvājumu. Nasdaq Baltic uztur regulētu, atvērtu un efektīvu tirgus infrastruktūru. Tas tiecas būt efektīvs kanāls uzņēmumiem, palīdzot palielināt kapitālu un veicināt institucionālo un privāto investoru līdzdalību primārajos piedāvājumos un sekundārajā tirdzniecībā.

NCH Advisors

NCH Capital dziļo vērtību stratēģijas tiek īstenotas, pamatojoties uz vietējām iespējām, ko nosaka, investējot nekustamajā īpašumā, agrorūpniecībā, privātkapitālā un publiski kotētos vērtspapīros. NCH ir viens no lielākajiem lauksaimniecības uzņēmumu pārvaldniekiem pasaulē un pārvalda kapitālu ap 3 miljardu ASV dolāru apjomā, darbojoties deviņu biroju tīklā Austrumeiropā, Krievijā un Brazīlijā.

Neste

Neste ir pasaulē lielākais atjaunojamās dīzeļdegvielas, kas pārstrādāta no atkritumiem un pārpalikumiem, ražotājs, un ievieš atjaunojamus risinājumus arī aviācijas nozarē un plastmasas rūpniecībā. Uzņēmums ir ierindots Dow Jones pasaules ilgtspējas indeksā (DJSI) un Global 100 Pasaules ilgtspējīgāko uzņēmumu sarakstā. SIA Neste Latvija nodarbojas ar attīrītas transporta degvielas tiešo tirdzniecību, kā arī mazumtirdzniecību savā Neste degvielas uzpildes staciju tīklā. Uzņēmumam ir savs naftas terminālis Rīgas ostā un 72 degvielas uzpildes stacijas Latvijas teritorijā.

Orkla

Orkla Confectionery & Snacks Latvija (OCSL) ir vadošais konditorejas izstrādājumu un uz kodu ražošanas uzņēmums Baltijas valstīs. Uzņēmums pārstāv šādus zīmolus: Laima, Selga, Staburadze, Ādažu Čipsi un Taffel The Original Snacks, kā arī pārvalda Laimas šokolādes muzeju. OCSL nodarbina vairāk nekā 1100 darbinieku, eksportē preces uz vairāk nekā 30 valstīm, un uzņēmumam ir 3 ražotnes. Uzņēmums pašlaik būvē jaunu ražotni iemīļotākajam Latvijas zīmolam – LAIMA, un ir paziņojis par cepumu un vafeļu kompetences centra izveidi valstī.

PNB Banka

PNB Banka ir viena no vecākajām komercbankām Latvijā. Bankai ir universāls produktu klāsts un lielākais filiāļu tīkls Latvijā. Tā apkalpo gan rezidentus, gan starptautiskus klientus. Digitalizācija PNB Bankas komandai ir pamatmantra, kas apvieno cilvēcību, adaptivitāti un dinamiskumu kā galvenās kompetences.

PricewaterhouseCoopers

PwC mērķis ir veicināt uzticēšanos sabiedrībā un risināt būtiskas problēmas. PwC ir 158 valstu uzņēmumu tīkls ar vairāk nekā 250 000 cilvēkiem, kas ir apņēmušies nodrošināt kvalitatīvus pakalpojumus revīzijas, konsultēšanas un nodokļu jomās.

Rimi Baltic

Rimi Baltic ir viens no vadošajiem un visstraujāk augošajiem mazumtirgotājiem Baltijas valstīs, kas darbojas piecās klientu augsti novērtētās ķēdēs – Rimi Hyper, Rimi Super, Rimi Mini, Rimi Express un zemo cenu ķēdē Supernetto. Visās trīs Baltijas valstīs uzņēmumā strādā vairāk nekā 11 600 cilvēku. Šobrīd Rimi Latvia pieder 123 veikali, un tajos strādā vairāk nekā 5600 cilvēku.

Robert Bosch

Bosch Grupa ir viens no vadošajiem globālajiem tehnoloģiju piegādātājiem un pakalpojumu sniedzējiem. Vācijas inženierijas un elektronikas uzņēmums 1993.gadā dibināja savu meitasuzņēmumu Latvijā, kas šobrīd nodarbina 60 darbiniekus. Robert Bosch SIA ir vairumtirdzniecības uzņēmums, kas pārstāv, pārdod un izplata elektroinstrumentus, siltumtehniku (arī zīmolu Junkers un Buderus produktus), piedāvā produktus autorūpnīcām, diagnostikas tehnoloģiju un drošības sistēmu produktus.

SEB

SEB ir vadošā finanšu pakalpojumu grupa Skandināvijā un Baltijas valstīs. SEB Latvija ieņem spēcīgu pozīciju gan privātklientu, gan korporatīvo klientu banku pakalpojumu jomā, piedāvājot pilnu banku pakalpojumu klāstu Latvijas iedzīvotājiem un uzņēmumiem. Latvijā banka apkalpo vairāk nekā 400 000 privātpersonu un 40 000 uzņēmumu. SEB Latvija ir pirmā finanšu iestāde Latvijā, kas iekļuvusi Ilgtspējības indeksa Platīna kategorijā – augstākajā iespējamā pozīcijā, atspoguļojot bankas ilgtermiņa domāšanu un atbildīgo uzņēmējdarbības praksi.

Solvay Grupa

Solvay Grupa ir modernu materiālu un specializētu ķīmisko vielu ražošanas uzņēmums, kuras mērķis ir izstrādāt ķīmiju, kas risina galvenās sabiedrības problēmas. Solvay galvenā mītne atrodas Briselē, un uzņēmumā strādā aptuveni 27 000 darbinieku, kuri ir izvietoti 61 valstī. Rīgā atrodas Solvay Globālais biznesa pakalpojumu centrs, kas Solvay Grupai nodrošina dažādus pakalpojumus, piemēram, grāmatvedību, IS palīdzības dienestu, datu pārvaldību, klientu apkalpošanu utt.

Swedbank

Swedbank ir vadošā banka Zviedrijā, Igaunijā, Latvijā un Lietuvā Swedbank Latvija ir lielākā banka Latvijā, kuru par savu finanšu partneri ir izvēlējušies gandrīz 1 miljons valsts iedzīvotāju un vairāk nekā 71 000 uzņēmumu. Šodien Swedbank ir nozīmīgs valsts ekonomikas un reģionālās attīstības virzītājspēks, kas nodrošina nepārtrauktu finanšu pakalpojumu pieejamību, piedāvājot klientiem atbalstu, ko sniedz moderns konsultāciju centrs, visplašākais filiāļu un bankomātu tīkls Latvijā.

TAV

TAV Airports Holding ir viens no vadošajiem lidostu operatoriem un lidostu celtniecības uzņēmumiem pasaulē. TAV Airports Holding sniedz lidostu pakalpojumus 20 valstīs, 80 lidostās un apkalpo aptuveni 900 000 lidojumu ar vairāk nekā 120 miljoniem pasažieru. Starptautiskajā lidostā "Rīga" TAV Airports Holding pārstāv seši TAV grupas uzņēmumi – TAV Latvia – komercplātību apsaimniekotājs, ATU Duty Free – beznodokļu veikals, BTA – pārtikas un dzērienu tirgotājs, TAV Operation Services – biznesa zāle, HAVAŠ – apkalpošana uz zemes, un TAV IT – IT risinājumi, kur kopā strādā aptuveni 600 darbinieku. TAV Latvia atbild par visu Starptautiskās lidostas "Rīga" komercplātību, kurā darbojas Grupas uzņēmumi un citi starptautiski un vietējie investori, kopš 2011. gada sākuma, kad TAV Airports Holding uzvarēja konkursā un parakstīja koncesijas līgumu ar Starptautisko lidostu "Rīga", kļūstot par vienu no visvērtīgākajiem lidostas sadarbības partneriem.

Telia

Telia Company AB ir vadošais telekomunikāciju pakalpojumu sniedzējs Ziemeļvalstu un Baltijas valstu reģionā, un darbojas kā viens no lielākajiem IP tīkliem pasaulē. Telia Company ir lielāko Latvijas telekomunikāciju uzņēmumu Lattelecom un LMT akcionārs. Telia Latvija, uzņēmumam pilnībā piederošais meitasuzņēmums, kopš 1992. gada ir uzticams partneris daudziem vietējiem un starptautiskiem uzņēmumiem biznesa tehnoloģiju segmentā.

URALCHEM

Uralchem ir viens no lielākajiem slāpekļa ražotājiem Krievijā un NVS valstīs. Uzņēmuma galvenā konkurences priekšrocība ir novatorisku mēslošanas līdzekļu, amonija nitrāta un urīnvielas izstrāde un ražošana, pielāgojot konkrētām valstīm, tirgiem un segmentiem. SIA

URALCHEM Trading pieder URALCHEM Grupai, un uzņēmums koncentrējas uz URALCHEM eksporta pārdošanas konsolidāciju. Uzņēmums nodrošina preču iekraušanu ostās un kuģu fraktēšanu.

Vastint

Vastint Group ir starptautiska nekustamo īpašumu organizācija ar vairāk kā 25 gadu pieredzi. Grupas darbības pamatā ir portfeļa īpašumu pārvaldība un komerciālā nekustamā īpašuma attīstība, tostarp dzīvojamo ēku attīstība un pārdošana. Vastint Latvijā darbojas kopš 2003. gada.

Ventspils nafta termināls

SIA Ventspils nafta termināls (VNT) ir lielākais un tehnoloģiski modernākais naftas un naftas produktu pārkraušanas uzņēmums Baltijas valstīs, kas jau vairāk nekā 55 gadus darbojas neaizsalstošajā Ventspils ostā. 49% no uzņēmuma akcijām pieder Eurotank Holding Sarl, kas ir daļa no starptautiska termināļu pārvaldības uzņēmuma VTTI, bet atlikušie 51% pieder Martank. Šobrīd VNT strādā 200 dažādu nozaru speciālisti.

Vitol

Vitol Baltics ir daļa no uzņēmuma Vitol Group, kas darbojas enerģētikas un izejmateriālu nozarē. Vitol ir privāts uzņēmums, kas dibināts Roterdamā un vairāk nekā 50 gadus darbojas pasaules enerģētikas tirgos, pārdodot vairāk nekā septiņus miljonus barelu jēlnaftas un produktu dienā un piegādājot enerģētikas produktus dažādām valstīm visā pasaulē. Latvijā Vitol grupa galvenokārt investē šādos uzņēmumos: Ventspils nafta termināls, LatRosTrans, LSC.

Visma

Visma grupa darbojas piecās programmatūru biznesa jomās, kas atbilst Visma stratēģiskajām pozīcijām svarīgos segmentos: servera ziņojumu bloķēšana (SMB), uzņēmējdarbība, komercrisinājumi, pielāgoti risinājumi un mākoņa infrastruktūras pakalpojumi. Visma darbojas divpadsmit valstīs, galvenokārt Ziemeļeiropā, un uzņēmuma galvenā mītne atrodas Oslo, Norvēģijā. Ar Visma vārdu Latvijā strādā jau trīs uzņēmumi. Visma Enterprise ir tirgus līderis ERP un HCM risinājumu jomā, savukārt Visma Consulting piedāvā pielāgotus risinājumus valsts un privātā sektora klientiem. Abos uzņēmumos kopā strādā 150 speciālisti. Visma Labs Latvijā atbalsta Visma grupas jauno produktu attīstību un pašlaik nodarbina 200 speciālistus.

3. pielikums. Vislabākie un vissliktākie lēmumi/politikas iniciatīvas, ko Latvijas valdība ir īstenojusi pēdējos 5 gados: nozīmīgāko Latvijas ārvalstu investoru 2018. gada vērtējums

<i>Vislabākie lēmumi/politikas iniciatīvas</i>	<i>Vissliktākie lēmumi/politikas iniciatīvas</i>
<p style="text-align: center;">Nodokļi, nodokļu reforma</p> <p>“Nodokļu reforma.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums; Konsultāciju un IT uzņēmums; Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums; Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums; Pakalpojumu uzņēmums; Nekustamo īpašumu uzņēmums; nekustamo īpašumu uzņēmums)</p> <p>“Nodokļu reforma šķiet pozitīvs faktors – neliela nodokļu progresivitāte, no zemākām algām jāmaksā mazāki nodokļi.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)</p> <p>“0 % nodoklis reinvestētajai peļņai jeb uzņēmumu ienākuma nodokļa reforma. Neskatoties uz normatīvā regulējuma trūkumiem, nodokļu reforma kopumā ir pozitīva. Jāņem vērā, ka pilnībā spriest par reformas ietekmi uz Latvijas uzņēmējdarbības vidi varēs tikai tad, kad būs pagājis ilgāks laiks kopš tās ieviešanas brīža.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)</p> <p>“Izmaiņas nodokļu sistēmā attiecībā uz peļņas reinvestēšanu.” (Pakalpojumu uzņēmums)</p> <p>“Ienākuma nodokļa reforma virzās pozitīvā virzienā.” (Ražošanas uzņēmums)</p> <p>“Uzņēmumu ienākuma nodokļa likme 0 % ir labs risinājums.” (Nekustamo īpašumu uzņēmums; Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)</p> <p>“Izmaiņas uzņēmumu ienākuma nodokļa sistēmā ir pozitīvs aspekts.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)</p> <p>“Nodokļu reforma, kuras mērķis ir padarīt Latviju pievilcīgāku investoriem. Tā ir laba iniciatīva, taču jānogaida, lai redzētu, vai tā patiešām darbojas.” (Vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības uzņēmums)</p> <p>“Nodokļu sistēma – nevienlīdzības mazināšana un progresīvā nodokļa ieviešana ir ļoti labs risinājums. Attiecībā uz uzņēmumu ienākuma nodokli – pārargri spriest, taču izmaiņas, cerams, radīs kādus pozitīvus rezultātus.” (Pakalpojumu uzņēmums)</p> <p>“Akcīzes nodoklis.” (Ražošanas uzņēmums)</p> <p>“Samazināts PVN.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)</p>	<p style="text-align: center;">Nodokļi, nodokļu reforma</p> <p>“Nodokļu reforma.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)</p> <p>“Uzņēmumu ienākuma nodokļa reforma (nodokļa palielināšana dividendēm).” (Pakalpojumu uzņēmums)</p> <p>“Sociālā nodokļa izmaiņas, kas tika ieviestas pirms diviem vai trijiem gadiem. Cilvēkiem ir jāmaksā nodoklis, taču tas netiek ieskaitīts viņu pensiju plānā.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)</p> <p>“Akcīzes nodokļa likmes nepārtraukta paaugstināšana.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)</p> <p>“Nodokļu normatīvais regulējums un reforma – veids, kā tas tika izdarīts – ātri, steidzīgi, nekonsultējoties utt.” (Konsultāciju un IT uzņēmums)</p> <p>“Nodokļu reforma ir neveiksmīga. Ārkārtīgi sarežģīta sistēma, jo īpaši mazajiem uzņēmumiem. Nespēja izlemt, kā piemērot nodokļus dalīšanās ekonomikas gadījumos.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)</p> <p>“Uzņēmumu ienākuma nodokļa reforma bija kļūda.” (Ražošanas uzņēmums)</p> <p>“Nodokļu reforma – gala rezultāts nav pieņemams.” (Konsultāciju un IT uzņēmums)</p> <p>“Akcīzes nodokļa izmaiņas, neizlēmība attiecībā uz veselības aprūpes sistēmu.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)</p> <p>“Nodokļu uzlikšana dzērieniem kopumā.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)</p> <p>“Katras brīvostas pašvaldība var lemt par nodokļu atmaksu – tas nav godīgi. Vai es atkal investētu Ventspilī? Nē.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)</p> <p>“Degvielas akcīzes nodokļa paaugstināšana.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)</p>

<p style="text-align: center;">OIK</p> <p>“Saprot un sāk mainīt pieeju attiecībā uz OIK.” (Konsultāciju un IT uzņēmums)</p> <p>“Viņi vismaz cenšas sakārtot ar OIK saistīto haosu.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)</p> <p>“Elektroenerģijas obligātā iepirkuma komponente (OIK) un subsidētās elektroenerģijas nodoklis. Sliktas kontroles rezultātā ārvalstu uzņēmēji, kuri ir investējuši atjaunojamo energoresursu nozarē, ir nostādīti neizdevīgā situācijā.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)</p> <p>“Vēl viens labs lēmums bija iestrēgušā OIK jautājuma atrisināšana.” (Ražošanas uzņēmums)</p>	<p style="text-align: center;">OIK</p> <p>“OIK jautājumā valda pilnīgs haoss.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums; Konsultāciju un IT uzņēmums)</p> <p>“Paziņot par OIK atcelšanu bija muļķīgi un bezatbildīgi.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)</p> <p>“OIK nav nekas labs.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums; Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)</p> <p>“OIK jautājums. Nedomāju, ka tam nepieciešami sīkāki komentāri. Tas ir radījis milzīgus zaudējumus mūsu ekonomikai un ražošanas nozarei kopumā.” (Ražošanas uzņēmums)</p> <p>“OIK izgāšanās bija viens no vissliktākajiem valdības pieņemtajiem lēmumiem.” (Ražošanas uzņēmums)</p> <p>“Obligātā iepirkuma komponente (OIK) – retrospektīva spēles noteikumu maiņa – negodīga attiecībā gan uz ārvalstu, gan vietējiem investoriem.” (Vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības uzņēmums)</p>
<p style="text-align: center;">Dalība starptautiskās organizācijās, pievienošanās eirozonai</p> <p>“ES dalība NATO, OECD.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)</p> <p>“Latvijas pievienošanās OECD.” (Pakalpojumu uzņēmums; vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības uzņēmums; ražošanas uzņēmums)</p> <p>“Stabilitāte, ko radīja Latvijas piederība ES, NATO – investoriem tas nodrošina lielāku paredzamību attiecībā uz Latvijas pozīciju globālā perspektīvā.” (Konsultāciju un IT uzņēmums)</p> <p>“Latvija pievienojās eirozonai, tas paaugstināja stabilitāti. Tagad ārvalstu investoriem vairs nav jāsatraucas par dažādu valūtu devalvāciju.” (Pakalpojumu uzņēmums; finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)</p>	<p style="text-align: center;">Saistībā ar finanšu nozari</p> <p>Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums “Vāja banku uzraudzība un pārvaldība, kas izraisīja neseno banku skandālu.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)</p> <p>“Šķiet, ka valdība nespēja ātri un efektīvi reaģēt uz krīzi finanšu nozarē; daudz ko varēja darīt citādi, lai glābtu reputāciju. Valdība nespēja komunicēt, paskaidrot to, kāda ir prakse un politika attiecībā uz nerezidentu sektoru.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)</p> <p>“Lēmums nerisināt augstākās izglītības iestāžu pārvaldības un finansēšanas tēmu.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)</p> <p>“Nerezidentu finanses – ideja attīrīt finanšu nozari pati par sevi bija laba, taču veids, kādā tā tika realizēta, bija ļoti slikts. Tas ir sabojājis Latvijas reputāciju uz daudziem gadiem. Šķiet, ka valsts nodod savas funkcijas privātajam sektoram.” (Pakalpojumu uzņēmums)</p> <p>“Finanšu nozare nekad pati par sevi neuzlabojas, krīze vienmēr saliek visu pa plauktiņiem.” (Nekustamo īpašumu uzņēmums)</p> <p>“AB.LV turbulence pārvērtās par skandālu. Tas ir kļuvis par starptautiska mēroga aktualitāti un stāstu par polarizētiem cilvēkiem. Mēs daudz gadu garumā</p>

	<p><i>zinājām par visiem riskiem, kas saistās ar AB.LV, taču neņēmām to vērā un izlikāmies, ka nav nekādu problēmu. Rezultātā mēs iekļuvām skandālā paši savas bezdarbības dēļ!” (Nekustamo īpašumu uzņēmums)</i></p> <p><i>“Runājot par finanšu nozari – valdības reakcija bija ļoti slikta. Viņi vienkārši izslēdza visus. Tā vietā, lai apturētu tos dažus uzņēmumus, kuri pārkāpa likumu, viņi izslēdza visus.” (Pakalpojumu uzņēmums)</i></p> <p><i>“Veids, kā problēmas banku nozarē tika risinātas no valdības puses, bija ļoti slikts.” (Ražošanas uzņēmums)</i></p> <p><i>“Nelegāli iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas procedūru ieviešanas temps Latvijā ir ārkārtīgi lēns (banku sistēma šobrīd ir ļoti nestabila).” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)</i></p> <p><i>“Nelegāli iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršana – mums taču bija normatīvais regulējums finanšu iestāžu uzraudzībai, mums bija uzraudzības iestādes. Kā tas nākas, ka Fincen un Moneyval ziņojumi par Latviju ir tik slikti un kaitē mūsu reputācijai?” (Konsultāciju un IT uzņēmums)</i></p> <p><i>“Nelegāli iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas procedūru ieviešana, AB.LV lietas risināšana.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)</i></p> <p><i>“Situācijas risināšana saistībā ar banku krīzi – komunikācijas trūkums no valdības puses.” (Vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības uzņēmums)</i></p> <p><i>“Vāja Latvijas reputācijas veidošana starptautiskajā arēnā attiecībā uz finanšu nozares pārskatāmību un integritāti. Latvija joprojām tiek uztverta par naudas atmazgāšanas centru, tā saistās ar Centrālās bankas korupcijas skandālu, valdības investīciju plāniem saistībā ar PAREX bankrotu.” (Ražošanas uzņēmums)</i></p>
<p><i>Ar ēnu ekonomiku saistītas darbības, tostarp naudas atmazgāšanas, korupcijas u.c. novēršana.</i></p> <p><i>“Pārvaldības procesa izmaiņas Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas dienestā (Kontroles dienestā).” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)</i></p> <p><i>“Dažādās nozarēs tiek slēgti vispārējie līgumi, tādējādi cenšoties uzlabot situāciju ar ēnu ekonomiku.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)</i></p> <p><i>“Lēmums nomainīt Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas dienesta vadītāju.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)</i></p> <p><i>“Pelēkās ekonomikas pakāpeniska samazināšanās.”</i></p>	<p><i>Ar ēnu ekonomiku saistītas darbības, tostarp naudas atmazgāšanas, korupcijas u.c. novēršana.</i></p> <p><i>“Nespēja apkarot pelēko ekonomiku būvniecībā. Nespēja likt Rīgas domei un tās uzņēmumiem uzņemties atbildību par koruptīvajām darbībām un briesmīgo pārvaldību. Trūkst ekonomisko noziegumu izmeklēšanas.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)</i></p> <p><i>“Korupcija joprojām pastāv, es neredzu nekādu progresu. Domāju, ka daudzās jomās nav pārskatāmības, jo īpaši attiecībā uz ES finansējumu.” (Konsultāciju un IT uzņēmums)</i></p> <p><i>“Nespēja risināt nerezidentu problēmas un naudas atmazgāšanas un citus finanšu noziegumus. Šķiet, ka</i></p>

<p><i>(Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)</i></p> <p><i>“Banku nozares attīrīšana un naudas atmazgāšanas apkarošana.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)</i></p> <p><i>“Dažas iniciatīvas ēnu ekonomikas apkarošanai. Varbūt efektivitāte nav īpaša, bet jāatzīst, ka valdība to dara.” (Nekustamo īpašumu uzņēmums)</i></p> <p><i>“Mēģinājumi apkarot ēnu ekonomiku ir pozitīvi ietekmējuši mūsu nozari. Cilvēki vairāk uzmanās, kādas automašīnas pērk, neiesaistās šaubīgos darījumos.” (Vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības uzņēmums)</i></p> <p><i>“Vairāk centieni un resursu ēnu ekonomikas apkarošanai.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)</i></p>	<p><i>sabiedrība ir neizglītota šajos jautājumos. Latvijai trūkst skaidra redzējuma un stratēģiskās domāšanas attiecībā uz šīm problēmām.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)</i></p>
<p style="text-align: center;">Maksātnespēja</p> <p><i>“Apsūdzības pret negodīgiem maksātnespējas procesa administratoriem.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)</i></p> <p><i>“Maksātnespējas regulējuma reforma. Iepriekšējās nopietnās problēmas maksātnespējas procesos ir mazinājis sistemātisks darbs regulējuma uzlabošanā.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums; nekustamo īpašumu uzņēmums)</i></p> <p><i>“Maksātnespējas administrēšana - valdība daļēji ir likvidējusi dažas shēmas, taču joprojām notiek darbs pie šī jautājuma, un ceru, ka tas tiks turpināts.” (Pakalpojumu uzņēmums)</i></p> <p><i>“Cīņa pret maksātnespējas ļaunprātīgu izmantošanu un darbs ar naudas atmazgāšanas novēršanas politiku ieviešanu.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)</i></p> <p><i>“Izmaiņas maksātnespējas administrēšanā, pateicoties kopīgajam Deloitte un FICIL pētījumam un FICIL pastāvīgajam kontroles darbam attiecībā uz esošo stāvokli.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)</i></p> <p><i>“Maksātnespējas procesa sakārtošana, pateicoties spiedienam no FICIL.” (Vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības uzņēmums)</i></p>	<p style="text-align: center;">Maksātnespējas administrēšana</p> <p><i>“Nokavēta un novēlota rīcība maksātnespējas procesu pārraudzībā.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)</i></p> <p><i>“Maksātnespēja - darbs vēl nav pabeigts.” (Pakalpojumu uzņēmums)</i></p>
<p style="text-align: center;">Izglītība</p> <p><i>“Skolotāju algu un skolu tīkla pārskatīšana.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)</i></p>	<p style="text-align: center;">Izglītība</p> <p><i>“Nespēja īstenot izglītības reformu, īpaši augstākajā izglītībā, jo būs ļoti nopietnas sekas; krievu skolu problēma.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)</i></p>

<p><i>“Izglītības reforma tiek ieviesta jau pāris gadu garumā.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)</i></p> <p><i>“Lēmums par skolu tīkla optimizēšanu. Visu cieņu par to, ka tas tiek darīts, turklāt pirmsvēlēšanu gadā! Mīnuss ir tas, ka nekas nenotiek augstākās izglītības jomā, nav reformu.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)</i></p> <p><i>“Uz kompetencēm balstīta izglītība.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)</i></p> <p><i>“Izglītības reforma un ierosmes tehniskās un inženiertehniskās izglītības spēcīnāšanai un uzlabošanai Latvijā, dodot pozitīvus signālus ražotājiem par valsts nākotnes prioritātēm.” (Ražošanas uzņēmums)</i></p>	<p><i>pakalpojumu uzņēmums)</i></p> <p><i>“Lēmums par latviešu valodu skolās - neesmu drošs, ka tas bija pareizais risinājums. Tas tikai pasliktina stāvokli - ļauj dažiem destruktīviem cilvēkiem veidot Latvijas tēlu kā valstij ar iekšējiem konfliktiem u.c. Tas ir lieki.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)</i></p>
<p>Koncentrēšanās uz digitalizāciju</p> <p><i>“Iniciatīva, lai beidzot koncentrētos uz valsts digitalizāciju.” (Konsultāciju un IT uzņēmums)</i></p> <p><i>“E-paraksts, e-Latvija vismaz ir ieviesta un nav atpakaļceļa.” (Nekustamo īpašumu uzņēmums)</i></p> <p><i>“Digitalizācija un e-pakalpojumi (EDS ir lielisks piemērs).” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)</i></p> <p><i>“E-veselība (nav ideāla, bet fakts, ka ieviesta un tiek lietota, jau ir liels solis uz priekšu).” (Ražošanas uzņēmums)</i></p>	<p>Digitalizācija</p> <p><i>“Joprojām trūkst digitalizācijas; šķiet, katra ministrija rada savus digitālos rīkus, bet tie pat nestrādā. Mums vajag digitālos rīkus vienotā sistēmā.” (Vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības uzņēmums)</i></p>
<p>Infrastrukturā projekti Rail Baltica u.c.</p> <p><i>“Iespēja uzsākt divus lielus projektus: Rail Baltica un dzelzceļa elektrificēšana. Līdz šim Latvijai nav veicies ar tādu lielu projektu attīstīšanu. Agrāk bija tā, ka tad, kad valdība saņēma lielus līdzekļus projektiem, šī nauda tika sadalīta starp politiskajām partijām.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)</i></p> <p><i>“Lēmumi par transporta nozares uzlabošanu Latvijā (piem., Rail Baltica.” (Pakalpojumu uzņēmums, nekustamo īpašumu uzņēmums)</i></p> <p><i>“Aktīva ES fondu izmantošana infrastruktūras uzņēmumiem.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)</i></p>	<p>Saistībā ar darbaspēku un demogrāfiju: migrācija, imigrācija, uzturēšanās atļaujas u.c.</p> <p><i>“Lēmums neskart imigrāciju kā problēmu pirms vēlēšanām.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)</i></p> <p><i>“Darbaspēka pieejamība un lēmums uzturēt robežas samērā cieši slēgtas trešo valstu pilsoņiem (jo īpaši mazkvalificētam darbaspēkam).” (Ražošanas uzņēmums)</i></p> <p><i>“Tika ļoti apgrūtināta uzturēšanās atļauju iegūšana un atjaunošana (tas virza daļu ekonomikas, iespējami piesaista ieguldījumus).” (Nekustamo īpašumu uzņēmums)</i></p> <p><i>“Iniciatīva demogrāfijas, imigrācijas un remigrācijas uzlabošanai - varētu būt paveikts vairāk. Patiesībā darīts nav nekas.” (Nekustamo īpašumu uzņēmums)</i></p>

<p>Minimālās algas palielināšana</p> <p>“Minimālās algas palielināšana.” (Pakalpojumu uzņēmumi)</p> <p>“Fakts, ka minimālā alga pieaug, ir labs. Tas liek dažiem vietējiem spēlētājiem iziet no ēnas. Ja ēnu ekonomika mazinās, iegūstat vairāk nodokļu un darbinieki saņem vairāk, tātad, iespējams, viņi arī tērēs vairāk.” (Ražošanas uzņēmums)</p>	<p>Reģionālo reformu neesamība</p> <p>“Lēmums neveikt reģionālo reformu.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)</p> <p>“Nav reģionālās reformas - tā ir liela problēma.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)</p> <p>“Nav veikta reģionālā reforma, visas cīņas starp pašvaldībām, tas ir absurds.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)</p>
<p>Saistībā ar būvniecības nozari</p> <p>“Jauns Būvniecības likums, pārskatāmāks, aizsargā ieguldītāju tiesības.” (Nekustamo īpašumu uzņēmums)</p> <p>“Izmaiņas likumos, atļaujot būvēt līdz 7 stāvu ēkas no koka, bija pozitīvas pārmaiņas būvniecībā. Tās bija labas, praktiskas izmaiņas. Šķiet, ka Ekonomikas ministrijā ir lielāka konsekvence.” (Ražošanas uzņēmums)</p> <p>Aizsardzība</p> <p>“2 % no IKP aizsardzībai ir pozitīvi. (Vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības uzņēmums, nekustamo īpašumu uzņēmums)</p>	<p>Saistībā ar būvniecības nozari</p> <p>“Būvniecības jomā daudzus praktiskos aspektus nosaka MK noteikumi. Ir pieņemts Būvniecības likums, bet kavējas attiecīgo MK noteikumu pieņemšana. Tas paralizēja visu nozari uz gadu!” (Nekustamo īpašumu uzņēmums)</p> <p>“Izmaiņas Būvniecības likumā, attīstītāja atbildība (atbildīgs par visiem bojājumiem), tiks pārskatīta īpašuma nodokļa bāze.” (Ražošanas uzņēmums)</p>
<p>Citi</p> <p>“Ātro kredītu ierobežojumi bija labs lēmums. Veicina atbildīgu aizņemšanos, arī pozitīvi patērētājiem.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)</p> <p>“Valdības fiskālā atbildība.” (Nekustamo īpašumu uzņēmums)</p> <p>“Tā saucamā uzņēmumu baltā saraksta, kurā esam, izveide.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)</p> <p>“CSDD radari kopumā ir laba lieta.” (Konsultāciju un IT uzņēmums)</p> <p>“airBaltic ir panākums - audzis par 80% šogad, un tas ir labi. Redzam, ka jauno viesnīcu piedāvājums tiek apgūts. Tātad valdības darbs aviācijas nozarē ir labs.” (Nekustamo īpašumu uzņēmums)</p> <p>“Pārmaiņas VID.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)</p> <p>“Konsultēšanās vispirms kā pamats VID darbam.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)</p>	<p>Valdības prioritātes, saziņa</p> <p>“Valdības inertums, iekšēji vērsta koncentrācija, izdzīvošanas instinkts. Tā nerisina lielas problēmas, piemēram, izglītību, veselību.” (Pakalpojumu uzņēmums)</p> <p>“Ministru prezidenta bezdarbība saziņā ar ieguldītājiem. Tīri meli un tukši solījumi.” (Pakalpojumu uzņēmums)</p> <p>“Daudzas lietas nav izdarītas, nav aktīvas valdības rīcības, lai uzlabotu uzņēmējdarbības vidi.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)</p> <p>“Nevajadzīgas iniciatīvas, kas tiek nepareizi īstenotas. Valdība ņem pozitīvu ideju un padara to par absurdu. Labas idejas tiek nepareizi interpretētas. (Vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības uzņēmums)</p> <p>“Valdība nav skaidra, viņi neizskaidro savus lēmumus un iemeslus konkrētām rīcībām. Kas attiecas uz vidi; ja viņiem tiešām rūp vide, kāpēc viņi nespēj ieviest attiecīgus pasākumus?” (Vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības uzņēmums)</p> <p>“Nav ilgtermiņa stratēģijas un lēmumu pieņemšanas</p>

<p><i>“Liberalizēšana kopumā, piemēram, gāzes tirgū.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)</i></p> <p><i>“Tiesiskā reforma. Tiesu jomu apvienošana ar mērķi līdzsvarot tiesnešu darba slodzi un veicināt specializāciju ir pozitīvs signāls tiesiskās sistēmas darbībai Latvijā.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)</i></p> <p><i>“Iespēja piesaistīt ES finansējumu. Ir arī dažas vietējās ieguldījumu iniciatīvas un atbalsta programmas ieguldījumiem ražošanas attīstībā.” (Ražošanas uzņēmums)</i></p> <p><i>“Valdības saziņa ar investoriem, (piemēram, augstās padomes sapulces).” Vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības uzņēmums)</i></p> <p><i>“Ekonomikas ministres un ministra Ašeradena darbības Latvijas konkurētspējas uzlabošanai eksporta tirgos un darbības efektivitātē. Kā viens no svarīgākajiem soļiem ir OIK maksājumu dažādošana rūpnieciskajiem ražotājiem, kas līdztekus palielinātai konkurētspējai arī motivē uzņēmumus uzlabot energoefektivitāti. Kā atbalsts attīstībai jāmin arī samazināts nodoklis reinvestētajai peļņai.” (Ražošanas uzņēmums)</i></p> <p><i>“Atbalsts mazajiem uzņēmumiem ar mikronodokļa likumu stimulēja ekonomisko aktivitāti pēckrīzes gados, jaunu uzņēmumu izveidi un pelēkās ekonomikas samazināšanos noteiktās jomās.” (Ražošanas uzņēmums)</i></p> <p><i>“Finanšu nozare ir uzlabojusi reputāciju.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)</i></p>	<p><i>spējas. Nevēlēšanās pieņemt svarīgus lēmumus, kas kaut ko mainītu.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)</i></p>
	<p><i>Vides regulējums, tostarp atkritumu apsaimniekošana</i></p> <p><i>“Atkritumu apsaimniekošana ir liela problēma Latvijā, smagi politizēta un ļoti atpakaļrāpulīga. Joprojām nav lēmuma par plastmasas pudeļu depozītu, tas nav pieņemami 21. gadsimtā! Zinām, ka jebkāda veida sistēma mums maksās naudu, bet mēs to gribam, domājām, ka tā ir obligāta mūsdienu pasaulē!” (Apstrādes ražošanas uzņēmums)</i></p> <p><i>“Vides aizsardzības noteikumi pašvaldības līmenī ir mainīti vairākas reizes, tas ir ļoti dīvaini. Piemēram, Ventspilī ir vieni noteikumi, Rīgā un Liepājā pavisam citi. Kāpēc tie ir tik atšķirīgi tik mazā valstī? Mēs esam Eiropā!” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)</i></p> <p><i>“Neprofesionāla, slikti vadīta un nepārredzama sistēma atjaunojamās enerģijas ražošanai. Ir noteikti valsts vides aizsardzības mērķi un saistības, vāji izvērtējot ekonomiskās iespējas. (Apstrādes ražošanas uzņēmums)</i></p>

	<p style="text-align: center;">Taksometri: Konkurences padome</p> <p>“Konkurences padomes noteikums, kas sniedz visiem taksometriem vienādas tiesības pārvadājumiem no Rīgas lidostas, ir radījis haosu lidostā.” (Konsultāciju un IT uzņēmums)</p> <p>“Pēdējie valdības un Konkurences padomes lēmumi ir aptumšojuši Rīgas kā pašvaldības tēlu.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)</p>
	<p style="text-align: center;">Saisībā ar ieguldījumiem</p> <p>“Problēma par līdzsvaru starp investoru interesēm un sabiedrības interesēm palikusi tāda pati. Kā Latvija var līdzsvarot uzņēmumu un sabiedrības intereses attiecībā uz vidi, vērtībām, vēsturi? Latvijai vajag politiku, kas līdzsvaros šīs dažādās intereses. (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)</p> <p>“Investīciju izvērtēšanas process netiek novērtēts.” (Konsultāciju un IT uzņēmums)</p>
	<p style="text-align: center;">Saisībā ar veselības aprūpes sistēmu</p> <p>“Veselības sistēma un veids, kā piešķir, pārrauga un apmaksā slimības atvaļinājumus. Sistēma, iespējams, virzīta, lai stiprinātu sociālo labklājību sabiedrībā, taču tā nav palīdzīga uzņēmumiem. Vēl viena lieta ir vidējās algas aprēķināšana; mūsu gadījumā tā balstās uz pēdējiem 6 mēnešiem. Bet, ja uzņēmējdarbība ir sezonāla, tad, kad sezona beigusies, ikviens grib slimības atvaļinājumu, jo būs labāka atlīdzība nekā alga.” (Ražošanas uzņēmums)</p> <p>“Veselības aprūpes sasaistīšana ar nodokļu maksājumiem ir ļoti slikts lēmums - vairāk cilvēku nokļūst ārpusē. Mammās, kas ir ar bērniem mājās, tiek sodītas! Tā tika sodīti cilvēki, kuri jau tā ir sistēmas ārpusē vai apdraudēti! Tā nav pareizā motivācija nodokļu maksāšanai. Motivācija būtu, ja nodrošinātu, ka cilvēki, kas brauc ar Q7, maksā nodokļus! (Nekustamo īpašumu uzņēmums)</p>
	<p style="text-align: center;">Kases aparāti</p> <p>Kases aparātu reforma (sākotnējās ieviešanas haoss, redzējuma trūkums).” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)</p> <p>“VID organizētās izmaiņas par kases aparātiem; paši nebija gatavi, bet gribēja, lai uzņēmumi nekavējoties īstenotu izmaiņas. Skaidrs piemērs, kā tika pieņemts lēmums bez seku izvērtēšanas, pat neapsverot ietekmi uz uzņēmējiem.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)</p>

	<p style="text-align: center;">Citi</p> <p style="text-align: center;"><i>“Pārmaiņas enerģijas dzērienu aprītē.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)</i></p> <p><i>“Elektrifikācija - liels pārsteigums, ka tas vēl ir dienas kārtībā. Neredzu nekādus ekonomiskos iemeslus šim projektam. Viena problēma, manuprāt, ir finansējums no ES, tāpēc vietējā mērogā tas tiek uzverts kā ziedojums vai dāvana un nevienam nerūp efektīva naudas izmantošana un tas, vai ieguldījumi nesīs peļņu vai nē. Tāda uztvere ir toksiska, tā ir izniekota nauda un veicina korupciju.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)</i></p> <p><i>“Piedāvājums par dzērienu iepakojumu depozīta sistēmu nebija kvalitatīvs, tas bija vāji izpētīts un bīdīts steigā. Tas bija tā kā deklarātivi: mēs izlemjam, bet jūs ieviešat.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)</i></p> <p><i>“Nespēja attīrīt/uzlabot Latvijas tiesu sistēmu. Lēmums faktiski bija: neko nemainīt.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)</i></p> <p><i>“Rail Baltica - neredzu politisko līderību šim ļoti nozīmīgajam projektam. Tas būtu jāpārtrauc premjerministram, pašlaik to dara Satiksmes ministrija, un nekas labs nav redzams, jo īpaši zinot ministrijas un dažu tās uzņēmumu reputāciju” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)</i></p> <p><i>“Latviešu valodas statuss ir problēma - lielu uzņēmumu valdes locekļiem, augstākajai izglītībai arī; tas traucē turpmāku attīstību. Ir jomas, kurās jābūt elastīgākiem. Ja vēlaties piesaistīt pasaules klases speciālistu vai profesoru, viņam taču nebūtu jāmacās latviešu valoda!” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)</i></p> <p><i>“VDAR un tās interpretēšana; uzskatu, ka lietas tiek darītas ļoti nepareizi, domāju, ka iemesls ir tāds, ka dažas institūcijas nepareizi interpretē ES likumus.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)</i></p> <p><i>“Lēmums apturēt kapitāla tirgus attīstību.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)</i></p> <p><i>“Ātrie kredīti, un kā šī sistēma darbojusies Latvijā; diemžēl tik daudzi cilvēki bijuši spiesti aizbraukt no valsts, spiesti strādāt neoficiālu darbu.” (Ražošanas uzņēmums)</i></p> <p><i>“Augstākās izglītības reformas neesamība.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)</i></p> <p><i>“Sankcijas pret citām valstīm negatīvi ietekmējušas mūsu uzņēmējdarbību.” (Pakalpojumu uzņēmums)</i></p>
--	--

4. pielikums. Atbilde uz jautājumu: “Vai jūsu uzņēmums, neskaitot Latviju, ir investējis arī pārējās divās Baltijas valstīs vai Polijā? Ja jā, vai investīciju īpatsvars, ko jūsu uzņēmums iegulda Latvijā, pieaug vai samazinās, salīdzinot ar jūsu uzņēmuma investīcijām Igaunijā vai Lietuvā?”

“Kā jau minēts iepriekš, vairums mūsu ieguldījumu Latvijā ir saistībā ar ražošanas procesa specifiku. Turklāt Latvija izvēlēta kā finanšu centrs Baltijas līmeņa vadībai. Neplānojam ieguldīt Polijā.”
(Konsultāciju un IT uzņēmums)

“Ieguldām Igaunijā, Lietuvā, bet ne Polijā. Pašlaik nav plānots ievērojami palielināt ieguldījumus.”
(Konsultāciju un IT uzņēmums)

“Jā, esam ieguldījuši visās trīs Baltijas valstīs, bet ne Polijā. Taču nav lielas atšķirības starp Baltijas valstīm, pamatā ir viena politika visām trim. Latvijā darbiniekiem ir vairāk dienu slimības atvaļinājumiem, bet, ja viņi ir darbā, strādā lieliski.”
(Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

“Jā, mums ir struktūrvienības Igaunijā un Lietuvā. Kopumā Latvijas un Lietuvas uzņēmumiem ir vienāds apjoms. Lietuvas un Igaunijas sabiedriskais sektors tērē vairāk konsultāciju pakalpojumiem, un tas ļauj attīstīties uzņēmējdarbībai.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“Esam ieguldījuši citās Baltijas valstīs. Neesam ieguldījuši Polijā, taču esam ieguldījuši Krievijā. Vairāk ieguldām Lietuvā, jo tirgus mūsu darbībai tur lielāks nekā Latvijā.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

“Ieguldām visās Baltijas valstīs, esam Baltijas mēroga organizācija. Ieguldījumi ir vienādi visās trijās valstīs. Attiecībā uz IT un izpētes un izstrādes centriem, šķiet, Igaunija ir gatavāka ieguldījumiem, pateicoties digitalizācijas kompetencei. Igaunijā pieejami labi speciālisti, labi izglītoti. Esam ieguldījuši Polijā, bet tas ir vēsturiski, vēl pirms Baltijas valstīm.” (Vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības uzņēmums)

“Mums nav ieguldījumu citās valstīs.” (Pakalpojumu uzņēmums)

“Esam ieguldījuši Igaunijā, kur mums ir IT uzņēmums. Jāpiemin, ka Igaunijas uzņēmumā 80 % darbinieku ir importēti, nevis vietējie.” (Konsultāciju un IT uzņēmums)

“Mūsu Polijas mātesuzņēmums ir iegādājies uzņēmumus arī Lietuvā un Igaunijā, mēs visi darbojamies atsevišķi, koncentrējoties uz atsevišķajiem tirgiem. Vietējo uzņēmumu vadītāji rūpējas par uzņēmējdarbību katrā valstī. Igaunija ir

“Ieguldījumus Lietuvā, Igaunijā un Polijā pārvaldām no Latvijas.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

“Mēs esam praktiski visur, kur ir demokrātija un likuma vara. Pagājušā gadā atvērām lielu servisa centru Polijā ar apmēram 500 darbiniekiem. Viens no galvenajiem iemesliem izvēlēties Krakovu Polijā bija tas, ka tur apkārt ir daudz universitāšu, ir darbinieku izvēles iespējas. Darbinieku pieejamība ir ļoti svarīgs aspekts, lemjot par nākotnes ieguldījumiem.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“Jā, Polijā. Nav Lietuvā un Igaunijā.”
(Pakalpojumu uzņēmums)

“Katrš ieguldījums ir atsevišķs lēmums. Mūsu mērķis ir visas Baltijas valstis. Pēdējā laikā lielāki ieguldījumi bijuši Lietuvā.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

“Birojs darbojas globālā tīklā, ir tīkla partneri gan Baltijā, gan Polijā.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“Ieguldām gan Latvijā, gan Igaunijā.” (Ražošanas uzņēmums)

“Mums nav ieguldījumu citās valstīs.”
(Pakalpojumu uzņēmums)

“Polijā esam ieguldījuši vairāk, jo pieejams augstas kvalitātes darbaspēks. Igaunija ir labāka vieta ar savu e-komercijas un e-uzņēmējdarbības reputāciju.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“Latvija ir sarežģītākais tirgus Baltijā. Dažas jomas, piemēram, Rīgas pašvaldība, līdzinās Ukrainai un Krievijai vairāk nekā Baltijai.”
(Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

“Nav plānots ieguldīt citās Baltijas valstīs, arī ne Polijā. Tas var mainīties nākotnē.” (Nekustamo īpašumu uzņēmums)

“Salīdzinājumā ar citām valstīm ieguldījumu īpatsvars Latvijā samazinās. Latvija proporcionāli zaudē kaimiņvalstīm.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

“Lietuvā un Polijā, palielinām visur.” (Nekustamo

tikusi tālāk attiecībā uz digitalizāciju. Apdrošināšanas sabiedrībām viss ir kļuvis sarežģītāk kopš VДАР ieviešanas. Latvijā jāizstrādā iespēja uzņēmumiem parakstīt līgumus digitāli. Lietuva šķiet dinamiskāka pārmaiņu ieviešanā, Igaunijā ir labāk attīstīta uzņēmējdarbības kultūra.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

“Mums nav ieguldījumu citās Baltijas valstīs, arī ne Polijā. Darbojamies tikai Latvijā.” (Pakalpojumu uzņēmums)

“Polijā.” (Nekustamo īpašumu uzņēmums)

Mums nav, tikai Londonā. No klienta viedokļa, neapšaubāmi Igaunija ir labākā valsts ieguldījumiem Baltijā.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)

“Nesam ieguldījuši citās Baltijas valstīs vai Polijā, tāpēc nevaram salīdzināt.” (Konsultāciju un IT uzņēmums)

“Visi mūsu ieguldījumi sākās 1992. gadā. Tagad ieguldām tikai mazliet vairāk.” (Ražošanas uzņēmums)

“Pagājušajā gadā veicām dažas iegādes Igaunijā, Polijā, Slovēnijā. Latvijā tas ir status quo, jo Latvijā zaudē konkurētspēju saviem kaimiņiem.” (Konsultāciju un IT uzņēmums)

“Tagad ieguldām Lietuvā mūsu minerālūdens fabrikā. Mums nav lielu ieguldījumu Latvijā vai Igaunijā. Tam nav īpašas saistības ar uzņēmējdarbības klimatu Latvijā. Tas tā vienkārši sanācis.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

“Nesen mēs jau investējām 75 miljonus Baltijas valsts loģistikas centra izveidē un, protams, mēs turpināsim investēt. Mums ir 7 būvprojekti, pavisam drīz piektais tiks pabeigts. Sestais projekts ir vislielākais un visdārgākais - jau minētais loģistikas centrs. Mēs nolēmām to uzbūvēt Rīgā izdevīgās atrašanās vietas dēļ - Baltijas valsts pašā sirdī”. (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

“Jā. Ieguldījumu īpatsvars Latvijā samazinās salīdzinājumā ar Lietuvu, bet paliek vienādā līmenī salīdzinājumā ar Igauniju. Zemākas izmaksas, mazāks tirgus piesātinājums Lietuvā plus tirgus izmērs ir galvenie iemesli tam.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

īpašumu uzņēmums)

“Ieguldām visās Baltijas valstīs, bet pašlaik vairāk Latvijā, jo mūsu galvenais birojs ir Rīgā. Domāju, ka Latvijai vajadzētu izmantot priekšrocības un vairāk reklamēt Rīgu. Salīdzinājumā Lietuva vairāk reklamē Viļņu. Tiesām, Latvijai jāizmanto priekšrocības un jāreklamē Rīga kā Baltijas centrs. Šajā jomā tas nav pietiekami daudz darīts. (Nekustamo īpašumu uzņēmums)

“Galvenokārt esam ieguldījuši Latvijā, mums nav ražotņu Lietuvā. Igaunijā ieguldījumi ir ierobežoti, tāpēc nav īsti, ko salīdzināt.” (Ražošanas uzņēmums)

“Mūsu uzņēmums ir ieguldījis Polijā vairāk nekā Latvijā. Viņu ekonomika plaukst, labs iekšējais pieprasījums, jo tur ir 40 miljoni iedzīvotāju. Arī vieglāk piekļūt resursiem. Nav plānu par ražotnēm Igaunijā vai Lietuvā. Latvijai ir viegli piekļūt, mums ir uzņēmējdarbības saknes Latvijā.” (Ražošanas uzņēmums)

“Jā, esam ieguldījuši Lietuvā, Igaunijā, Polijā. Polijā un Igaunijā ieguldījumi ir lielāki saistībā ar mūsu uzņēmuma specifiku. Ieguldījumi Igaunijā nāk no Somijas, Ziemeļvalstis redz Baltijas valstis kā attīstošas, vairāk nekā Polija. Skandināvijas valstīm Baltija ir lielāka ieguldījumu prioritāte.” (Profesionālu revīzijas un konsultāciju pakalpojumu uzņēmums)

“Nē. Bet kaimiņvalstis šķiet efektīvākas, praktiskākas un ar straujāku attīstību.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

“Mums ir vienādi ieguldījumi visās Baltijas valstīs. Uzņēmējdarbības kultūra ir ļoti līdzīga, saprotama mums. Mums ir jāatbilst uzņēmējdarbības regulējumam. Ja ir vajadzība un pieprasījums, problēmas tiks risinātas valdības līmenī.” (Vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības uzņēmums)

“Jā, ir ieguldījumi visās Baltijas valstīs. Nav ievērojama atšķirību.” (Vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības uzņēmums)

“Šobrīd vairāk ieguldām Latvijā nekā kaimiņvalstīs, taču tas ir tikai vēsturisku iemeslu dēļ mūsu darbības jomā.” (Mazumtirdzniecības un pakalpojumu uzņēmums)

“Nedarbojamies Polijā. Mēs palielinājām ieguldījumus Lietuvā, kur mums ir koplietojamo pakalpojumu centrs. Diemžēl Latvija šajā ziņā zaudēja Lietuvai.” (Finanšu un banku pakalpojumu uzņēmums)